

2007 / 2.

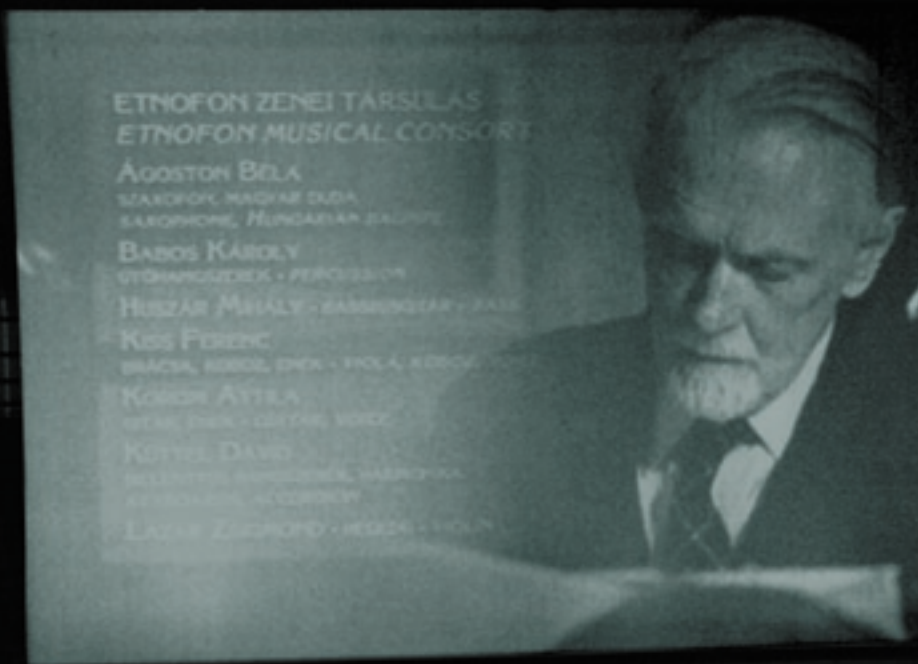
Ára: 600 Ft

folklóMAAGazsin

XIV. évfolyam

2. szám

A TARTALOMBÓL:

4. Pávaének
K. Tóth László
6. Emlékszilánkok Kodály Zoltánról
Kóka Rozália
8. Kóka Rozália Magyar Örökség-díjas
Sándor Ildikó
10. Nyíregyházi hangoló
Juhász Erika
13. Irány a webcsatorna!
K. Tóth László
14. Kertészkedés - Inaktelki gyökerek
Eplényi Anna
18. Hagományörzők a Tháliában
Antal László
20. 35 éves a Jászság Népi Együttes
H. Bathó Edit
22. Szeredás - Hegyközi lakodalmas
Darmos István
23. Laborvizsgálat
Sándor Ildikó
24. Bartók Béla, a népzenekutató - II.
Pávai István
26. MAGTÁR - Csendzajlás
Széki Soós János
28. KÉPRIPORT - Nyírség Táncegyüttes
Vörös Árpád, Beregszászi János
33. Beszélgetés Felföldi Lászlóval
dr. Nagy Zoltán
36. Magyar dudaszó Bretagne-ban
Kozák József
44. A népzenei feldolgozásokról - IV.
Kiss Ferenc
46. Keleti népzenei kutatások - I. rész
Sipos János
50. Nyári népművészeti táborok
56. Sue Foy angol nyelvű ismertetője

A pávazene mindenkié...

Kodály Zoltán előtt tisztelegve (Kodály 125 esztendeje született és 40 évvel ezelőtt, 1967. március 6-án hunyt el) Kiss Ferenc és az Etnofon Zenei Társulás, valamint vendég közreműködők nagyszerű esttel ajándékozták meg a Művészetek Palotája közönségét. Sietve teszem hozzá, hogy a Pávaének című elhangzott zeneművön túl a koncepció másik lényegi elemét alkotó film (Tari János munkája) olyan szerves élmény-egységgé emelte a produkciót, amely a világ bármely pontján megállná a helyét. Ez most megint olyasmí, ami a zsigerekig hatolva még hosszú ideig átítatja az embert valami szépséggel, magasztossal, azzal a megfoghatatlannal, aminek az eredője az áhítat, az öröm és nem kevés büszkeség.

A tíz tételes Pávaénekben egy nagyszerű érzékenységgel megkomponált vonósnegyes fonatra fűződött fel népzenei hagyományunk Kodály munkásságához köthető megannyi gyöngye, megidézve az emberi élet jeles alkalmait a születéstől a halálig. Tehette ezt a téma látszólag átfoghatatlan terjedelme ellenére többek között azért is, mert minden egyes jeles alkalom és az azokat körüljáró zenei tételek bőséges vizuális támogatást kaptak a kivetítőn pergő, szívbemarkoló keretfilm által. Sokat gondolkodtam, mi lehetett az a különleges hatás, ami az archív mozgóképek és fotográfikák eleve megrendítő élményén, a film montázs- és színvilág megoldásain, valamint a koncert élőképeinek folyamatos elegyítésén túl végig jelen volt a közönség előtt. Ez talán a zenei és képi megjelenítés olyan finom arányú szerves szövete, amely töretlenül irányította a figyelmet Kodály mindnyájunk számára örökérvényű mondanivalóira, az alkotók legszebb szándéka szerint. Mert ugyan milyen közhelyszerű, még-

sem lehet elmenni a zenemű és a képbejátszások együttes hangulatában megidézett olyan fogalmak mellett, mint örökség, hagyomány, büszkeség, a teremtett világban és közösségében rendeződő ember vagy épp a hazaszeretet. Kiss Ferenc így vall erről: „A tradicionális magyar karakter mitologikus gondolkodása, asztrálmítoszi-keresztény világképe, természetközelsége, lelki érzékenysége, mentalitása, attitűdjei és jelleme számomra meghatározó értékminták. Ezért bizonyára elfogultan, azonban őszintén szeretném érzékeltetni a Pávaénekekkel is, hogy mi a viszonyom ehhez a karakterhez. A ma sokak által anakronisztikusnak tartott lázadó, bujdosó, de azért derűs és jó humorú, eszes, munkaszerető magyarhoz és műveltségéhez... Mai, közérthető hangzásra törekedtem a feldolgozásokban, használva a parasztzene markáns stílusjegyeit, a kórus és vonósnegyes, a modern rezesek, valamint az akusztikus billentyűs hangszerek és a cimbalom adta lehetőségeket. A folklórszövegek válo-

fotó: Kiss Dóra

Címlap: Kodály Zoltán - Vikár László felvétele, 1956 (MTA Zenetudományi Intézet Népzenei Archivuma)

Pávaének

Beszélgetés Kiss Ferencsel, új művének bemutatója alkalmából

Március 19-én a Budapesti Tavasz Fesztivál keretében, s a Kodály-évforduló jegyében mutatták be telt ház előtt a Művészetek Palotájában Kiss Ferenc Pávaének című világzenei kompozícióját, a szünet után pedig Kodály Zoltán híres daljátékát, a Székely fonót állította színpadra Novák Ferenc rendező-koreográfus. Az elmúlt évben, amikor Bartók Béla születésének 125. évfordulóját ünnepeltük, Kiss Ferenc A kékszakállú herceg várának előadása „elé” írt egy művet Szerelemajtó címmel. A most bemutatott Pávaének nem „csak” zenei produkció, a kompozíciónak ugyanis létezik egy másik dimenziója is, még pedig az előadás alatt folyamatosan pergő film. A szerzővel, aki természetesen zenészként is közreműködött alkotása megszólaltatásában, a Pávaének születésének körülményeiről, s a fesztivál új felkéréséről beszélgettünk.

gatásánál fontosnak tartottam, hogy azok korunkra is érvényes jelentésrétegei kerüljenek előtérbe.” Mindnyájunknak nagyon sokszor kellene megidéznünk a Néprajzi Múzeum archívumában immár halhatatlanná lett elődeink cselekvéseit, ahogy a férfi a nőhöz, a felnőtt a gyermekhez nyúl, ahogy a komák áldomás után kezet ráznak, ahogy a keréken ördögi pörgésbe kezd a pár, ahogy sarlójukra hajlanak az aratók, ezernyi hajlongásuk fájdalmát, de önfelelt éneküket is felénk küldve, ahogy büszkén vezeti gyönyörű jószágát a gazda, ahogy berukkolnak a legények mindenüket itthon hagyva, ahogy legszebb viseletükben pózol a család a fényképész előtt, ahogy mindenki megtalálja helyét a táncban, ahogy vonul az utca a templomba.

A Profán vonósnegyes által tolmácsolat kamarazenei darabok mély ihletettséggel vették be az adott zenei tétel során kibontakozó népi dallamokat, melyek végig igazodtak a kodályi vokalitás fontosságához. A három nagyszerű énekhang (Bognár Szilvia, Herczku Ágnes és Szalóki Ági) más-más színe és karaktere remekül épült be a többszólalmúságot, a kánont, a játékos kiszámolókat, de a vizuális szolmizációt is alkalmazó koncepcióba úgy, hogy mindezen elemek a népi és modern hangszerelést is variáló és a nem mindennapi teret csodálatosan kitöltő zenei kíséret által sokhelyütt meglepő és teljesen új értelmezést is kaptak. Ismét fontos hangsúlyozni, hogy a tételek során a szöveges és zenei mondanivalót végig értéktartalommal gazdagította az előadás szerves egységként a színpad feletti hatalmas kivetítőn pergő film. A faragott fejfákkal ékesített színpadi díszlet szakrális kapcsolatot teremtett a jelen időben hangzó zene és a filmen megidézett múlt között. Az utolsó tételben az énekelt dudaimitáció mellett megszólaló három dudu katartikus-sá fokozta az élményt, s a vetített képeken megelevenedő öreg dudások egyként léptek az immáron száz éves múltból közénk, hogy újra megerősítsék kapaszkodóinkat nagyszerű örökségünk kivirágzó ágaiba.

A zenemű és a film teljes anyagából, illetve a főpróbán és a koncerten rögzített videóanyagból DVD készül. Jóllehet, ez a tény előrevetíthet számos lehetőséget, akár egy, a felelősségét kellően átérző támogató által a kiadvány iskolák számára való hozzáférhetőségét is (gondoljunk a Muzsikás Együttes és a Mol által jegyzett, immár két esztendeje zajló Rendhagyó énekóra programra), mégis az ember legáhítottabb óhaja az is, hogy mennél több hazai és nemzetközi színpadra eljuthasson ez a méltán nagyszerű produkció.

Henics Tamás

– Mondanál néhány szót a Pávaének ösbemutatójának előzményeiről?

– A tavalyi Bartók bemutató fogadtatásának eredményeként, közvetlenül a Szerelmaajtó elhangzása után, a szünetben megkeresett Zimányi Zsófia fesztiváligazgató azzal, hogy lenne-e kedvem 2007-re a Kodály évforduló kapcsán ismét alkotni valamit, s örömmel elvállaltam a felkérést, mert az ilyen munka megmérettetésnek is nagyon jó, s ugyanakkor sokat lehet belőle tanulni. A megállapodás azt jelentette, hogy még a nyár előtt le kellett adnom egy színpopszist, amelyet kora ősszel megvitattam a szakmai tanácsadó testület, s zöld utat adott az elképzelésemnek. Így ettől kezdve a gondolkodás szintjén minden nap foglalkoztam a kompozícióval, mert az ember igyekszik utána nézni a forrásoknak, műveket hallgat, s így előjönnek a régi ismeretei, miközben újakra is szert tesz. Mivel kezdetől fogva munkált bennem egy kísérőfilm elkészítésének gondolata is, fel kellett kutatni, hogy hol található dokumentumok, használható archív felvételek.

A végső koncepció gyakorlatilag a karácsonyi nagyszünetre alakult ki, s a zene megírásának is ekkor fogtam hozzá. Amikor már fejben nagyjából elkészült a muzsika, leültünk Tari Jánossal, a film rendezőjével, és elmeséltem neki, hogy milyen elképzeléseim vannak a látványról. Aztán februárban nekiláttunk próbálni, s három hét alatt odajutottunk, hogy tudtunk készíteni egy demo hangfelvételt a stúdióban. Ezen már a végleges tempók és mennyiségek voltak hallhatók. Eztán tartottunk egy ötletbörzét, s ő erre a zenére – Krámos Zsolt vágó segítségével – gyakorlatilag három hét alatt készítette el a filmet. Tari muzzeológus filmes, a Néprajzi Múzeumban dolgozik, s még az összerakás előtt alaposan felkészült. Utánanézt, hogy ebben a közgyűjteményben milyen használható anyagok találhatóak, de többek között a Nem-

zeti Filmarchívumban és az MTA Zene-tudományi Intézetében is kutatott. Ehhez természetesen meg kellett szerezni az említett intézmények hozzájárulását, amelyek az anyagok ingyenes felhasználásának egy alkalomra, azaz a bemutatóra szóló jogát is felajánlották. Mindezt a fesztivál intézte. A Néprajzi Múzeum ráadásul a filmstúdiójában lévő eszközöket is térítésmentesen a rendelkezésünkre bocsátotta. Számos munkatárs közreműködött még a bemutató létrehozásában, voltak, akik például a szervezést, egyeztetéseket végeztek, a pénzügyek kezeléséért pedig Gál Ágnesnek mondhatunk köszönetet. Nagyon komoly, összehangolt tevékenységet igényelt a produkció, egyeztetni kellett többek között a fesztivállal, a zenészekkel, a Művészetek Palotájával, a filmesekkel, a technikával. Ritkán adódik az embernek lehetősége arra, hogy ebben a műfajban ilyen volumenű produkciót hozzon létre.

A film és a zenei anyag összepróbálása másfél hónapos intenzív munkát jelentett. Ám óriási rizikót hordozott magában, hogy az előre elkészített film miként kerül majd szinkronba az élő előadással, mert kizárt, hogy a zenészek elkapják ugyanazt a tempót, ráadásul exponált helyeken fontosak voltak az adott pillanatban történő képi váltások. Ezen esetlegességnek azzal tudtuk elejét venni, hogy olyan – professzionális filmtechnikával felszerelt – közvetítőkocsit béreltünk, amelyből szükség esetén lassítani vagy gyorsítani lehetett a kép mozgását, illetve kimerevíteni. Hat kamerával pásztázni tudtuk az előadást, s ez lehetővé tette, hogy a közvetítőkocsiban egy keverőpultnál az archív anyagokra az élő előadás képeit is rátegyék, amely esetenként meg is történt. Így társítani tudtuk a múltat és a jelent. Négy felvevő rögzítette az összes kameraállást és a totálképet, utóbbin az összes zenész és a film is látható egyidejűleg. Másnap visszaneztük és meghallgattuk a felvé-

fotó: Kiss Dóra

teleket és biztosan mondhatom, hogy jól sikerültek. Minden esély megvan arra, hogy egy jó minőségű koncert DVD-t adjon ki az Etnofon.

– *Én is arra gondoltam, hogy a film miatt nem elegendő a Pávaének CD-n történő kiadása. Miként képzeld el a DVD megszerkesztését?*

– Több menüpontot szeretnék rátenni. Lehessen látni egy mesterien összevágott koncertanyagot, illetve csak a filmet, amely alatt szól a zene, s a műre vonatkozó összes információt is tartalmazná a DVD a műről és előadásáról megjelenő cikkekkel, kritikákkal együtt, de az előadóról is közlőnk információkat, klipeket. A hanganyagot 48 sávon rögzítették digitálisan. Sok időt töltünk majd el az utómunkálatokkal, mert minőségi produkciót szeretnénk készíteni. Ez azért is fontos, mert újabban a világszenét kedvelők is szeretnék megvásárolni filmen egy-egy jobb koncertet.

Kiss Ferenc – zeneszerző
 Krámos Zsolt, Tari János – film
 Gál Ágnes – producer
 Mazura János – hangmérnök
 Péterdi Péter – zenei rendező
 Bognár Szilvia, Herczku Ágnes,
 Szalóki Ági – ének

ETNOFON ZENEI TÁRSULÁS:

Ágoston Béla – szaxofon, magyar dudu
 Babos Károly – ütőhangszerek
 Huszár Mihály – basszusgitár
 Kiss Ferenc – brácsa, koboz, ének
 Korom Attila – gitár, ének
 Küttel Dávid – billentyűs hangszerek
 Lázár Zsigmond – hegedű

PROFÁN VONÓSNÉGYES:

Gombai Tamás – hegedű
 Lázár Zsigmond – hegedű
 Kiss Ferenc – brácsa, Nagy Judit – cselló
 Szabó Dániel – cimbalom
 Szabó Zoltán – dudu
 Szokolay Dongó Balázs – szaxofon, dudu

– *No és mi lesz a szerzői jogdíjjal? Ezt azért kérdezem, mert a folkMAGazin ezen számában a feldolgozásokról szóló eszmefuttatásod negyedik része is olvasható, amelyben arra is kitérsz, hogy abban az esetben, ha a feldolgozás olyan mértékű, hogy zeneszerzői munkának felel meg, akkor a szerző számára járna a jogdíj, de még hangszerelés esetén is...*

– Mivel az Etnofonnak én vagyok a tulajdonosa, mint kiadó, befizetem a jogdíjat az Artisjusnak, amely a két százalék kezelési költség és a negyven százalék adóelőleg levonása után a maradékot hónapok múlva átutalja nekem, a szerzőnek.

– *A Pávaénekről az embernek automatikusan eszébe jut a Szerelemajtók, s nekem úgy tűnik, hogy a most bemutatott műved avantgárdabb, ugyanakkor archaikusabb is a Bartók emlékére írt alkotásodnál. Te miként látod ezt?*

– Elgondolkodtam azon, hogy miközben Bartókot a mai tudásunk alapján korszerűbb muzsikát komponáló szerzőként tartjuk nyilván, s ha csak azt vesszük, hogy A kékszakállú herceg vára a magyar operairodalomban a korábbi operákhoz képest mekkora ugrás volt, mennyire újszerű és korszerű műnek számított, a Szerelemajtók ehhez képest mintha valóban közelebb állna az autentikus paraszzenéhez. Akadnak tételei, ahol tulajdonképpen válogatáson, szerkesztésen, hangnemi illesztéseken kívül nem is beszélhetünk tényleges zeneszerzői munkáról.

Az új anyagban, a Pávaénekben viszont ahhoz képest, hogy Kodályt tradicionálisabb zeneszerzőnek tekintjük, több modern hangzást alkalmaztam, még a benne felcsendülő vonósnégyesekben vagy a három lány vokális a cappella tételeiben is. Ennek vélhetően az az oka, hogy a Szerelemajtók egy adott dramaturgiai vázra épült fel, amit én találtam ki a Bartók-mű alapján, míg a Pávaének esetében szabad kezmem volt.

A vonósnégyes-kísérleteimet azért tartom fontosnak, mert a vonóskvartett a zenei gondolkodás egyik legmagasabb foka, amelynek igen kötöttek a lehetőségei, s ez a legkisebb formáció, ahol a zene mélysége, közepe és magaslati is megvannak. A magyar zene szempontjából nagyon fontos, hogy új művek szülessenek ebben a műfajban, ráadásul olyanok is, amelyek már alkalmazzák azokat a népzenei eszközöket is, amiket sem Bartók, sem Kodály nem használhatott, mert az ő idejükben még nem léteztek olyan képzett muzikusok, akik a klasszikus mellett a népzene is jól tudták volna játszani. Akik ismerik a népzene stílusát, a népi vonókezelést, az akcentusokat, a hangsúlyokat, a díszítést, a szerkezet-építési logikáját. Mert ha megnézzük egy széki folyamatot, a szerkesztésének mértani logikája van. Ma viszont nagyszerű zeneszerek élnek az országban, akik a népzene és a klasszikust is remekül játsszák. A Profán vonósnégyes számára – így neveztem el a Pávaénekben közreműködő kvartettet – a repertoárja bővítése érdekében még tervezek írni mást is, de Ökrös Csaba komponált már hasonló apparátusra, s Gombai Tamás is, aki most velünk játszott. Többen felhívták a figyelmemet arra, hogy ezeknek a népi játékmódot is alkalmazó vonósnégyeseknek nagy sikerük lehetne a népzenei iskolákban is, ahol a kamarazenélés oktatásának eszközei lehetnének.

– *Tudod-e már, hogy legközelebb melyik magyar zeneszerző mely műve elé írsz zenét?*

– Ez nem úgy megy, hogy megnézem az évfordulós naptárt, s ennek alapján nekilátok a komponálásnak, mert akkor írok zenét, ha rendelnek tőlem. A mostani koncert szünetében is felkértek. A Budapesti Tavasz Fesztiválnak minden évben van egy tematikája, s jövőre a nemzetek találkozási szlogen, miközben Mátyás király trónra kerülésének 550. évfordulóját is 2008-ban ünnepeljük. Már pedig így aktuális lenne egy olyan művet komponálni, amely a reneszánsz zene és a népzene összefüggéseinek bemutatására épül, hiszen a reneszánsz zene sokat merített a népiéből, a népzene viszont számos reneszánsz elemet megőrzött. Ráadásul Mátyás híres volt arról, hogy összehozta a különböző kultúrákat, hiszen Itáliából, Lengyelországból vagy Németalföldről is udvarába hívott mestereket. Személye ugyanakkor a népi emlékezetben is fennmaradt, s ne csupán a magyar népre gondoljunk, mert a környező nációk folklórájában, például a románok, délszlávok népköltészetében is megtalálható. Ám a komponálás megkezdése előtt most is alapos kutatómunkára lesz szükség.

K. Tóth László

Emlékszilánkok Kodály Zoltánról

Hadikfalva, 1940
Domokos Istvánné, Bíró Ágota (1910),
Domokos Margit (1934), Domokos István (1908)

2007. március 6. kora délután van. Kilépek az érdi házunk ajtaján, egy pillantást vetek a hóvirágokra, amelyek hetek óta megálásra készítetik az előttünk eljárákat. Az idén különlegesen nagyra nőttek. Megállapítom:

– Na, ezek hamarosan elnyílnak!

Kulcsolom a kaput, a szemem még mindig a virágoskerten. A sárga és lila sáfrányfejecskék csomókban virítanak. Látom, hogy a törpe tulipánok bimbói is már pattanásig feszülnek.

– Ezek mindjárt kinyílnak! – örvendezem.

Elindulok az utcán, s ahol megyek, az árokpartok kéklének az ibolyáktól.

– Bolond tél volt! – állapítom meg, szívemben jól eső békével, lassan ballagok a kora tavaszi fényözönben úticéлом felé.

– Alighanem bolond vagyok magam is! – villan az eszembe. Éppen egy évtizedekkel ezelőtt hallott Kodály történetke nyomába indultam. Hátha még emlékeznek rá!

A család, akihez tartok, szegről-végről a rokonom. A háziasszony a sógorom unokatestvére. A telefonban éppen csak érintettem a jövedelem célját, resteltem, hogy évek óta ígérgettem a látogatást, de soha nem értem oda.

Örömmel és szeretettel vártak. A fényképeket már kikészítették az asztalra. Bekapcsoltam a magnetofont, bemondtam a szokásos adatokat. Felvétel készül..., adatközlő Illés Józsefné, Domokos

Margit, született Bukovinában, Hadikfalván, 1934-ben. S Margitka már mondta is:

„1954-ben történt. Bonyhád-Varasdon laktunk, nálunk július 25.-én, Szent Jakab napján volt a búcsú, arra készültünk. Úgy emlékszem, hogy július 14. vagy 15. lehetett. Nagyon szép napunk volt, gyönyörű idő volt, édesanyámmal kiraktuk a ruhákat az udvarra, hogy szellőzzenek. Ugye, nagyon sok szép szöttešünk volt, teveször rokokóják, festékesek, minden ki volt rakva a napra.

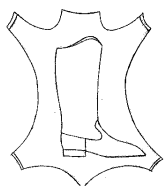
Én lementem a kútra vízért, láttam, hogy jön két idegen férfi. Köszöntek, fogadtam. Akkor az egyik férfi azt mondta nekem, megengedném-e, hogy bejöjjenek az udvarunkra, hogy süssenek szalonnát? Tüzet szeretnének rakni. Mondtam nekik, hogy jöjjenek be! Be is jöttek. Édesanyám hátul volt a nyári konyhában, kijött, neki is köszöntek, bemutatkoztak. Kodály Zoltán és valamilyen Sándor. Édesanyám mondta, hogy őt Domokos Istvánnénak hívják.

De hát akkor mi nem tudtuk azt, hogy Kodály Zoltán ki lehet. Utána, amikor Érdre költöztünk, s ti elkezdtétek a népdalkört, akkor tudtuk meg, hogy Kodály Zoltán bizony egy nagy ember volt.

Na, elég az hozzá, hogy mondták édesanyámnak, hogy mit szeretnének. Azt mondta édesanyám:

– Idehallgassanak! Nem szabad tüzet tenni, mert aratás üdö van. Ilyenkor tüzet nem szabad tenni! Féltünk, nehogy valami meggyulljon és leégjen az egész falu.

Néptáncosok, néptáncsoportok és bármely táncműfajt kedvelők!

Különböző táncokhoz készítünk méretre is:

NŐI, ILLETVE FÉRFI PUHA- ÉS KEMÉNYSZÁRÚ CSIZMÁT

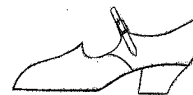
MENYECSKE CSIZMÁT • NÉPTÁNC BAKANCSOT • KARAKTERCIPŐT

Műhelyünk címe: 8300 Tapolca, Sümegei út 20. (a gimnázium mellett)

Telefon: 06-87/321-304; mobil: 06-30/286-9517, 06-30/224-2105

TANKA TAMÁS és BÁRÁNY SZILVESZTER Népi Iparművészek, a Népművészet Ifjú Mesterei

Modelljeink megtekinthetők és megrendelhetők, árlistánk és méretlapunk letölthető a honlapunkról: www.tankabarany.hu

Kodály Zoltán felvételén Illés Józsefné, Domokos Margit Bonyhád-Varasd, 1954. július 14-15.

Illés Józsefné, Domokos Istvánné, Illés József Bonyhád-Varasd, 1955

Na, elég az hozzá, akkor azt mondta nekik édesanyám, hogy szívesen megkínáljuk mi ebéddel őket, ha elfogadják. Aznap zöldbalevest főztünk, jó tejjölesen, új zöldbabbal, új krumplival, nagyon finom volt. Éppen akkor szedtük ki a rétest a kemencéből, mert sütöttünk kenyeret, és akkor túrósrétest is sütöttünk. Szépen megterítettem, ők leültek az asztal mellé. Először csak egy-egy merőkanál levest szedtek a tányérjukba, megkóstolták, nagyon ízlett nekik. Akkor megkérdezte Kodály Zoltán:

– Szedhetünk-e még?

Azt felelte édesanyám:

– Nyugodtan szedjenek, amennyit csak akarnak!

Na, amikor megették a levest, akkor bevittem a rétest is. Hát nagyon megörültek, nagyon jól esett nekik. Miután ettek, leszedtem az asztalt, s elkezdtünk beszélgetni.

Ugye, látták a székely ruhákat, a szötteseket az udvaron, ők mindjárt tudták, hogy mi székelyek vagyunk. Kodály Zoltán megkérdezte édesanyámtól a lánykori nevét.

– Bíró Ágota vagyok!

– Hol született?

– Hadikfalván, Bukovinában születtem, 1910. május 10-én.

– Ágota néni, énekelne-e nekünk valamit?

Azt mondta édesanyám, hogy:

– Igen, szüvesen!

Akkor egy éneket elénekelt, Kodály elévette azt a „nem tudom mit”. Nem volt nagy, a kezében fogta, s abba énekelte édesanyámat. Nagyon szépen tudott énekelni édesanyám. Az olyan szép keserves énekeket énekel, hogy a könnye potyogott, de hát szegény, az életiről éne-

kelt. Mindenki tudta, hogy mi volt nálunk a helyzet, hogy mekkora bánatja van, mert édesapám elhagyott bennünket! Amikor befejezte, nem tudom hányat, de sokat énekel, akkor arra kérte Kodály, hogy öltözzön fel székely ruhába.

– Én nem öltözőm fel, de a lányom felöltözik.

Akkor én felöltöztem, és le is fényképeztek. Na, most még egy kicsit ott maradtak, elbeszélgettünk, s akkor szépen elköszöntek és elmentek. Nem telt bele egy fél óra, jön a kisbíró és azt mondja nekem:

– Te, Margit! – Rápp János volt akkor a kisbíró, egy sváb fiatal legény

– Te, Margit, azt beszélik, hogy nálatok kémekek voltak.

Mondom:

– Nálunk? Hát hogy lettek volna kémekek?

Elmondtam neki mindent, ahogy történt, és akkor elment. Két hét múlva kaptunk egy nagy borítékot, benne a fényképet, és egy nagyon szép levelet is írt Kodály Zoltán. Nagyon megköszönte, hogy megvendégtük, nagyon ízlett nekik az ebéd. Azt írta, hogy ha egyszer Pestre jövünk, akkor keressük föl. Még a címét is fölírta, de eltűnt a levél, én elolvastam, fogtam és elmentem vele a tanácsba. Akkor Ráduly Lajos bácsi volt ott. Elmondtam neki, hogy:

– Lajos bácsi, ne, miért jöttem! – Megmutattam a levelet, hogy nem kémekek voltak nálunk, hanem Kodály Zoltán.

Hát, ugye mi nem tudtuk akkor, hogy ő milyen nagy ember. Majd amikor Érdre költöztünk, akkor megtudtuk, és boldogok voltunk, hogy egyszer megvendégtük őket.

Hát ennyi volt a történet.”

Kóka Rozália

„Hatalmas szeretettel fordultam a népem felé”

Beszélgetés a Magyar Örökség-díjas Kóka Rozáliával

„Mi dóga van egy asszonynak...?”

Kecskeméti Népzenei Találkozó, 1974

fotó: Kalmár Sándor

– Gimnazista koromban lettél ismeretlen ismerősöm. Akkor vettem meg az Egy asszony két vétkesekéjét. A pesti bölcsészkarra kerülve az Egyetemi Színpadon láttam monodrámát, a Csiki Véró életét, többször is.

– Én ott lettem igazán előadóművész, az Egyetemi Színpadon.

– Milyen út vezetett odáig?

– 1972 nyarán a Mátrában gyerekeket táboroztattam. Egy éjjel rettenetes vihar dúlt. Az örökös gyerekeket bátorítottam, odaültem melléjük a táborúzhöz. Egy félig megégett újságlapon olvastam azt a pályázati felhívást, amelyre a Csiki Vérót megírtam. A táborból hazatérve 1-2 nap alatt kézzel megírtam, valakivel legépeltettem és beadtam. Az eredményhirdetés fél év múlva, Hajdúszoboszlón volt. Első díjat nyertem. Mivel engem ott szinte senki nem ismert, megkértek, olvassak föl belőle egy részletet. Ott álltam 25 évesen, magas sarkú cipőben, rövid szoknyában. Szereztem egy nagykendőt, letettem egy szék karfájára. Beléptem a színpadra, mint 25 éves, mai nő, odasétáltam a székhez, a nagykendőt a nyakamba kanyarítottam. A székre már egy nyolcvan éves, bukovinai székely parasztasszony ült le. Fejből mondtam a szöveget, nem kellett olvasnom.

Ennek az volt a titka, hogy néhány évvel korábban egy néprajzi gyűjtőpályázatra a bukovinai székelyek kibőjtölési szokásait gyűjtöttem. Volt Érden egy asszony, aki sokat mesélt nekem. Alig várta, hogy mondhassa. A Csiki Véróban benne van az ő története és az enyém is. Ezért tudtam fejből mondani.

MAGYAR ÖRÖKSÉG-DÍJAK 2007-BEN

Zeneakadémia (Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem)

(laudátor: Dr. Szegedy-Maszák Mihály irodalomtörténész)

A Szatmári Irgalmas Nővérek szolgáló szeretete

(laudátor: Cséfalvay Pál teológus, művészettörténész)

Grétsy László anyanyelv-művelő életműve

(laudátor: Dr. Balázs Géza nyelvész, folklorista)

Kóka Rozália néphagyományt átörökítő tündöklése

(laudátor: Dr. Kriza Ildikó etnográfus)

Marek József kiemelkedő szerepe az állatorvos-tudományban

(laudátor: Dr. Kovács Ferenc állatorvos)

Rédei László tudomány-művelő szellemisége

(laudátor: Dr. Csákány Béla matematikus)

Lichtenberger György, a Szent Rókus Kórház orvosprofesszora
áldozatos gyógyító és jótékony szolgálata

(laudátor: Dr. Répássy Gábor fül-orr-gégész, fej- és nyaksebész)

– Bukovinai székely apa és bácskai magyar anya gyermekeként gazdag, élő hagyományt kaptál örökségül. Mikor, hogyan tudatosodott benned, milyen kincsnek vagy a birtokában?

– Felsőnánán, ahol kisgyerekkoromat töltöttem, nem volt dicsőség székelynek lenni. Az iskolában megvetettek minket emiatt. Ezért aztán úgy mentem a szekszárdi gimnáziumba, hogy elhatároztam, levettem a székelységet magamról. Ne lássák rajtam, ne hallják meg a beszédemen. A középiskolában néptáncsoport is működött. Ennek Andrásfalvy Bertalan volt a vezetője. Tőle hallottam először, hogy Kodály Székely fonójában bukovinai dalok csendülnek föl. Azt is elmondta, hogy Kodály ezeket a dalokat a legértékesebbek közül valónak tartotta. Úgy éreztem magam akkor, mint akit fölemeltek. Ezután mindenre figyeltem, ami a miénk. Már nyolcadikos koromban volt egy füzetem, 100 dalt írtam le benne. Azokat, amiket a faluban hallottam és megtanultam. Nagybátyám felesége mesélte egy alkalommal Kodályról: „Én is énekeltem vót annak az embernek”. Hatalmas szeretettel fordultam a népem felé ezután. 19 évesen a Néprajzi Múzeum pályázatára összegyűjtöttem egy maréknyi mesét és mondát a mieinkből.

– Előadóművészi pályafutásod és néprajzi gyűjtéseid mellett még egy fontos pillére van munkásságodnak. Ez az Érdi Bukovinai Székely Népdalkör. Hogyan alakult és mit jelent a számodra ez a hagyományörző közösség?

– 1970-ben a televízióban zajlott a nagy sikerű „Röpülj páva” népzenei verseny. Egy alkalommal megszólított Érden egy bukovinai idősebb ember: „Rózszi, te tanultál, mégsem csinálsz semmit. Mindenki ott énekel a tévében. Mi ennél sokkal szebbeket tudunk, mégse vagyunk ott.” Kívülről is kaptam biztatást. Morvay Péter tanácsolta, alapítsak népdalkört. 1971 őszén végigjártam Érdet, elkezdtem szervezni a népdalkört. Néhány hét alatt húszan is összegyűltek. Marosi Júliával elevenítettük föl az elfeledett dalokat. Domokos Pál Pétertől is sok segítséget kaptam akkoriban. A bemutatóra a szomszédos Sósokútról is meghívtam a szlovák hagyományörzőket. Nagyon izgultam, vajon eljönnek-e az érdiek? Mit szólnak majd a székelyek ahhoz, amit bemutatunk? Nagy sikert arattunk. Érden máig nagy becsben tartanak bennünket. 1991-ben Európa-díjat kapott a népdalkör.

– A napokban veszed át a Magyar Örökség-díjat, szívből gratulálok hozzá.

– Köszönetet szeretnék mondani mindazoknak, akik támogattak, segítettek és most is segítik a munkámat, hogy megőrizhessük kultúránkat és lelkünket.

Sándor Ildikó

Kóka Rozália néphagyományt átörökítő tündöklése magyar örökség

A magyar népmesék varázslatos világában otthonosan mozgó, és értékeket továbbadni képes egyéniség Kóka Rozália. Évtizedek óta lenyűgözi meséivel a gyermekeket, maradandó élményt ad a felnőtteknek legkülönbözőbb helyszínen, közösségekben. Bejárta az egész „magyar glóbuszt”, a mai határokon belüli települések százait, Felvidéket, Erdélyt, Bácska-Bánát és Vajdaság néhez sorsú magyar falvait, eljutott a Kanadába szaladt, tengeren túl élő bukovinai magyarokhoz. Lelki táplálékot vitt óvodákba, iskolákba, gyógyulásra vágyóknak az elme-gyógyintézetbe, kultúrát éhezőknek a művelődési házakba. Kóka Rozáliát szeretettel fogadták aranyozott színházakban, néhez szagú kocsmákban, és lenyűgözte a köréje sereglőket bárhol, bármikor, ha mesélni, énekelni kezdett, akár erdei tisztásokon, búcsúkon, autóbuszon, vonaton, templomban, fővárosban, akár az Isten háta mögötti apró falvakban. Mesélt vidám és boldog embereknek, árváknak és megalázott vendégmunkásoknak vagy háborútól üzött hazátlaná vált magyaroknak, árvízről elárvultnak, idegenbe szakadt társainknak. Fiatalon a népművészet mestere lett, és ma is egy magasabb fokon, mert számára a mese, dal, betlehemezés, a hagyomány mind a művészetet szolgálta. Előadó művésze nemcsak a tehetség, hanem művészetet belülről értő, annak világában otthonosan tájékozott emberre van szükség. A nemes célért sokat dolgozott, fáradozott, tanult. A változatos életpálya kezdetén már tudatosította

magában, hogy nem kell takargatni a bukovinai gyökereket, hanem büszkén vállalható a művészi értékekben, emberi tartásban példamutató közösség műveltsége a maga teljességében. Gyűjtötte a meséket és a mondákat, szólásokat, látomásokat, igaz történeteket – a hagyomány megannyi ágát. Felkereste a szét-szórtságban élő bukovinaiakat és „világtalálkozóra” invitálta őket.

A különleges szervezőkészséggel megáldott Kóka Rozália másokban is tudatosította a székely kultúra, műveltség értékeit, megszervezte Érden a Bukovinai Székely Népdalkört. Hamar felfedezte, mi az, ami különleges, ami egyedi, amivel magukra tudja vonni az egész ország figyelmét. Ez a csobánolás. Évről évre megszervezte, hogy minél több helyen játszassanak, minél szélesebb körben váljon ismertté. Nem tudom, valaki számon tartotta-e, hányszor került előadásra a csobánolás, de talán nem túlzás, ha milliós nézettségről szövel. Sokan láthatták a TV közvetítést, de sokkal maradandóbb élményt adott a személyes részvétel. Nem véletlen, hogy az Országházba is elvihették az emberiséghez szóló karácsonyi üzenetet, példázva a hagyomány erejét. Munkájával az európai kulturális örökség részévé tette a bukovinai székelyek hagyományát.

Az együttes szereplése ébresztette fel az igényt, hogy hanglemezen, kazettán, könyvek révén juttassák vissza minél több emberhez a már-már elfelejtett tudást. Évről évre egyre több kiadvánnyal gazdagította a székely népmesék, népdalok iránt érdeklődőket. Ráértett arra, hogy nem csak a veretes mesék iránt van érdeklődés, hanem az életből vett igaz történeteknek humora, az emberi botlások igényes

szintű megfogalmazása és előadása új élményt ad. Az Egy asszony két vétkecskéje című kötet emiatt lett híres, és jelent meg ismételtelen, aratott sikert újból és újból Kóka Rozália előadásában. Stílusával példát mutatott a szép beszéd megőrzésére. Ő, akit gyermekkorában megszegyenítettek székely tájszólása miatt, mostanra visszacsempészte beszédünkbe a székelyes mondatszerkezetet, megbecsülést szerzett a dialektusban előadott meséknek. Gyűjteményei, kötetei – eddig 13 könyve jelent meg – kiváló példatárként gazdagítják az előadható, bemutatható magyar mesetárat. Divat lett Kóka Rozália egyszerű, természetes, mégis székelyes ízű stílusában mesét mondani. Ráadásul a mesemondók és énekesek egész csapatát nevelte, vitte közel a színpadhoz a hagyományátadás élményével. Gyakorlatból tudja, hogy kicsinyek és idősebbek szívéhez milyen narratívum áll közel. Megéri a köréje sereglők igényét, és előadásait aszerint módosítja, amivel az adott helyen közelebb kerülhet a hallgatósághoz, akár a Bukovinából menekülő történetét adja elő, akár a moldvai csángókról szól, vagy az égi látomásokat mondja el. Példamutató lelkesedéssel, eltökéltséggel, fáradsággal nem törődve találkozókat szervezett népdalköröknek, mesemondóknak, bukovinaiaknak, és elhivatottságával hitet tett a hagyomány örök értéke mellett.

A magyar örökség igazi elhivatott képviselője és továbbéltetője Kóka Rozália, méltán ítélhető meg részére ez a kitüntető cím.

Kríza Ildikó

(Laudáció a 2007. március 24-én megtartott díjtadó ünnepségen)

NYÍREGYHÁZI HANGOLÓ

Kodály Napok a Nyíregyházi Főiskola Ének-Zene Tanszékén

„Nekem áldott az a bölcső, mely magyarrá ringatott” – a 2007. március 5. és 8. között e mottó jegyében megtartott eseménysorozaton előadásokkal, hangversenyekkel, filmekkel emlékeztek Kodály Zoltán születésének 125., halálának 40. évfordulójára. Az alábbiakban házigazdaként Ördög Mária főiskolai docens és Joób Árpád tanszékvezető, meghívott vendégként Halmos Béla népzenekutató fejtik ki az ünnepség kapcsán gondolataikat.

Ördög Mária

ÖRDÖG MÁRIA

Azt hiszem, hogy az ünnepi megemlékezés formáját találtuk el jól. Kodályról minden zenésznek, minden magyarnak kötelessége megemlékezni. Itt sikerült ennek egy olyan módját kitalálni, ami remélhetőleg mindenki számára maradandó élmény lesz. A négy napos aktív együttlét minden programja Kodályról szólt, mégis sikerült elkerülni az akadémikus formát. Arra gondolok, hogy az előadások mindegyike a mesterről, az ő szellemi hagyatékáról szólt ugyan, de olyan egyéniségek előadásában, akiket szintén érdemes volt megismerni. Tehát példát kaptunk arra is, hogyan lehet ezt a szellemi örökséget alkotó módon megőrizni. Az előadásokon való passzív részvétel mellett, fontos volt az az aktivizáló műhelymunka, amin keresztül sok tapasztalatot szerezhetek hallgatóink, de mondhatom, hogy mi tanárok is sokat nyertünk ebből. Kodály Kállai Kettős című művének betanulására gondolok. Négy nap állt rendelkezésre a koncertre való felkészülésre. Benne volt ebben az az izgalom, hogy az adott idő alatt el kell készülnünk. A tanszék jelenlegi lét-

száma 100 fő fölött van, tehát nagyon koncentráltan kellett dolgoznunk, hogy a bemutatóra elkészüljünk. A mű nagyon jó, nagyon énekelteni magát. Ennek is köszönhető, hogy nagyon hatékonyan tudunk dolgozni. Nagyon sokat számított a kezdetektől az előadásig tapasztalható lelkesedés. Valóban érzékelt a közös munka közösségformáló erejét, ami azt hiszem, a záró koncertre érett be igazán. Egyik nagy pozitívuma volt ennek a munkának tehát, hogy létrehoztunk egy olyan Kodály művet, amiben való részvétel egyébként nem biztos, hogy mindenki számára megadatna pályája folyamán. Másrészt a tematikus napok kialakításával szintén élményszerűen ismerkedhettünk Kodály sokrétű életművével. A kettő együtt olyan sokoldalú képet adhat Kodályról, ami más formában nem biztos, hogy ilyen élményszerűvé válhatott volna. Diákjaink utólagos véleményei is ezt erősítik meg. Bár sokkal fárasztóbb, intenzívebb volt ez a hét, mint a normál, órarend szerinti munka, mégis, vagy éppen ezért, hatékonyabb és emlékezetesebb is. Számomra az egyik legnagyobb élmény a

„népzenész” nap volt. Három olyan meghívottunk volt, akik különböző vidékeket, generációkat, látásmódokat képviseltek. Jó volt találkozni a jelenkori népzenekutatók kiemelkedő személyiségeivel.

Jó aktualitást jelentett ezen a napon a csak népzenész hallgatókból álló kórus hangversenye. Most olyan népzenei feldolgozásokat igyekeztünk műsorra tűzni, amelyek jól reprezentálják Kodály kórusművészetét, és a kórus is szereti énekelni. Így válogatás hangzott el Kodály zongorakíséretes népdalfeldolgozásaiából, melyet részben maga a kórus, részben a kórus szólistái énekeltek. Régi „hobbink”, hogy a Bartók vagy Kodály által zongorakísérettel ellátott népdalokat műsoron tartjuk. Fölvetődhet a kérdés, hogy miért kell zongorakíséret a népdalok mellé? Sok népzenésszel beszélgettem erről. Abban többnyire egyetértettünk, hogy ezek azért nem akármilyen kíséretetek. Mondhatjuk, hogy a népdalok lelkét erősítik fel, a bennük lévő szépséget emelik ki. Valóban mívés, odaillő kíséretetek. Másrészt azt hiszem, mindenki beláthatja azt, hogy Bartók és Kodály ilyenféle feldolgozásait zenetörténeti szükségszerűségként is értékelhetjük. Amikor ezeket a kíséretetek megírták, akkor még elképzelhetetlen lett volna az, hogy a korabeli koncertlátogató közönség meghallgassa a népdalokat a maguk természetes formájában. Lehetetlen lett volna például az, hogy a Zeneakadémián bemutassák azokat a parasztzenészeket, -énekeseket, akiktől gyűjtötték, mert erre nem volt addig példa. Emiatt születtek ezek a zongorakíséretes előadások, amiket a korabeli kiemelkedő előadók, például Basiliades Mária, később Török Erzsébet előadásában hallhatott a közönség. Mi ezt a hagyományt a kórusal tartjuk fenn. Természetesen az előadás során törekszünk arra, hogy a dalok azzal a természetességgel szólaljanak meg feldolgozásban is, ahogy azt egyébként is énekelnénk. Ez talán az eddigi klasszikus értelmezéstől eltér, de szerintem elfogadható és nagyon szép.

Emellett koncertjeinken fontosnak tartjuk a népzene természetes megjelentetését is. Ezt persze sohasem szolgáló módon tesszük. Ugyanúgy, ahogy Bartók vagy Kodály sem direkt módon használta a népzenét. Te-

hát a népzene hatása a gyűjtőutak, a falusi környezet megismerésének élményén keresztül érvényesül. Ez inspirálta őket zenei alkotásaikban. Egy érdekes hangzás, például a duda, egy szép szöveg vagy különleges dallam adhatott ötletet a komponálásra. De utána nagyon széles palettán dolgoztak, nagyon sokféle dolgot fölhasználtak ebből. Néha látszólag távoli dolgokat állítottak egymás mellé. Mi is ennek szellemében próbáljuk összeállítani a koncert anyagát.

Tehát népzenei példáink nem feltétlenül csak a forrást mutatják be, hanem szabadabban asszociálnak a művekre. Persze azért az is előfordul, hogy a közvetlen forrást mutatjuk be. Így mostani koncertünkön például a Molnár Anna Kodály által hasonló címen feldolgozott vegyes kari műve előtt az eredeti bukovinai ballada hangzott fel teljes formájában. Ezeknek a műveknek az előadásában kifejezetten szerencsés az, hogy gyakorló népzeneészekből áll a kórus, mert mindig érezni lehet az előadásban azt a féle természetességet, ahogyan a népzenet játsszák, ahogyan a népdalokat éneklik. Műzenét adunk elő tehát, de a szövegkezelés, a hangszín, a hangképzés, az együttes kórushangzás magában hordja a zenei gyakorlatból adódó természetességet. Az első két nap szép zárása volt Halmos Béla népzenei portré sorozatából válogatott filmek vetítése, kiegészítve az alkotó élményszerű megjegyzéseivel.

Mindenképpen Kodályhoz méltó, élményekkel teli megemlékezésnek tartom ezt a programsorozatot.

JOÓB ÁRPÁD

Több szempontból is izgalmas volt ez a program. Kodály élete csodálatos, gazdag életmű. Tanulmányozásával mindennapi munkánkra, problémáinkra még a jelenben is választ, útmutatást kaphatunk. Még ma is irányadóak, aktuálisak a mester gondolatai.

Jóób Árpád

Fontos volt számomra, hogy a jubileumot a Nyíregyházi Főiskola Ének-zene Tanszékén alkotó módon, közösen ünnepeltük meg. Miért? A négy nap tematikusan kialakított programja sok mindenre felhívta a résztvevők figyelmét.

Vitathatatlan Kodály Zoltán jelentősége a magyar népzene kutatásban, a népzene tudomány kialakulásában. Nagy jelentőségű gyűjtései mellett jelentős szerepe volt a népzene tudománnyal foglalkozó tudósok képzésében, a népzene kutató csoport létrehozásában. Egykori tanítványai ma idős mesterek, akik személyes életútjukkal olyan példát mutatnak, ami lelkesítőleg hathat a mai, népzene, zenét tanuló, játszó fiatalok számára.

Fontosak ezek a személyes találkozások, ezért a népzene kutató Kodályt igyekeztünk olyan, ma is aktívan dolgozó népzene kutatók előadásai által bemutatni, akik munkásságukon keresztül Kodály szellemi örökségét hordozzák.

Rossz emlékeim között tartom számon, amikor Kodály Zoltánról – anélkül, hogy tudatában lennének, mikor és mit tett – le-

kicsinyló módon nyilatkoznak. Sokaknak nincs pontos elképzelésük arról, hogy Kodály nagy műveiben hogyan ölt testet a magyar hagyomány. A mester műhelyébe engedett bepillantást a harmadik nap programja. Zeneszerzői életművének egy-egy szakaszát mutatták be az előadások, illetve érdekes volt az alkotó stílus eszközeit elemző előadás.

Szinte közhelyszámba megy a „Kodály módszer” emlegetése, anélkül, hogy belegondolnánk, miről is van szó tulajdonképpen. Kitűnő előadásokat hallhattunk Kodályról, mint zenepedagógusról is. Véleményem szerint roppant fontos, hogy azok, akik zenetanári pályára készülnek, tisztán és világosan lássák azokat a vezéreket, amelyek mentén érdemes haladni. Ebből a szempontból is nagyon hasznosnak tartottam a programsorozatot.

De ugyanolyan jelentősnek tartottam azt négy napon keresztül zajló műhelymunkát, aminek során a tanszékünkön tanuló összes hallgató zenekari- vagy kórustagként részt vett Kodály Zoltán Kállai Kettős című művének betanulásában. A mű betanításában a tanszékünk kórusvezetői közreműködtek. Úgy érzem, hogy a Kodály Napok méltó befejezése volt az élményszerű, lelkes előadás. Nagy dolognak tartom, hogy tanszékünk képes volt nem csak a vegyes kórust, hanem a szimfonikus zenekart is kiállítani. A bemutató alkalmával felhangzott az 1928-ban készült fonográffelvétel is. Izgalmasnak éreztem, hogy azok a népzene szívalakok, akik a műsor elején jó ízű szatmári muzsikát játszottak, ezt követően beültek a szimfonikus zenekarba, és Kodály művét játszották. Ezek a hallgatók nagy lelkesedéssel és szorgalommal készültek erre a számukra szokatlan feladatra.

A Nyíregyházán folyó képzés egyik fontos céljának tartom azt, hogy a népzenei hagyomány, és az ebből nagy mesterek által alkotott zeneművek közötti kapcsolatot jobban, világosabban, tisztábban lássák a hallgatók. Fontos itt a nemcsak népzene szívalak fiatalok, hanem a karvezetést tanuló, inkább klasszikus zenei oldalon álló diákok nyitottsága is. A két „tábor” között még mindig elég nagy szakadékot érzek. Ha valamit sokszor hiányoltam a műzene tanításában, az a szabadság, az az improvizációs készség, amit a népzene szívalak képviselnek. Viszont a népzene szívalaknál hiányosságnak tartom az írott anyag, a műzene iránti nagyobb tiszteletet. Nagyon jó, hogy olyan intézményben lehetek, ahol a kettő közötti kapcsolat éltetésén dolgozhatok.

A Kodály Napok talán segített abban is, hogy a két oldal értő módon közeledjen egymáshoz.

Vezényel: Tamási László főiskolai adjunktus

Halmos Béla

HALMOS BÉLA Nyíregyházára úgy tekintek, hogy a 90-es évek elején ez a tanszék volt a „menedékhely”, amely a táncházmozgalom jeles hangszeres zenészeit idevonzotta. Azt a fajta történelmi szükségességéből fakadó igényt tudta kiszolgálni, amit más felsőoktatási intézmény addig nem tudott megteremteni. Vagyis azok a tánczázi muzikusok, akik már magas színvonalon foglalkoztak oktatással, diplomát szerezhettek itt. A Miskolci Bölcsész Egyesülettel szeretjük volna létrehozni ezt a képzési formát, sajnos sikertelenül. 1991-től Joób Árpád kezdeményezésére az akkor még Bessenyei György Tanárképző Főiskola Ének-zene tanszéke Fehérné Székely Ildikó vezetésével föl vállalta ezt a feladatot. Ennek a következő lépcsőfoka lesz remélhetőleg 2007 őszétől a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen beinduló oktatás. A „Kodály Napok” épp ehhez kapcsolódó gondolatot ébresztett bennem. Habár nem azonos profilú a két intézmény, mégis körvonalazódhatnak olyan specifikumok, amelyek az egyes intézményekben megvalósíthatóak lehetnének. Így Nyíregyházán a kóruséneklés hagyományát lehet erősíteni – többek között a táncházmozgalom vokális tapasztalataival is gazdagítva –, míg az akadémián induló képzés a szólista hangszeres-énekes népzenezők előadóművész- és tanárképzésében vállal majd szerepet. Egyelőre ezek még csak gondolatok. Kérdés, hogyan tud mindez megvalósulni. Véleményem szerint ki fog alakulni, és remélhetőleg az oktatás ilyen módon inkább gazdagodik majd.

A Kodály Napok tanulsága számomra, hogy mennyire hiányos a köztudatban a Kodályról alkotott kép. Elsősorban, mint népzene kutatót ismerjük, de a teljes életmű ettől sokkal többértébb. Az itt hallott előadások számomra nagyon gondolatébresztőek voltak. Különösen azok, melyek a zeneszerző, zenetudós életművét mutatták be. A meghívott és tanszéki előadók egyaránt sok új információt, ritkán vagy sohasem hallott adalékokat közöltek a mester életművéből, ami mindannyiunk számára tanulságos volt. S ami nagyon fontos, hogy itt volt a diákok hada, akiknek talán korábban semmilyen információjuk nem volt Kodályról. De itt hiteles előadók sora mutatta be a kodályi életművet. Kezdhetném a sort a legidősebb előadóval, Barsi Ernővel (a programból mindenki tájékozódhat), de nem is sorolom, ki mindenki szerepelt. Minden előadó izzott attól a hittől és meggyőződéstől, ami több évtizedes oktatói, előadói, gyűjtői tapasztalatból ered, ami példát adhat az ifúságnak, hogyan érdemes művelni ezt a hivatást. Ha minden előadásból csak egy gondolat megmarad, az már nagyon jó.

A népzenező kórus koncertje is élmény volt számomra, amikor több mint ötven fiatal Ördög Mária vékony, de energikus kezeire és szuggesztív tekintetére elkezd énekelni, akkor megtörténik a varázslat.

Öröm, hogy itt vannak a tánczázi muzsikán nevelkedett fiatalok, s ők összeállnak olyan diáktársaikkal is, akik a klasszikus módon tanulták a zenét. Így a két dolog itt, a Nyíregyházi Főiskolán, szintetizá-

lódik. „Összemuzsikálják” magukat a kétféle módszerrel tanuló zenészek.

A Kállai Kettős próbájára beülve, bennem is feltámadt a nosztalgia. Visszagondoltam egyetemista éveimre, mikor klasszikus brácsistaként én is játszhattam Kodály művet, mégpedig a Psalmus Hungaricust.

Ami személyes részvételemet illeti, szívesen tettem eleget a felkérésnek, hogy a népzenei portrészorozat két darabját levetítsem, illetve ehhez kapcsolódó gondolatokat osszak meg az érdeklődő közönséggel. Örömmel töltött el, hogy itt is nagy érdeklődés fogadta a bemutatót. A siker természetesen elsősorban azoknak az énekes, zenész egyéniségeknek az érdeme, akik a filmek főszereplői. Természetesen emellett annak az alkotógárdának is, akik részt vettek a film készítésében. Az akciófilmek, videoklippek világában a mai fiatalok elszoktak attól, ami ezeknek a filmeknek a befogadásához elengedhetetlen, hogy le kell higgadni, le kell ereszkedni, oda kell figyelni, mert mondjuk egy 13 perces balladát hallhatunk teljes terjedelmében, egy látószögből. Ez nem azonos léptékű a mai élet tempóival, mégis érdemes elcsöndesedve szemlélni ezeket az egyéniségeket, emberi sorsokat. Nagyon jó érzés volt, hogy ilyen szakértő közönség vett részt ezeken a vetítéseken.

Magam azért drukkolok, hogy minden felsőoktatási intézmény, és az oktatás egyáltalán működjön. Itt azért jó volt látni, hogy nyüzsgött az egész fiatalság, nemcsak a tanszéken, hanem az egész főiskolán is.

Juhász Erika

Fotó: Halmos Béla (Táncház Archivum)

Irány a webcsatorna!

Beszélgetés Benkő András kobzos énekmondóval, a Sültü zenekar tagjával

Benkő András régi zenész és népzénész – s nem utolsósorban a folkMAGazin gyakori szerzője – az újdonságok iránt is fogékony. Újabban nem csak a kobozt szeretné minél többekkel megismertetni, hanem a webcsatornát is, különösen a népzénészekkel, mert meggyőződése, hogy ez az új médium nagyszerű lehetőség a bemutatkozásra.

– Miként kerültél kapcsolatba a webcsatornával?
– Ők vették fel velem a kapcsolatot, még pedig azért, mert az Interneten rákerestek a különleges hangszerek címszóra, s itt felfigyeltek a kobozra, s ezután rátaláltak a koboz.hu című honlapomra. Felhívtak, megbeszéltünk egy találkozót, s az interjú végül is egy Andrassy úti palotában készült a Kodály köröndön, ahol a stúdiójuk található.
– Más népzénészt is bemutatnak már?
– Nem tudok róla. Az viszont egyértelmű, hogy főként zenészekkel foglalkoznak, s a webcsatorna szerkesztői, riporterei nagyon fiatalok, a jövő televízióját teremtik meg. Az is szellemessé teszi a műsoraikat, hogy néha direkt benne hagynak egy-egy bakit. A népzénészek számára fontosnak tartom ezt a csatornát, különösen, hogy munkatársai elmondták, lehet náluk jelentkezni zenei, de egyéb műsorokkal is, ráadásul szerintem a webtvézésé a jövő: korlátlan a műsoridő, nem lehet róla lemaradni, mert mindig elérhető, tárolja a műsorokat, amelyek bármikor lehívhatók. A webcsatorna nézettsége folyamatosan növekszik, az Internetet főként a fiatalok használják, s a népzénét és a világzenét a webtvén keresztül is el tudnánk juttatni ehhez a réteghez. Tematikus alportálok, sorozatok láthatók a csatornán, zenésziportrékat is készítenek. Engem is a naponta jelentkező Zenésziportréban mutattak be február 19-én a Walkman című műsorba illesztve.
– Téged a Mokányos és a Csürrentő zenekarok alapító tagjaként, illetve vagy nyolc esztendeje a Sültü zenekar kobzosaként ismerlek, így meglepetésként ért, hogy a webcsatorna elsősorban énekmondóként mutatott be...
– Mert szólólistaként is fellépek, ami a kobzások esetében leginkább énekmondót jelent. E hangszer akkor fogott meg, amikor tíz éves koromban láttam Kobzos Kiss Tamást a Zeneakadémián muzsikálni. Tőle tanultam kobzolni az Óbudai Népzenei Iskolában, amelynek jó ideje már ő az igazgatója. Szerencsére e hangszer irodalma szinte az egész magyar történelmet felöleli az Árpád-házi királyoktól kezdve az 1848-as szabadságharcig, s Mátyás királyról vagy a török időkről épp úgy fennmaradtak énekek, mint például a kuruc korról.

– S hány féle kobzon játszol?
– Három különböző hangolásút használok. A két mélyebb hangolású a moldvai csángó népzénéhez szükséges, vagyis ezeket a Sültü zenekarban szolgáltatom meg, mert itt kísérőhangszerként funkcionál a koboz. A magasabb hangolásút pedig az énekmondáshoz használom várjátékokon, történelmi játszóházakban. Énekmondóként L. Kecskés András lantművésszel is gyakran fellépek.
– A honlapodról tudtam meg, hogy Petrás Máriaival is készítettél közös moldvai kazettát...
– Igen, a „Veres az ég tovafele” című anyagot. S ha már a honlapoknál tartunk, azért is jó lenne, ha a népzénészek, zenekarok, énekesek megjelenési felületet kapnának a webtvében, mert így még többen megismerhetnék őket, ráadásul e csatorna zenésziportréját be lehet linkelni a saját honlapukra is.
– Talán majd együtteseddel, a Sültüvel is láthatunk majd a webcsatornán, de az is érdekel bennünket, hogy a közeljövőben hol találkozhatunk veletek élőben...
– Minden hónap első és harmadik szombatján moldvai táncházat tartunk a Fővárosi Művelődési Házban. A Táncháztalálkozóon is zenélünk: szombaton az Aprók Bálján, fél öttől tíz pár moldvai, külsőrekecsini gyerektáncost, majd a Tündik Tamás által vezetett Napforgó Táncsoportot és a Tündérkert Gyermkegyüttest kísérjük, továbbá a Táncháztalálkozó szombat esti, FMH-ban folytatódó táncházában is fellépünk. Május 20-án a Múzeumok Majálisán adunk koncertet a Nemzeti Múzeum kertjében. Március 23-25. között, pedig közreműködtünk a tiszadobi Andrassy kastélyban megrendezett Moldvai Csángó Táncmulatságon is – e programnak a kezdetek óta állandó zenészei vagyunk. Mindezekről a www.koboz.hu és a www.sultu.hu oldalakon további részletek is megtalálhatók.
– Mít szeretnél elérni kobzosként?
– Terveim között szerepel hatékonyan közreműködni abban, hogy a kobozt minél többen megismerjék Magyarországon és határainkon kívül is. A kobza ugyanis évszázadokon keresztül használt, tradicionális hangszer, a magyar kultúra szerves része.

K. Tóth László

Kertészkedés – Inaktelki gyökerek

A folkMAGazin rendszeres olvasói talán már tudják, hogy a Kertész Táncegylet aktív kapcsolatokat ápol erdélyi falvakkal, ahova évről-évre visszajárunk buszos-táncos kirándulás keretében. Már-már minden faluban összekapcsolódott egy-egy esemény az érkezésünkkel. Sztánára Kós Károly farsangját felelevenítve februárban, Székre Zsuzsanna-napkor, Magyarlapádra szüretkor, Inaktelkére pedig szilveszterkor járunk, immáron 3. éve. Eközben sokat tanultunk nemcsak a figurákról, tánclépésekről, hanem a falvak hagyományörző szemléletéről is: hogyan lehet a fiatalokat táncba hívni vagy éppen a néptáncról elkedvetleníteni; az időseket vagy a gyerekeket meghívni a bálba; más falvakkal kapcsolatot teremteni; vagy haragosakat szerezni. A szervezés egy ilyen kis közösségben, bizony, nehézségekkel jár. A folkMAGazin szerkesztőségének még tavaly ígéretet tettem rá, hogy akárhogyan is sikerül ez az év, tapasztalataimat magunk és mások okulására leírom. Azok számára íródott e cikk – ötletekkel, javaslatokkal, kudarcokkal és sikerekkel –, akik a néptánc és népzene valódi gyökereinél és kis hajtásainál kívánnak ápológondozó kertészkedést folytatni.

„LÁTTAM BIZ' ÉN AZ INAKTELKI SELYEM RÉTEN...”

Inaktelke neve hallatán az itthoni táncosok fülében talán felcsendül a Csík Zenekar „Villás farkú fecskéje”, vagy lábában megmozdul a híres inaktelki „figurás” néhány pontja. A térképen elhelyezni azonban már nem sokan tudnák! Inaktelke a kevés színmagyar kalotaszegi falu egyike; út szinte nem vezet a faluba, és azt is nehéz megtalálni. A falu adatközlői – közöttük Kalló Feri bácsi és Gergely István – 2003-ban még felléptek a budapesti színpadokon. „Fogadós” Gergely Pisti (a Maros Táncegyüttes egykori táncosa) 1996-97-ben aktívan foglalkozott a falubeli fiatalokkal, s e felbecsülhetetlen jelentőségű munkájával kinevelt a most 22-25 éves korosztályból néhány fiatal legényt, akik alaposan és jól ismerik az „inaktelki figurás” pontjait. Ezt követően azonban egészségügyi okokból már nem tudta tovább folytatni a tanítást. A faluban jelenleg kb. 400-an laknak, kevesen Budapesten, többen Kolozsváron élnek. A falu a Nagyvárad-Kolozsvár főútról 10 perc alatt megközelíthető volna, ha ez az út járható lenne! Sajnos nem az, ne tévesszen meg senkit egyes térképek vékony út-jelzése! Szerencsétlen fekvése révén ugyanakkor szerencsésen megőrizte néptáncait, hagyományait, s gyönyörű népi épületeit. Az adatközlőket még azon a nyáron meglátogattam, megismerkedtünk a faluval, s 2004-ben néhány napos nyári tartózkodás során igen sok baráti kötelék alakult ki a Kertész-táncosok és a falu fiatalsága között. 2004-ben töltöttük ott először a szilvesztert, majd 2005-ben és tavaly. Sok tapasztalat gyűlt össze bennünk a szervezésről és a belső életfolyamatokról egyaránt. Most kiemelnék néhányat, amelyből mindannyian okosodhatunk.

NÉPZENE VAGY KÖNNYŰZENE?

Természetesen ne gondolja a Tisztelt Olvasó, hogy attól, hogy Inaktelke a Nádas menti cifra-kalotaszegi falvak egyik gyöngyszeme, az ottani fiatalság él-hal a népzeneért! Ott is, csakúgy, mint Pesten, csupán a fiatalság egy szűk rétege kedveli a népzene és a néptáncot. Igencsak meglepődne a népzene kutató, ha néhány napot eltöltene a falu bájában. A legkalotaszegiesebb zene, amit hallana, a kolozsvári Szilvórium együttes kalotaszegi-diszkó száma lenne, mely a csárdásdallamokat techno változatban dolgozza fel! A háromstés multság alatt a fiatalokkal próbáltunk előre ki egyezni, hogy melyik napokon lesz népzene és mikor könnyűzene. Természetesen ez az első és legnagyobb áldozat, amit a közös multságért meg kell hozni, hiszen a Kalotaszegre elzarándokoló néptáncosok éppannyira nem tudják elképzelni, hogy ott könnyűzenére mulassanak, mint a helybeliek, hogy népzene tancoljanak. Az első évben ez így is történt: egy este népzene, egy este könnyűzene, egy este vegyesen. Míg bent a slágerek szóltak, a mi zenészeinket nem lehetett csöndre inteni, és a mínusz 15 fokban az ajtó előtt húzták a legényest és a nótákat. Akkor már rögtön kiderült, kik azok a faluból, akik ezt talán jobban kedvelik... Az sem bizonyult sajnós üdvöztető megoldásnak, hogy a népzene rögtön könnyűzene követi, hiszen a zenészek lelke nem úgy működik, hogy néhány perc alatt át tudnak lényegülni e két zenei világ között. Itt kell megjegyznem, hogy az évek során Kovács Misi és bandája, Soós Andris, Both Miklós, legifjabb Csoóri Sanyi és Hermann Mari is megfordult Inaktelkén, s bölcsen átlátva a feszült helyzeteket, azokat rugalmasan tudták kezelni. Hiszen egy

jó zenészek mindig látnia kell, hogy mit is kíván éppen a mulató társaság! A következő évben arra gondoltunk, hogy a szilveszteri mulatságot megosztva, éjfél után egy üres kis házban néptáncal folytatjuk. Jó hangulat kerekedett odaát, a kultúrházban folyó mulatságot viszont szétzilálta, s így pont az együttmulatás élménye veszett el. E feszült pillanatokban azonban mindig szem előtt kell tartani, hogy a vendégek mi vagyunk, s így nekünk kell alkalmazkodni a vendéglátó fiatalokhoz. Talán ennek a feszültségnek tulajdonítható az, hogy idén a fiatalok egy része külön szilveszterezett, egy másik helyszínen, noha mi ígéretet tettünk rá, hogy szilveszter éjjel csak popzene fog szólni! Ezt az ígéretünket betartottuk és – néptáncos létünkre – szinte egész éjszaka slágerekre roptuk. Ennek a kettészakadásnak természetesen több oka is volt, amelyeket e cikkben nem lehet egyszerűen felgöngyölíteni, de a zeneválasz-

tás mégis ennek egyik nyomós oka volt. Mi lehet ebben a helyzetben a jó megoldás? Egyrészt az, hogy jókedvvel mulatunk egy estét könnyűzenére, ahogyan ezt valószínűleg közülünk sokan tették (vagy teszik esetleg a mai napig), mielőtt néptáncal kezdtek foglalkozni. A másik lehetőség pedig az, hogy olyan időszakban szervezünk néptáncos programokat, amikor ez nem ütközik más, előre kialakult, hagyományos programmal, így elkerülve a konfliktusokat.

MELYIK AZ A KOROSZTÁLY...?

Néhány év szervezéseinek tapasztalata alapján felmerült bennem a kérdés, hogy valójában melyik az a korosztály, amely e hagyományörzésben érdekelt, s kik azok, akikre ebben számíthatunk. Úgy vettem észre, hogy miután a '80-as, '90-es években születettek a rendszerváltozás hirtelen támadt szabadságát tinédzserkorukban élték át, többségük ellenérzéssel fogadja a vonósmuzsikát. Természetesen tisztelet a kivételnek, hiszen Gerely Pisti néptáncoktatása sok fiatal szemléletét megváltoztatta. A középkorúak, a fiatal házások és kisgyermekes szülők viszont még tudatalatti emlékeikben őrzik a '70-es évek mulatságait, s ők maguk is szeretik a csárdást, ismerik a nótákat, és gyermekeiket is így igyekeznek nevelni. Ezért most úgy látom, sokkal fontosabb az ők és gyermekeik szimpátiájának megnyerése és táncba hívása. A programokkal az ő kedvükben próbáltunk járni. Amit elvesztünk a vámon, talán megtérül a réven.

A PROGRAM MINDENKIÉ

A program összeállításának első és legfontosabb lépése, hogy a helybeliek igényeit kell alaposan ismernünk, és velük kell előre egyeztetni. Bár jól ismerjük az inaktelkieket, az idén sajnos ez elmaradt. Talán ennek is betudható az ifjúság szétválása. Az előre kitervelt műsorról egy összefoglalót készítettünk, amit a családoknak és a vendégeknek egyaránt szétosztottunk, illetve a bár falán is kifüggesztettünk. Mint a pletykának, ennek is hamar híre ment! A többség nagy örömmel fogadta, hogy új színfolttal gazdagodik az ünnep, amely egykor három napos táncmulatságból a Jánosok és Istvánok köszöntéséig zsugorodott. Éreztük, hogy ha a fiatalokat nem is tudjuk mind megnyerni, mások viszont éppen most először érezték azt, hogy ők is hivatalosak a táncba, amelyekre azelőtt nemigen mertek eljönni, gondolván, hogy ez csak a fiatalok mulatsága.

PILLANATOK AZ INAKTELKI MÚLTBÓL

Minden kétséget kizáróan egy fényképkiallítás volt az öt nap leg-sikeresebb és leglátogatottabb programja. Már jóval azelőtt, novemberben összegyűjtöttem olyan régi fényképeket a ládikákból és a Néprajzi Múzeum fényképtárából, amelyek érdekes pillanatok rögzítettek a falu múltjából: táncmulatságok, lakodalmak, iskolai évszámok. Ezeket itthon szkenneltük és nagyobb méretben kinyomtattuk, majd kiállítássá állítottuk össze. Itt mindenki megtalálta saját magát, szüleit, nagyszüleit... Nevettek, kacagtak, hogy mennyire nem változtak semmit! A hagyományörzés és hagyománytisztelet kitűnő alkalma! Székely Kati néni – az egyetlen, aki szinte az összes programon ott volt, jött, mesélt, részt vett – például büszkén magyarázta dédunokájának, kiket lát a képeken! A kiállítást végül a falu tájházának ajándékoztuk oda. Reméljük, hogy némi állagmegőrzés után megtekinthetővé válik.

A CSÁBÍTÁS FORTÉLYAI

A falubelieket, különösen télvíz idején, szó szerint „el kell csábítani” a kultúrházig. Ehhez különböző „fondorlatos cselekhez” kell folyamodni! A mindent megelőző lépés az volt, hogy még időben elintéztük, hogy felrakjanak egy cserépkályhát, hiszen anélkül senki nem hozta volna el a gyerekeket a hideg kultúrházba. (Az egyébként elgondolkodtató, hogy ezt nekünk kellett volna-e megtennünk, de annyi baj legyen!) Az első „csele”, már rögtön másnap este, a Kovács Pali Feri vezette mákói színjátszó csoport „szerepe” volt, akik nagy örömmel vállalták, hogy átjönnek és előadják Csokonai Vitéz Mihály *Karnyóné és a két szeleburdija* című darabját. A műsorra sok család érkezett kisgyerekekkel. Sajnos itt elhalasztottuk a gyermektánc ház rendezését, pedig ennél kitűnőbb alkalom ritkán kínálkozik!

Emellett vetítéseket szerveztünk a kiállított képekből, régi házakról és épületekről, amelyre szerettük volna elhívni az időseket, hogy meséljenek. Néhányan eljöttek ugyan, de lehet, hogy a személyes meghívás hiányzott, illetve a gyászoló idősök sokszor úgy érzik, nekik már nem illendő akár egy délutáni rendezvényre is lemenni a fiatalság közé. A délutáni programok között egy mozit is szerveztünk, ahol régi „figurás”- és csárdásfelvételeket mutattunk be. Megdöbbenően állt az egyik idős táncos, mikor meglátta magát a filmekben! Sajnos sok filmet nem tudtunk vinni, mert itthon úgy kell összevadászni a felvételeket. Külön köszönettel tartozunk Karánsebesi Baláznak, aki az utolsó percben kisegített bennünket. Tulajdonképpen az archívumok igazán felajánlhatnának egy-egy kópiát a felvételekből azon falvak számára, ahol készültek, hogy manapság, a DVD-k világában, bárki megnézhesse a közösségi házban! Megfontolandó lenne ez a nyitottság, ahelyett, hogy sokan, mint féltve őrzött kincseken gubbasztanak a gyűjtéseken, miközben a faluba, az adatközlőkhöz csak elvértve juttatnak vissza néhány felvételt! A továbbiakban várjuk mindazokat, akik ilyen jellegű felajánlásokat tesznek!

KÖLCSÖNÖS ISMERKEDÉS

A közös programok alatt mi is próbáltuk megismerni Inaktelkét, s nemcsak eljutni a kocsmáig és haza. Kirándultunk a Gyerőffy-szöktetőre, voltunk a tájháznál, a régi temető sírköveinél, ahol lehet, hogy a helybéli gyerekek se nagyon jártak. Elmentünk az istentiszteletekre, a szilveszteri éjféle imára. Ellátogattunk a Suszter bácsi műhelyébe, Kalló Feri bácsihoz, és még bútorfestés-tanulást is szerveztünk (amire végül nem maradt idő). Az idősök otthon mindig oldottabbak, mint amikor nekik kell a közösséghez jönni. Szívesen fogadják a vendéget, alig engedik el. Ez egy Erdélyben először járó pesti fiatal számára életre meghatározó élményt jelent, melyet ők talán nem is tudnak! Mint ahogy az is, hogy közösen

mulatunk, táncolunk. Sosem felejttem azt az érzést, mikor először táncoltam inaktelki legénnyel: mindent átértékeltem, amit a kalotaszegi táncról addig tanultam! A lépések még finomabbak, a forgatások még gyengédebbek, mint azt valaha bárki gondolta volna. Újra csak arra gondolok, milyen jó, hogy velünk egydős fiatalok – és akár idősek is – ilyen jól tudnak jókedvvel táncolni. Ez olyan értékes örökség, amit talán ők maguk és még mi sem tudunk felmérni és eléggé megbecsülni.

SZÁMOT VETNI... LEGALÁBB NÉHA!

Vessünk számot! Míg itt Pesten négy-öt táncban is tanítanak „kalotaszegit”, hány kalotaszegi faluban akad néptáncot jól ismerő fiatal? Mérában, Szentkirályon és Inaktelkén! Ennyi! A hagyományörzéssel foglalkozó alapítványok, szervezetek nem gondolják, hogy ez kicsit csekély? Mi néhány éve próbálkoztunk azzal, hogy egy éven át rendszeres táncórákat szervezzünk három olyan faluban, amelyekkel jó kapcsolatokat ápolunk: Sztánán (ahol hat éve szervezünk farsangi bálakat), Magyarvalkón (ahova a Pázmány Péter Katolikus Egyetem táncsoportja és a Kertész rendszeresen jár) és Inaktelkén. Akkor a pályázatunkat elutasították. Máig nem tudjuk, milyen okból. Míg itthon milliókat költenek főlegesen szervezett fellépésekre, gálákra, egymás előtti erőfitogtatásra, addig a néptánc gyökereinél senki nem tesz semmit. Nem ápoljuk a gyökereket. Ha magyarországi kezdeményezi, szervezi, az nem jó. Azt gondolják, hogy az idejüket naponta kocsmában tengető fiatalok egy szép napon majd elhívják saját zsebpénzükhöz Kis Csipást egy táncóra? A néptáncosok elhívnák, ha lenne valaki, aki léleken és anyagilag támogassa őket! Vajon mennyibe kerülne Inaktelkén egy fiatal anyagilag támogatni, hogy egy éven át táncórákat tartson a gyerekeknek? Hatvanezer forintba – egy táncsoport egy vidéki fellépésének buszköltségébe! Néha jó ilyen számokat összevetni! Melyiknek nagyobb az eszmei értéke?

Tavalyelőtt szerettem volna négy-öt fiatal táncospárt a táncórára elhívni, de a szervezőség úgy ítélte meg, hogy „nem elég jók”. Ha megtörténik, nagy élményt adott volna számukra. Örültek volna, hogy ellátogathatnak Pestre, ahol nem főmúsoridőben,

hanem az egyik kisteremben fellépve büszkéek lehetnek volna arra, hogy a híres táncházmozgalom értékeli őket és kíváncsi az ő hagyományőrzésükre! Talán majd néhány év múlva többen felismerik, hogy ezek az igazán fontos cselekedetek!

Jómagam Szani Zsolttal, majd Czina Ferivel immáron három éve tanítok teljesen bérmentve a Kertész utánpótlás csoportjában, s az itt befolyó tagdíjból próbálunk fedezni olyan költségeket, mint egy-egy inaktelki hangszer megjavítása, a táncházak szervezése, a helyi zenészek megfogadása, a kályhafelrakás, a fényképnyomtatás, az utaztatási költségek. Több mint száz kezdő jár a csoportba, így hála nekik, egylőre még telik a tagdíjából. De egy fecske még nem csinál nyarat: évente egy szilveszteri multság hagyományt teremthet ugyan, de a táncagyományokat nem éleszti újra. Ehhez, hacsak egy kis társaságnak is, de rendszeresen kell járnia. Erre azonban nincsenek kereteink. Jó ötlet lehet egy csere-kapcsolat, amelyben mi is visszahívánk és megvendéglélnénk őket. Ugyanennyire fontos a kapcsolatot tartani mindazokkal, akik részben hasonló célokkal járnak Inaktelkére, mint például a debreceni Hajdú Táncegyüttesből Lovas Bálint, aki már évek óta húsvétkor érkezik ide egy gyerekcsoporttal és zenészekkel. Akkor is egy kicsit több muzsika és nóta szól...

Itt ragadom meg az alkalmat, hogy felvessem egy kerekasztal-beszélgetés lehetőségét mindazok számára, akik határon túl hasonló néptáncos-népzenei rendezvényeket szerveznek vagy szerveznének teljesen non-profit alapon.

A GYÜMÖLCS...

A sok munka és feszültség nem volt hiába. Elsején este bált szerveztünk, melyet kiplakátoltunk a szomszéd falvakban. Sokan érkeztek: táncosok MÉRÁBÓL, zenészek TÜRÉBŐL (Lehel és Csongor), Hunyadról (Kis Csipás), MÉRÁBÓL és vendégek EGERESRŐL, Bogártelkéről, NÁDAS-DARÓCRÓL. Délután Sente Jani szervezésével közös gyermektáncházat tartottunk a vistai gyermekekkel együtt, akiket még a nyáron ő tanított táncolni. Kitűnő alkalom volt ez az este a kalotaszegiek találkozására. A vendégek között akadt svéd, japán – és persze a kertészek, akikkel egy kis műsort adtunk a színpadon,

amellyel ismét becsábítottuk a helybélieket a kultúrházba; még az időseket is! A vendéget fogadó családok számára külön ez alkalomra palackoztunk bort, melynek címkéjén ez szerepelt: Ezt az üveg bort a Kertész Táncegyüttes palackozta nagyrabecsuült inaktelki vendégfogadói számára 2006–2007. évfordulóján. A bort – a folkMAGazin nyári száma kíséretében – név szerint átadtuk a családok számára, akik akkor a falu színe előtt valóban megbecsülten érezhették magukat. Utána pedig rögvest jöhetett a tánc! A multság kezdetére egy legényes-versenyt harangoztunk be, amelyre zsűrinek meghívtuk a falu egykori nagy táncosait (Úri Jánost, Kálmán Jánost, Pali Pistát). A bölcs zsűri Fortunát hívva segítségül végső sorsot húzott, s a jutalmat két inaktelki legény nyert meg.

A közel tíztagú zenekar hajnalig húzta, s mindenki reggelig mulatott. Azt mondták, hogy ilyen multság már évek óta nem volt a faluban! Remélni merem, hogy ennek az eseménynek lesz folytatása; ha nem is a fagyos szilveszteri napokon, hanem egy nyári tábor keretében, ahol mindazokat sikerül majd megmozgatni, akik ismerik és szeretik Inaktelkét. Remélem, hogy az ilyen és hasonló jellegű rendezvények sorsfordító, s néhol már hagyománymentő szerepét azok is átéljük, akik az anyagi források felett döntenek, és a jövőben az anyagi támogatás mellett mindezeknek az eszmei fontosságát is látják. Attól, hogy csak egy kis táncscsoport, néhány lelkes fiatal szervezi, attól az inaktelki fiatalok és hagyományaik továbbra is sok figyelmet, törődést és anyagi támogatást igényelnek.

KERTÉSZKEDÉS

A jó kertész, a jó borász nemcsak betakarítja a gyümölcsöt, leszüreteli a termést (és utána jó hírnevet szerez magának), hanem gondot fordít a földre is, ápolja a fákat, metszi a hajtásokat, hiszen életben akarja tartani azokat. A nagy gyümölcsfák kiszáradásuk előtt még utoljára bő virágba és termésbe borulnak, hogy továbbörökítsék magukat, majd elpusztulnak. Vajon a néphagyományok világa is ilyen? Amíg tehetjük, vágjunk vesszőket és oltuk be vele a fákat!

Eplényi Anna

A helyi tradíciót helyezték előtérbe

Hagyományörző Együttesek újköszöntő bemutatója a Thália Színházban

A Muharay Elemér Népművészeti Szövetség elnöksége 2006 őszére írta ki a hagyományörző együttesek minősítésének feltételeit, megújítva annak korábbi rendszerét. Ennek a Decsen és Kapuváron megrendezett minősítő sorozatnak a zárását is jelentette a Hagyományörző Együttesek bemutatója 2007. január 27-én. Amikor a Thália Színházban látott együttesekről szólunk, óhatatlanul felmerül a korábbi minősítéseken látottak élménye is. A történeket a meghívó felsorolásának sorrendjében teszem, ezzel is jelezve, hogy nem rangsorolni kívánok, hanem csak benyomásaim megfogalmazásával próbálkozom.

Mindenekelőtt azzal a megjegyzéssel kell kezdenem, hogy a közönség soraiból – kevés kivételtől eltekintve – igencsak hiányoztak a szakma és a sajtó képviselői. A szakma emlegetésekor elsősorban annak fiatal generációjára gondolok. Mert a nagy öregek ott voltak! A bemutatón 7 együttes képviselte a Muharay Elemér Népművészeti Szövetség széles és egyre gazdagodó tagságát, illetve a két minősítő találkozóra jelentkezett 28 együttest.

Mi az, amit elvár az ember ezektől az együttesektől? A helyi hagyomány ismeretét, annak hiteles, koreográfiailag átgondolt előadását, eltáncolását, autentikus viseleteket, színpadi megjelenést, tiszta éneket, érthető, szépen deklamált szövegmondást és színészi játékot. Igen, színészi játékot is, továbbá olyan dramaturgiát, amely mindezeket színházi élménnyé tudja tenni. Lássuk hát a felsorolást.

A Bogár István Hagyományörző Együttes Skultéti Eszter vezetésével a Szabadi Mihály által beállított Őcsényi fonó című összeállításával érkezett. A csoport teljesítményét felszabadultabbnak, összefogottabbnak láttam, mint a korábbi minősítő bemutatón. A viseletek hitelessége, jelrendszerbeli gazdagsága, az összeállítás szép beállításai, a lányok tiszta énekkel kísért hangulatos és szép karikázója, illetve a játék lassú és friss csárdása jelentett maradandó élményt, de a színpadon szimpatikus közvetlenséggel játszó gyerekekről sem szabad megfeledkezni. A mű utolsó harmadában, éppen ennek a gyermekeseregnek a háttérbe szorítása miatt háborgott egy kicsit a lelkem.

A Szanyi Bokréta Együttes a jó öreg Töreki Imrével az élen azok közé az együttesek közé tartozik, amelyek a tradícióból csak a táncanyagot vitték színpadra, tételeiben egymásra épülő koreográfiai alkotást fogalmazva belőle. Nagy létszám, elementáris erő jellemzi az együttest. Ugyanakkor a túlzott egyberendezettség és megkomponáltság néha akadály lesz az improvizációnak, s az ebből következő felszabadult táncolásnak. A mindent felsorakoztatni akarás nem mindig eredményes. A kevesebb több is lehetne, de nagy élmény maradt a dus, az elmaradhatatlan körverbunk, valamint a táncolók egyénisége, elsöprő energiája.

A korábbi években az együttest látva gyakran fogalmazódott meg bennem a kérdés, hogy Szentés Varga Ferenc, Horváth Jani bácsi és még sokak nélkül milyen lesz az együttes? Nagyon hiányoznak, de vigasztaló, hogy a látottak alapján van remény a korábbi éveket idéző, nagy erejű újabb generáció példaértékű munkájára. Remélem, számuk még tovább gyarapszik.

A Bánszkiné Varga Judit által vezetett Isaszegi Hagyományörző Együttesnek Széphalmi Zoltán arányos, jó ízléssel megkomponált Tavasz népszokások című programját hívta meg a szervezőbizottság. Virágvasárnaptól Pünkösdig címet is viselhette volna a kiszéjárt, májusfaállítás és pünkösdlőt megelevenítő szokások sora. A jól eltalált kiszéjárték kiemelkedik a felsoroltakból, de a korábban át gondoltabb, tisztább színpadképben sikerült megjeleníteni a pünkösdlőt szokásrendjét is. Az összeállítás táncos részeiben a lassú csárdás kissé hosszúnak tűnt, de az egyszerű és improvizatív részeinek arányos beállítása mégis kellemes táncélményt jelentett. A különböző generációk együttesében jó lett volna kicsit

*Kalocsai asszonyok
fotó: Korzenszky Anna*

többet látni az „öregekből”, akik csak a végén, egy rövidke előrehozott táncolásban mutathatták meg tudásukat.

A Sióagárdi Hagyományörző Együttes Szabadi Mihály Sióagárdi lakodalmi szokások és táncok címmel készített összeállítását mutatta be Horváth Csilla vezetésével.

Az embernek nézőként ritkán adatik meg az a színházi élmény, amely egy eléggé profán képpel fejezhető ki: Megáll a kés a levegőben. Jó néhány évvel ezelőtt Bagon az eleki férfiak két generációja adott ilyen élményt számomra. Más hangulatú, de ezt az elcsendesítő, levegővételt visszaszorító, katartikus hatást váltotta ki a sióagárdiak egész produkciója, azon belül is az oly ritkán feldolgozott, színpadra állított, dramaturgiailag eltalált, erdélyi fejedelmi udvarokat is idéző osztótánc, a nemesjárás. A ragyogó koreográfiai ötlet mellett kellett Szabadi Mihály koreográfusi arányérzéke, igényessége, valamint a gyönyörűen és tisztán, stílusosan szöveget mondó, éneklő és táncoló együttes is.

Bencze Károlyné „Meghoztuk a piros barna menyecskét” című, lakodalmi szokásokat feldolgozó összeállítását a Kalocsai Hagyományörző Népiegyüttes mutatta be. Izgalmas, ritkán látott, szépen komponált lakodalmi mozzanatok, különböző, egységbe rendeződő, stílusosan, meggyőzően táncoló generációk egy kompozícióban bizonyították az együttesben megvalósulni látszó átadó-átvevő, belenevelődési folyamatot. Igényesen öltöztetett nők, férfiak,

gyermekek. Egyéniségek, biztos, átütő erejű táncos tudással; hangulat és tiszta éneklés. Ez az, ami megragadja a nézőt, amikor az együttest látja és élvezzi a színpadon.

Veresegyház hagyományörző együttesének bemutatója is Széplalmi Zoltán keze munkáját dicséri. Egy névnap köszöntő, az állandóan változó, megújuló (szegényedő!?) hagyomány jó dramaturgiai érzékkel, több síkban történt színváltozását láttuk. Nem szeretném Zoltán érdemeit csökkenteni, de azt hagyjuk meg, hogy ennyi táncos egyéniséggel megáldott együttes ritkán látható a színpadokon. A táncosok és a koreográfus úgy tudnak egymás alá dolgozni, hogy ebből valami leírhatatlan természetesség, egyszerűség árad, amelyben a hatásvadászat nyomait sem találjuk. Reméljük, hosszantartó lesz ez az idő. Mindehhez járul hozzá az „öregek” természetes táncolása, és a fiatalabb generáció szerves beépülése ebbe a munkába. Könnyű nekik, van jó előképük!

A Mohács Nemzetiségi Népiegyüttes megható Vidám és szomorú Szentmárton című kompozícióját az együttesvezető Filákó István állította színpadra. A csoportból valamiféle áttetsző egyszerűség áradt. A táncok egymásutánisága, az általuk kiváltott hangulatok sugallni tudták a megszűnt sokac közösségért érzett bánatot. Nagyon szép és megkapó pillanatok nyújtott az összeállítás lassú női körtánca, de az ezt követő táncok sora egy idő után kissé hosszúnak tűnt, s ezáltal az összeállítás elveszítette átütő erejét. Az együttes egész teljesítménye nélkül jóval szegényebb lett volna a bemutató.

Hogyan összegezhetnénk a bemutató tanulságait?

Hét felkészült, hallatlanul igényesen karbantartott és öltöztetett együttes köszöntötte az újévet a Thália Színházban. Zetőköt, koreográfusaikat nem nyomasztják az éppen esedékes, kívülről érkező divatok, esztétikai normák. Ritkán találkoztunk előre megjósolható patronokkal, színpadi megoldásokkal. A feldolgozó-munkában legfontosabb meghatározó a helyi hagyomány és annak tisztasága volt.

A feldolgozás módjában túlnyomó többségben az ún. Muharay elképzelte népi együttesi kategóriát képviselték a csoportok. A bemutatóra érkező együttesek jellemzője a színpad felszabadult használata, az érthető szöveg és általánosságban a tisztán megszólaló ének. A saját hagyományok feldolgozása mellett megjelent a szokások változásairól, változatairól is számot adni akaró szándék, s ez tovább gazdagítja az eddigi képet. Ez az év is bizonyította, hogy a jövőben is meg kell ismételni azokat a területi továbbképzéseket, konferenciákat, amelyeken a színpadra állítás dramaturgiai szabályaival, a feldolgozások megújításainak lehetőségeivel ismerkednek meg a résztvevő együttesek képviselői, vezetői. Egy ilyen alkalom keretén belül jó lenne talán a régóta használt hagyományörzés, hagyomány-feldolgozás fogalmainkat is újraértelmezni.

Minden együttes élményt adó programmal jelentkezett. Sok a fiatal az együttesekben. E fiatalodás azonban nem azt jelenti, hogy az együttesek elszakadnak anyanyelvüktől, hanem igen is otthon vannak benne, tagjaik figyelnek elődeikre, vezetőik nem elégszenek meg a felszínnel. Mindezek mellett szívet melengető, hogy sok jóízű, a színpadot pusztá jelenlétével is megtölteni tudó idősebb táncos egyéniséggel is találkozunk.

És még egy nagyon fontos tény szeretnék kiemelni. Ezek az együttesek még megnézik egymást. Egyetlen minősítő bemutatónak sem volt lényege az egészségtelen versengés. Ennek láttuk nagyszerű példáját abban is, ahogyan a néző és táncoló közösség Héra Istvánné, Éva, a szövetség elnöke és a Miske Drágszél Hagományörző Együttes Muharay díját ünnepelte. Mit kívánhatunk még? Maradjon ez a táncoló közösség mindig ilyen virulens, mindig megújulásra képes. Mint ahogy ezt már emberöltők óta teszi.

Antal László

MAGYAR ETNOKOREOLÓGIAI TÁRSASÁG (MET)

„Az „etnokoreológia” a hagyományos táncok kutatásával foglalkozó tudományterületek angol elnevezéséből formált szó. Az összetétel első tagja a tudományágnak az etnológiához, etnográfiahoz, a második tagja pedig az általános táncutatáshoz (koreológiához) való kötődését jelzi. A társaság alapítói ezzel az egyre szélesebb körben használt nemzetközi elnevezéssel szeretnék jelezni, hogy a magyar, a tágabb kelet-európai néptáncutató iskolák és a nyugat-európai táncantropológiai irányzatok módszereinek ötvözésére, alkotó fölhasználására töreksznek.

2007. február 1-én az MTA Zenetudományi Intézetének Szabolcsi termében megalakult a Magyar Etnokoreológiai Társaság (MET), melynek alapvető célja – nevének megfelelően – a magyar néptáncutatás művelése, szellemiségének ápolása és elért eredményeinek népszerűsítése. A társaság a hagyományos tánc-kultúra értékeinek védelme mellett a táncművészet társadalmi elismertségét is szeretné erősíteni.

A MET feladatai közé tartozik még a tradicionális tánc-kultúra iránt érdeklődők szakmai összefogása, közös kutatómunkák, konferenciák, összejövetelek szervezése annak érdekében, hogy a Kárpát-medence hagyományos tánc-kultúrája minél szélesebb körben hozzáférhetővé váljon a szakemberek és az érdeklődők számára. További célként az alapító okirat a néptáncutatás történetére vonatkozó írásos, képi és egyéb dokumentumok gyűjtését, a korábbi néptáncutatók szellemiségének ápolását, egy néptánc bibliográfia összeállítását és egy elektronikus könyvtár létrehozását jelölte meg. A társaság magára vállalta még a Martin Alap, azon belül az évente megrendezett Martin Emlékülés és a fiatal, tehetséges néptáncutatóknak odaítélt Martin Emlékérem gondozását is.

Az idei évi programját a Magyar Etnokoreológiai Társaság Martin Györgynek szentelte, születésének 75-ik évfordulója alkalmából. Az Emlékév eseményein belül Martin György lakásának bejáratánál egy emléktábla felállítását tervezzük. Ez év őszén Szegeden egy nemzetközi néptánc-konferenciát szervezünk a Szegedi Egyetem Néprajzi és Kulturanropológiai tanszékével együtt, Martin tiszteletére és a „néptáncutató” szakirány MA szintű elindításának alkalmából. Az év eseményeihez a rendezők további csatlakozókat várnak.

A társaság alapító tagjai: Andó Ilona, Antal László, Busai Norbert, Felföldi László, Fügedi János, Gombos András, Karácsony Zoltán, Misi Gábor, Pálffy Gyula, Pesovár Ernő, Ratkó Lujza, Szilágyi Zsolt. Tisztségviselők: Pesovár Ernő tiszteletbeli elnök, Felföldi László elnök, Karácsony Zoltán titkár, Ratkó Lujza, Fügedi János, Szilágyi Zsolt elnökségi tagok, Pálffy Gyula, Antal László és Busai Norbert felügyelői bizottsági tagok.

A MET szívesen látja tagjai között azokat az érdeklődőket, akik a fentebb leírt célokkal és feladatokkal egyetértenek, munkánkat bármilyen formában támogatni kívánják, vagy szakmai segítségünkre igényt tartanak. Jelentkezni lehet – két tag ajánlásával – Felföldi Lászlónál (Zenetudományi Intézet, 1014 Budapest, Táncsics u. 7., e-mail: laszlof@zti.hu) vagy Karácsony Zoltánnál (e-mail: kaketto@vipmail.hu).

A tánc szeretete

Harmincöt éves a Jászság Népi Együttes

A nemcsak Magyarországon, de külföldön is jól ismert Jászság Népi Együttes az elmúlt évben ünnepelte fennállásának 35 éves évfordulóját. Ez alkalomból november 25-én és 26-án kétnapos rendezvényt szerveztek Jászberényben, a Belvárosi Általános Iskola Sportcsarnokában. Az első napon került sor a monstre jubileumi műsorra, ami a szervezők lelkesedésének köszönhetően mintegy négy és fél órára sikerült. Ennek ellenére a zsúfolásig megtelt sportcsarnok közönsége kitartott és vastappsal jutalmazta a fergeteges műsort, amelyben közel másfélszáz táncos lépett fel. A jubileumra visszajöttek a régi táncosok közül is jó néhányan, hogy felelevenítve egy-két régi koreográfiát, újból átéljék a színpad különleges varázsát. Így került sor a Ki-Mit-Tud?-os mezősegi és méhkeréki koreográfiák, az örökzöld hortobágyi pásztortáncok, valamint a keménytelki, és a küküllőmenti táncok bemutatására. A Jászság Népi Együttes jelenlegi táncosai is a legsikeresebb koreográfiákkal remekeltek, de közülük is kiemelkedett a *Kor falára* néhány részlete. Hasonlóan óriási sikerrel szerepelt a Jártató Ifjúsági Táncegyüttes is, akik többek között dinamikus moldvai táncukkal büvölték el a lelkes és több szempontból is elfogult közönséget.

Különlegesen szép pillanata volt a műsornak a generációk tánca, ahol a nagyszülők, szülők és gyerekek, mint az együttes egykori és jelenlegi táncosai együtt táncoltak a színpadon. Bemutatójuk után percekig zúgott a taps a teremben. A jubileumi műsor, melynek kitűnő műsorvezetője Bistey At-

tila volt, a köszöntésekkel és egy látványos fináléval zárult. Ezt követően az est további hivatalos és nem hivatalos része a Víz utcában folytatódott. Másnap a gyermekcsoportoké volt a színpad. Az együttes kebelében működő tíz gyermek együttes adott színes műsort, tánc házzal, ének- és játéktanítással fűszerezve. Közben ki-ki kedve szerint próbálkozhatott különböző kézműves tevékenységekkel és költhette a pénzét a kirakodóvásárban, amíg az erszénye engedte. E nagyszerű ünnepség méltó volt az együtteshez, amelynek története 1971 novemberében kezdődött, amikor Papp Imre, a jászberényi Lehel Vezér Gimnázium kémia-biológia szakos tanára összehívott néhány diákot a gimnázium 26-os termében, azzal a céllal, hogy tagokat toborozzon a leendő népi együtteshez. A jelentkező fiatalok között jó néhányan már táncoltak a helybeli Lehel Társastánc Klubban, de mégis úgy gondolták, hogy kipróbálják a műfaj másik területét is. A Déryné Művelődési Központ égisze alatt így alakult hát meg az együttes és kezdte meg munkáját nagy lelkesedéssel az egykori Katolikus Legényegylet épületében, a mai Víz utca 1. szám alatt, közismert nevén a Táncházban. Papp Imre igen jó vezetőnek bizonyult, hamarosan igazi közösséggé kovácsolta a táncosokat és meghódította velük a világot. Kitűnő szervezőképességének köszönhetően lehívta Jászberénybe a legjobb korrepetitorokat, tánc tanárokat és koreográfusokat, akik megtanították a táncosoknak a technikai alapokat (balett, Molnár-technika) és egymás után készítették a

jobb-nál-jobb koreográfiákat. Így dolgozott az együttessel Török Jolán, Salamon Attila, Varga Gyula, Kardos László, Falvay Károly, Timár Sándor, Varga Zoltán, Zsuráfszki Zoltán, Farkas Zoltán és Végső Miklós.

Timár Sándor több éven át volt a Jászság Népi Együttes koreográfusa, az ő működése során érte el a táncegyüttes az arany I-es minősítést, nyerte meg az 1977-es Ki-Mit-Tud?-ot, s hozott el több fesztiváldíjat. Az együttes támogatói (Jászberény városa, a KISZÖV, MESZÖV, TESZÖV, TOT) folyamatosan biztosították a szakmai munka feltételeit, s a külföldön való bemutatkozás lehetőségét. Ennek köszönhetően a jászsági táncosok a világ számos országát bejárták, s népszerűsítették a magyar táncokat, dalokat, népzénetét. Papp Imre indította el 1981-ben a Nemzetközi Táncház és Zenésztábort, valamint 1991-ben a Csángó Fesztivált, s e rendezvényeket azóta is minden évben nagy sikerrel szervezi meg az együttes.

Papp Imre 1991-ben adta át a ténckar, 1996-ban pedig az egész együttes irányítását tanítványainak, Szűcs Gábornak és Szűcsné Urbán Máriának, akik jelenleg is a Jászság Népi Együttes művészeti vezetői. Működésük alatt tovább ívelt az együttes pályafutása és sikert sikerre halmozva, elismerések és fesztiváldíjak sokaságát nyerték el. Nagyszerű koreográfiákat általában az együttes táncosai készítik (Szűcs Gábor, Szűcsné Urbán Mária, Kocsán László, Kocsánné Kuli Orsolya, Dudás Dániel, Mosóczi Livia, Busai Norbert, Busai Zsuzsa), de rendszeresen dolgoznak olyan neves vendégkoreográfusokkal is, mint Szabó Szilárd, Németh Ildikó, Lévai Péter, Mihályi Gábor, Kökény Richárd, Hortobágyi Gyöngyvér, Szilágyi Zsolt, Furik Rita.

A 35 éves Jászság Népi Együttes jubileumi előadását a budapesti Művészetek Palotája Fesztivál Színházában 2007. április 15-én, vasárnap este 7 órakor rendezik. Információ: www.jne.hu • www.nemzetitancsinhaz.hu

Györgyfalvi lakodalmas

Az 1977-es Ki-Mit-Tud? győztes csapata

Művészeti munkájuk legnagyobb elismeréseként megkapták az Örökös Kiváló Együttes címet. A csoport néhány tagja elnyerte a Népművészet Ifjú Mestere címet (Balla Zoltán, Fejér Erika, Szűcs Gábor, Urbán Mária, Kocsán László, Kuli Orsolya, Bódi Tamás), de több táncos megkapta már az Aransarkantyús és Aranygyöngyös táncos címet (Balla Zoltán, Fejér Erika, Szűcsné Urbán Mária, Sinka Gyula, Sinka Tímea, Ács Erzsébet, Kovács Levente, Busai Norbert, Farkas Tamás), valamint az Örökös Aransarkantyús és Aranygyöngyös táncos címet is (Szűcs Gábor, Kocsán László, Kuli Orsolya, Dudás Dániel, Mosóczi Livia, Vajai Franciska, Dobos Beáta, Péter Zsuzsa).

Az együttes vezetői és táncosai rendszeresen járnak gyűjteni a határon túli magyarokhoz, elsősorban Moldvába, Kalotaszegre, a Mezőségekre és a Küküllő-mentére. A gyűjtések anyagából komoly archívumot hoztak létre, ami nagy segítséget nyújt

szakmai munkájukhoz. Mindemellert különösen szívügyüknek tekintik a méltatlanul elfeledett jászági táncok felkutatását is. E munkában elsősorban Kocsán László jeleskedik, aki kitartó szorgalommal kutatja az archívumok, múzeumi adattárak régi film- és hangfelvételeit, írásos anyagait, s keresi fel az egykori adatközlőket, hogy megismerje és újból életre hívja a Jászság régi táncait. Kutatómunkájának eredményeként már több jászági táncoreográfia és egy könyv született. 1997 novemberében feleségével, Kuli Orsolyával együtt megalapították a Jászberényi Hagyományörző Együttest, amelynek azóta is vezetői.

A jászberényi táncműhely szakmai munkája országosan közzismert és elismert. Talán ennek is köszönhető, hogy az ország különböző városaiból érkeznek ide táncosok tanulni. Ugyanakkor számos jászági táncos került hivatásos együttesekhez (Bakonyi Erika, Kiss Zsuzsa, Fejér Erika, Balla

Zoltán, Kosina Mónika, Kiss Árpád, Ács Erzsébet, Kis Zoltán, Boros Ildikó, Kókai Erika, Nagy Gertrúd, Bódi Tamás, Gorács József) vagy más együttesek élére (Nagy Anikó, Bakonyi István, Szűcs Béla, Hájás Tibor). Nagy öröm számunkra, hogy az Állami Népi Együttes művészeti vezetője, Mihályi Gábor is a Jászságból került a nagyhírű együtteshez. A táncosok rendszeresen járnak tanítani és koreográfiát készíteni nemcsak hazai együttesekhez, de külföldre is.

Az együttes alapításától fogva nagy gondot fordított az utánpótlás nevelésére, így biztosítva a folyamatos működést. A gyermekcsoportok közül különösen szép eredményeket ért el a Galagonya Együttes és a Bercsényi Iskola Néptánc csoportja, a jelenben pedig a Barkóca, Árendás és az új Galagonya együttes. A Jászság Népi Együttes legfőbb támogatója napjainkban is Jászberény városa, amely 1994 óta a Folklór Kulturális Közalapítványon keresztül működteti a csoportot. Az egyre nagyobb méreteket öltő gyermek néptáncoktatás koordinálására 2001-ben létrehozták a Viganó Alapfokú Művészetoktatási Intézményt, s itt nagy szaktudású pedagógusok tanítják a táncosokat.

35 év sok idő, de különösen nagy jelentőségű egy közösség életében. Mit is jelent hát nekünk, táncosok számára ez a három és fél évtized? Jelenti a megannyi próbát, gyöngyöző homlokú, megizzadt testű táncosokkal, lábukban ólmos fáradtsággal, a sok fellépést, a primás elpattanó húrját, a villámgyors átöltözést, a rivaldafény bódulatát, a közönség vastapsát, a sikert és a kudarcot, de jelenti a külföldi utakat, táborokat és a hajnalig tartó közös táncházakat is. Az elmúlt 35 év alatt a tánc szeretete belevódott a szívünkbe, lelkünkbe és meghatározta egész életünket.

H. Bathó Edit
egykori alapító táncos

A Jászság Népi Együttes mai tagjai

Kassa város körül van kerítve

Szeredás – Hegyközi lakodalmas

Egyre szaporodik hazánkban azon népzenei hanghordozók száma, amelyek – eredeti népzenei felvételekkel vagy feldolgozásokkal – egy-egy terület zenei emlékeit teszik közkinccsé. Sárospatakon a Művelődés Háza 2005-ben már adott ki egy ilyen lemezt, *Tisza szélén lakom* címmel, bodrogközi népzenei feldolgozásokkal. A Szeredás zenekar közreműködött ezen a lemezen, de ők önállóan is megjelentek hajdúsági feldolgozásokkal a saját kiadású, *Cuháré* című lemezükön.

A Szeredás zenekar és a hegyközi hagyományörzők lemeze a Művelődés Háza és a zenekar együttműködésében készült el, 2007. első negyedévében. A zemplén-abaúji Hegyköz egy olyan területe hazánknak, ahol bár jelentős énekes – igaz nagyon kevés hangszeres – gyűjtés készült, táncgyománya és népzenei hagyományai nincsenek a köztudatban. Érdekes viszont, hogy sokáig őrizték – számos településen őrzik ma is – dalaikat, szokásaikat az ott élő emberek. Első lépésként addigi ismereteiket az intézmény munkatársai és a zenekar tagjai a publikált felvételek és kották összegyűjtésével próbálták bővíteni. Ezt követően indult el Kálmán Péter zenekarvezető és e sorok írója kutatásokat végezni több hegyközi településen. Mikóházán, Pálházán, Füzéren, Pusztafaluban énekes gyűjtéseket végeztünk, s örömmel tapasztaltuk, hogy milyen élő a népdalkincs, milyen kedvvel énekelnek az itt élő asszonyok és férfiak, s mennyire örülnek annak, hogy van, akit még ezek a régi dalok érdekelnek. A lemez eredetileg tervezett anyagát ennek a kutatásnak a tapasztalatai alapján bővítettük ki úgy, hogy a mikóházi asszonyok és férfiak, valamint a pusztafalusi és füzéri asszonyok énekeit nem feldolgozva, hanem az eredeti énekesekkel vettük lemezre. Ezek az énekes blokkok főleg a lakodalmi és a lakodalomhoz is kapcsolódó karikázó hagyományok anyagából álltak össze. Bár e területen jelentős a szlovák és ruszin eredetű lakosság, s az ő kultúrájuk is nyomon követhető, e lemezen a magyar

népzenei anyagot dolgoztuk fel. A hegyközi nemzetiségek népzenejének feldolgozása egy újabb lépés lehet a későbbiekben ahhoz, hogy teljesebb képet kapjunk az itteni hagyományos kultúráról. A kutatás folyamán több vőfélyt is felkerestünk, akikkel a lakodalom menetének pontos feltérképezését és a régi vőfélyszövegek válogatását végeztük. Az énekes hagyományhoz kapcsolódóan itt is azt tartottuk értékesebbnek, ha feldolgozás helyett a vőfélyekkel veszünk fel a szövegeket. Az egykori lakodalmi dramatikus szokás, a tréfás verbuválás néhány verse is olyan pusztafalusi férfi szájából hangzik el, aki elődeitől tanulta, s régebben számos alkalommal mondta azt, hagyományörző műsorokon.

A hangszeres anyagok feldolgozását a Szeredás zenekar tagjai – Kálmán Péter primás, Römer Judit brácsás, Csurgó Dezső cimbalmos és Erményi Tamás bőgős – végezték el. Sajnos nincsenek már olyan zenekarok, akiket még megszólaltathattunk volna, de néhány blokkban az együttes tagjai mellett közreműködnek olyan cigányzenészek is – brácsán Mundér Gusztáv, bőgőn Horváth Aladár, cimbalmon Pochlotka Andor –, akik számos bált, lakodalmat muzsikáltak régebben a hegyközi településeken. A verbunk, lassú- és friss csárdás mellett Kálmán Péter összeállított egy lakodalmi vonulós ugrós blokkot is. A feldolgozott népdalkincsben számos jó ugrós dallamot lehetett találni, s e zenei jelenség egykori létere is utalnak töredékes adatok. A zenekari összeállítások a hangszeres gyűjtések, valamint az énekes anyag feldolgozása alapján készültek el. Munkánk során feltérképeztük azt, hogy kik muzsikáltak a XX. században e területen, milyen zenészcsaládokban öröklődött tovább a hegyközi muzsika. Ezeknek a kutatásoknak az eredményeit is igyekszünk majd közzé tenni, talán éppen e hasábokon, hiszen fontosnak tarjuk ezen kiváló zenészek emlékét megőrizni, akkor is, ha hangfelvételeket velük a kutatók nem készítettek.

A lemezen, az említetteken kívül közreműködik hegedűn Dezsőházi Tamás, énekel Kulcsár Annamária, Varga Eszter, Sajószegi Gábor, Darnos István és a zenekar vezetője, Kálmán Péter. A lemez a Nemzeti Kulturális Alap és több települési önkormányzat, valamint magánszemély támogatásával valósult meg.

Készítettük az egykoron élt, híres hegyközi zenészek és nótafák emlékére, a hagyományok jelenlegi őrzőinek tiszteletére, s ajánljuk az alábbi elkészítő vőfélyvers záró soraival minden magyar embernek: „Szép magyar hazánkról emlékezzünk végre, Szálljon béke, áldás a jó magyar népre, Szívemből kívánom!”

Darnos István

„A NÉPMŰVÉSZET IFJÚ MESTERE” 2007

Előadóművészet – Tárgyi alkotóművészet

Pályázati követelmények: A részvétel alapfeltétele minden kategóriában a 15 és 35 év közötti életkor, írásban benyújtott szakmai önéletrajz és legalább 10 oldal terjedelmű dolgozat.

A pályázatok benyújtása: A pályázatokat (az önéletrajzot és dolgozatot, tárgyalgatóknál a pályázatra benevezett tárgyakat is) 2007. május 7-ig beérkezően kell eljuttatni a *Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhely* címére: 1011 Budapest, Corvin tér 8. Mellékelni kell továbbá egy, a pályázó adatait tartalmazó pályázati adatlapot is.

A pályázatok értékelése: A tárgyalgatók pályázatainak nyilvános értékelése júniusban várható. A *Hagyományok Háza* mindenkit értesít a konkrét időpontról.

A színpadi megmértetés valamennyi előadóművészeti kategóriában egy időben, egy közös műsor keretében lesz. Ezt követi még ugyanezen a napon az összetett értékelés. A színpadi megmértetés és az értékelés pontos időpontjáról minden pályázót a dolgozatok értékelése után értesít a *Hagyományok Háza*.

A pályázatokkal kapcsolatban felmerülő kérdésekre készséggel válaszolnak a *Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhely* munkatársai a 225-6086-os (népzene, néptánc, népmese), illetve a 225-6065-ös (kézművesség) telefonszámon, hétfőtől csütörtökig 9 és 16 óra, pénteken 9 és 14 óra között.

LABORVIZSGÁLAT

Gömbszörp zenekar: A jövő zenéje

A CD címe adta az ötletet, hogy laboratóriumi körülmények között is megvizsgáljam a vegytiszta, hagyománykövetően előadott („autentikus”) népzene hatását korunk zenefogyasztójára. Kísérleti alanyom 16 esztendő, személyi száma egyessel kezdődik, különös ismertetőjele, hogy velem egy háztartásban él.

A gyerekeim anyjuk foglalkozásának káros mellékhatásaként fogantatásuk pillanatától rendszeresen hallgatnak népzene. Tizenhat éves fiam személyében a szülői mintáktól való kötelező távolodás periódusában kérelhetetlen kritikust találtam. Együtt hallgattuk végig a zenét, kértem, mondja, mikor mi jut az eszébe.

Felhangzik az első szám, a „Szerelem a nyavalyám”. Soma még nem ült le mellém, járka a nappaliban és a zene hallatán keze-lába táncolni kezd. Ennek ellenére azt mondja, hogy a „mulatóst nem igazán szereti”. Megkérdezi, milyen fúvóshangszer szól, mert az jó, az tetszik neki. A későbbiekben, a bagi nóták és az új stílusú székellyöldi dalok kapcsán is kitarat az álláspontja mellett.

Ezen először meglepődtem, mert azt gondoltam eddig, hogy mára eltelt annyi idő, amennyi alatt az új stílus is kaphatott patinát. Aztán azon töprengtem, miért is nevezi mulatósnak ezeket a nótákat. Talán túl erős az áthallás a Dáridóból és más, hasonló színvonalú, stílusú tömegbutító műsorokból? A kevésbé avatott fül számára valószínűleg nehéz meghallani, megérezni a magyarosch és a népzene közti különbséget, ha az új stílusról van szó. Mit tagadjam, én sem szerettem egy ideig ezt a tartományt, mert a Jó ebédhez szól a nóta hidegrázós pillanatait idézte számomra is. Azt azért alkalomadtán még megkérdézem Somától, szerinte mit jelent neki a szeretőm „gyaláz”? Érti-e vajon a szöveget?

A Rákóczi kesergőt teljes odaadással hallgatta végig, a bonchidai dalamok közül pedig együtt füttyülte a zenekarral egy máshonnan sokat hallott, kedvenc dallamát, majd felkiáltott: „Ezt ismerem, ezt szeretem!” Ennek is volt tanulsága a számomra. A jót is szokni kell. Minél több „ezt ismerem, ezt szeretem” élménnyel kellene az iskolában (elsősorban ott, mint az érték közvetítés bítelesített intézményében) gazdagítani a felnövekvő nemzedékek egymásutánját, ha tényleg célunk a jövő muzsikájává tenni a népzene. Arról azonban ekkor bizonyosodtam meg, hogy a CD címadásában kifejeződő óhaj, törekvés nagyon is időszerű és kétségtelenül jogos. Vajon hol vannak azok a kapuk, amelyeket döngetnünk kellene, és mikor nyílnak már meg?

A szép hegedűdallamokat – mert ez kedvenc hangszerei közé tartozik – minden esetben élvezettel hallgatta, szóvá is tette. Mégis, legközelebb akkor éledt fel igazán a figyelme, amikor a Ion és János felcsendült. Ha nem a csángó zene lenne az, amit legtöbbet hallott, azt gondolom, ez akkor is megragadta volna. Látjuk, sok fiatal a moldvai zenét és táncokat fedezi föl elsőként a maga számára. Nekem pedig az a gondolatom támadt, hogy nem feltétlenül az Európai Unió az első olyan keret, ahol Ion és János békés, kedélyes párbeszédet tud folytatni egymással...

A szépséges záró szám végén bosszantotta a közreműködők bemutatásának módja. Az ötlet jó, de a hanghordozás nagyon erőltetett – mondta –, és ezt a véleményét én is osztom.

Nos, amit én még hozzáténnék a vizsgálati eredményekhez: hangulatokban, hangulatváltásokban gazdag a Gömbszörp zenei anyaga, a szövegválogatás is jó. Valóban frissek, „jövöbeliek”, amennyiben mindannyiunk által ismert, megélt élethelyzetekről szólnak bítelesen, közérthetően. Egyszóval: a termék fogyasztható, maradandó egészségkárosodást nem okoz. A mellékhatásokról pedig visszajelzést kérünk a Tisztelt Fogyasztóktól!

Sándor Ildikó

Néptáncosok kellékboltja

„Cipőt, kalapot, gyöngyöt, szalagot!”

BUDAPEST, XIII. KATONA JÓZSEF U. 22.

Telefon: 1-239-1199 Mobil: 70-592-5955 Fax: 1-278-0339

Email: info@neptanckellek.hu Honlap: www.neptanckellek.hu

NYITVA TARTÁS:

Hétfő: 10:00-17:00, Kedd-péntek: 10:00-18:00, Szombat: 10:00-13:00

AMIT KÍNÁLUNK:

karaktercipők széles választéka, csizmakészítés méretre, szegedi papucs, bársony- és brokátcipők, szatén- és hímzett szalagok, harisnyák, keszkenő, kendő, műanyag- és üvegyöngyök, gyöngysorok, táncpalack, posztó-, nyúlászór- és szalmakalapok, sarkantyú, próbaruhák, dresszek, méteráru, CD-k, oktatási segédanyagok, szakkönyvek
Rendelését e-mailben és faxon is elküldheti. Vásárlás postai utánvétellel lehetséges.

BARTÓK BÉLA, A NÉPZENEKUTATÓ – II.

Fotó- és dokumentumkiállítás a Hagyományok Házában

Szakmai terv: Pávai István, közreműködött: Vikárius László

KALOTASZEG NÉPMŰVÉSZETE

„Micsoda öröm: véges végig minden kapufán szekrényeim rózsái Hunyadtól Kőrösfőig. Kőrösfőn estefelé minden kapualjban 2–3 asszonyszemély varrottással. Szorgalmas eredeti nép! ... Naponta zivatarok, tűrhető meleg, kápráztató népviselet.”

(*Bartók levele édesanyjának, Bánffyhunad, 1907. július 5.*)

„Bartók látogatása úgy történt, körülbelül 1907-et számolt az év, az idő akkor. Az akkori Péntek György Gyugyi kőrösfői, aki foglalkozott a kalotaszegi faragott háziipari műbútor-készítéssel, Bartók Béla zenemű tanárnak már azelőtt pár évvel nagyon sok szép bútorokat készített. Úgy összes háló, ebédlőszoba berendezéseket készített neki. Eccer csak írta Bartók Béla, hogy el fog látogatni Kőrösfőre... Vót egy kis felvevő dalosgépje – én csak így tudom a nevit – s amit beledaloltunk, a géppel mind visszadalolta nekünk... Neki nem vót szabad két szék, hogy egyforma legyen, ahány szék, annyi kellett legyen a mintája. A székekre felakasztotta a kőrösfői melyreválót. Olyan galambforma székhátak voltak. Az izlésit nagyon jól tudom.” (*Péntek Ferenc 60 éves, kőrösfői születésű, Nyárszó, 1954 októberében. Lejegyezte: Gurka László*)

A CSÁNGÓ NÉPZENE NYOMÁBAN

„Sajnos a háborús zavarok megakadályozták tervezett utamat Moldvába a csángók közé; talán jövőre megvalósíthatom, ez esetben kérem fogom az Önnél lévő, idevágó kérelmem kedvező elintézését.” (*Bartók levele I. Bianunak Bukarestbe, 1913 novemberében*)

„Pár hét múlva hazajövök; itthon pihenek 2–3 hétig, és csak aztán megyek Moldvába 3–4 hétre. Bukarestből már ígértek ajánlólevelet. Remélem, lesz foganatja. Ott Moldvában van vagy 20 magyar falu. Talán el sem jutok valamennyibe!” (*Bartók levele édesanyjának, 1914. június 2.*)

Bartók pásztorfurulyán játszik (1908 körül)

A kőrösfői Péntek György Gyugyi, Bartók kalotaszegies bútorainak készítője

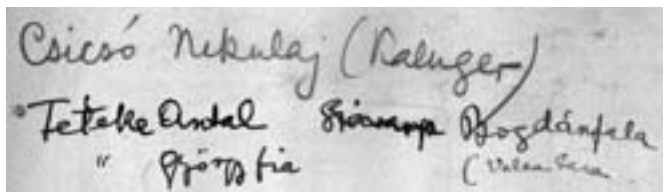
„Augusztusban pedig megyek Moldvába (csak meg ne verjenek aztán ott azért, mert magyar vagyok!). Ha esetleg olvassa majd, hogy egy magyar kémét elfogtak Bacău környékén, akkor az én leszek!” (*Bartók levele Bușiția Jánosnak, 1914. július 18.*)

„Az 1919-ben Magyarországra bevonult román hadsereg több katonáját beszállásolták hozzánk és köztük volt egy Csicsó Mihály nevű moldvai csángó, aki több bajtársát is elhozta. Ezekkel apám nagy kedvvel foglalkozott, és régies magyar nyelvüket, valamint népdalismeretüket rögtön tanulmányozni kezdte.” (*ifj. Bartók Béla: Apámról, 1955*)

„...a román csapatok bevonulása augusztus első napjaiban Rákoskeresztúron éri. – Az átvonuló csapatok tagjai után a Rákoskeresztúron maradt egység, egy Bákó (Moldva) környéki zászlóalj 6 katonája megszáll Bartókéknál. A katonák közt lévő csángóktól Bartók több moldvai népdalt gyűjt.” (*ifj. Bartók Béla: Apám életének krónikája napról napra, 1981*)

„Tegnap és tegnapelőtt két szép napom volt: két ún. »csángó« asszony volt itt Moldvából (Kelet-Románia): a csángók a lé-

Moldvai magyar személy- és falunévek
Bartók 1907-es síki gyűjtőfüzetében

Bartók tekerőlantonon játszik Teréz körüti lakásának kalotaszegi bútorokkal berendezett szobájában (1908)

tező legkeletibb magyarok, akik sohasem tartoztak Magyarországhoz, kb. 20 000 lelket számolnak, rettenetesen el vannak nyomva (nyelvileg és politikailag is), de egy egészen különleges régies nyelvet őriztek meg. Éppen a románok hihetetlen politikai elnyomása miatt lehetetlen őket Budapestre hozni; most is csak az eucharisztikus világkongresszus alkalmából volt lehetséges. Itt remek hanglemezfelvételeket csináltak velük: a két asszony (analfabéták!) dalokat énekelt, meséket mondott, különleges kiejtésével és régies viseletével elbájoló volt. Egyelőre azonban titokban kell tartani a történetet, és később is név nélkül kell nyilvánosságra hozni, egyébként megtörténhetik, hogy a szegény, ártatlan teremtések a román rendőrség a du-

tyiba dugja, csupán azért, mert itt az anyanyelvükön dalokat és meséket adtak elő. Szép a világ, ugye?!” (Bartók levele Müller-Widmann asszonynak, 1938. május 29.)

„ABSZOLÚT” HANGSZERES ZENE

„...abszolút, vagyis speciálisan hangszeres zenét magyaroknál nem találunk. Amit hangszereken előadnak, az mind többé-kevésbé ismert szöveges népdaloknak cifrázott előadása. Igaz, hogy a dudások néha valóságos hosszúra toldott rapszódákat fújnak egy-egy népdalról, mely aztán jóformán önálló zeneszámba mehet. De speciálisan hangszeres zenének csak a szöveg nélküli, tehát nem énekelhető, rendesen népies táncokat nevezhetjük (mint például a norvégok slatter-jei vagy a románok joc-jei) ... megpróbálunk ... a magyar dudálás egynéhány közös sajátosságára rámutatni. Egyike ezeknek az az aprázás ... 1–2 taktusnyi motívumnak szakadatlan ismétlése, keverése tulajdonképpen zenei forma nélkül... Lehetséges, hogy ez az aprázás tulajdonképpen nem énekelt dallamból [...] keletkezett, hanem valami önálló abszolút hangszeres tánczenének maradványa. [...] Ipolyságon b. Szokolay Alajos, megyei levéltáros tette lehetővé a gyűjtést nagy áldozatkészséggel. Kanásztülokversenyt és még külön dudaversenyt is rendezett számukra ... I., II. és III. díjjal. Csakis az ő fáradozásának köszönhető, hogy rövid egy délután alatt a nagymegyereinél sokkal értékesebb zsákmányra tettünk szert. Mert hívására össze is gyűlt vagy 10 tülkös és 5 dudás – egynémelyikük egy személyben mind a kettő. Micsoda látvány: amint összes kanászkészségeikkel felszerelve vonulnak fel: cifra szűr a vállukon, hónuk alatt a díszes duda, kezükben a tülok, a remekbe kivert kanászsutor. Aligha fogunk még valaha együtt 5 dudást látni; és Ipolyság piactere sem fog egyhamar olyan dudálást hallani, amelyet ezek akkor rendeztek. – A munka komolyabb része természetesen a verseny után következett, amikor a tülkösök és dudások egyenként kerültek a fonográf elé.” (Bartók Béla: *A hangszeres zene folklórja Magyarországon. 1911–1912*)

Bartók Béla, Lajtha László, Ortutay Gyula 1938-ban Vékony János mezőkövesdi dudás lemezfelvételén

SZÉKI SOÓS JÁNOS

CSENDZAJLÁS

Apám, ha tudnál, akkor sem mehetnél, nincs út az erdőkhöz, már erdők sincsenek csak ciheresek, *ha besüt az erdőbe a nap, akkor nagy a baj*, szoktad mondani, márpedig mostanában besüt rendesen, buja aljnövényzet rothasztja az új hajtásokat, düllede szemű szerelmes őzek svédasztala lett az erdő, mint hatvan-nyolcban, amikor erdésznek választottak, akkorra már megint úgy néztek ki a falu egykori közbirtokossági erdői, mint a Simon Gyuri malacai a keddi disznópiac: az idejük megvolt, csak a fájuk nem!, ezen te akkor sem neveltél, az évek folyamán több száz hektárt erdősítéssel, tavaszi hajnalokon képes voltál tejben áztatni az akácmagokat, hogy biztosan kikeljenek a Kisberek csemetekertében, e napokon elmaradt asztalunkról a tejbe aprított puliszka, emlékszel?, én mindig vártam az akácmagvetés idejét, legalább olyankor nem kellett tejespulizkát ennem, örömben körbetáncoltam a magázatonak felszentelt cink mosófazekunkat és torkom szakadtából csujogattam: „Meleg puliszka, hideg tej, megbolondult Serestély!”, a kényszerű fősvénység etette velük naponta a tejespulizkát, Serestély háza épülésekor is árva krumplilevessel kínálta a nála kalákázó szomszédokat, „Rózi, önts még egy csupor vizet a leveshez...!”, kiáltotta feleségének, ha újabb segítő érkezett, az idő parasztköve kíméletlenül darálta az éveket, a kiültetett akáccsemeték szépen gyarapodtak, ha vízzel szaporított krumplileves mellett is, de egyszer a Serestély házában tetőgerincén is mezei margarétacsokrot borzolhatott a szél, csak *téged nem hagytak dolgozni*, a falu előjáróink minden szabad percét félreállításod kitervelése töltötte ki, szakmai elismertséged nem lehetett védőpajzsod, tudtad, nincs olyan vastag fa, amelyiket ne lehetne kivágni, ezt a ma is élő feketelaki származású milicista is tudta, aki miatt falubelijeiben ebben az órában is szegyenkeznek, ő biztatta fel egyik jóbarátodat, hogy hozzon egy rakomány fát Taba erdőből, és nyilatkozza a milícián, hogy az erdész lefizetésével történt mindez, másnap reggel a dési bíróság rögtönítélő bizottsága előtt ezt támasztották alá a beépített *téglák* írásos tanúvallomásai is, neked azonban szerencsét hozott a péntek tizenharmadika, ugyanis már ebédszünet előtt amnesztiát hirdettek, amiről mi nem tudhattunk, anyám otthon zokogott nővéremmel, én a szamosújvári gimnázium harmadik

emeletéről Dés felé meredő tekintettel kértem a Jóistent, hogy a havas tarjú Cibles hegység temesse örökre maga alá a minden aljasságra képes rögtönítélő bírót, gyűlöltem őket, nem úgy mint hetvenben, amikor felsorakoztak a *Kultúrban*, oda bezzeg mindenkit vetett a tévész traktorista párttitkára, minket, gyermekeket az iskola tanítói, tanárai kellett elkísérjenek egy ártatlan felszegi ember nyilvános ítéletére, akinek idős apja dióverés közben leesett a fáról és meghalt, a szemtanúk szerint – akiket nem hallgattak meg – előbb a rúd esett ki az öreg kezéből, ő csak később szállt alá mint varjú csőréből kiejtett gyolcstarisznya, de a Barabásból lett Barbos milicista egy újabb alumíniumplecsni várományosa, jegyzőkönyvelése szerint szándékos apagyilkosság történt, hát ezért vonultak a széki kultúr színpadára a sápadt arcú bírák, ahol a vádlottnak, mint főszereplőnek a függöny után még nyolc évig kellett játszania a ráerőszakolt tragédiában, az *előadás* előtt téged is láttalak a kocsmá környékén gyülekező tömegben a színpadi rendezőnek felcsapott milicista éppen bezáratta a kocsmát és mindenkit maga elé terelt, te még előtte hátramentél a lakatosműhely mögé kisdolgodra, közben a tömeg, ha erőltetve is, de elindult a megalázók ingyenes de kötelező színjátékára, te nem mentél utánuk, hanem verejtékszaporos tekintettel a tejcarnok és a suszteráj között osonva kiértél az iszapszagú Bányaközbe, ahol már biztonságban voltál és azt ismételtted magadban, hogy forduljon is a világ szekerének rúdja bármerre is, aki fákat ültet, erdőket nevel, az soha, semmilyen körülmények között nem vállalhat még statiszta szerepet sem a rosszakarók táborában, de hiába erősítetted magad immár sokadszorra, az ártatlan embert börtönbe zárták, az embertelen milicistának a falu megfélemlített lakói továbbra is ajándécsomagokat vittek, na nem csörgő diót, piros tojást, hanem aranyláncot, pecsétgyűrűt, féldisznót, a névnapi köszöntőkben illogatva mondták is az emberek, hogy a „*séfeltásnak annyi aranykarikája van, hogy még a malaca orrába is azt tétetett*”, lássuk be apám, hogy aki a nótát szereti az is lehet rossz ember, hiszen a *séf* is szerette, igaz egyszer jót is tett, egy vasárnap reggelen magához hívatta a felszegi fiúkat, hogy pénzbírsággal sújtsa őket, mert előző éjjel énekelve mentek haza a táncszobából, közöttük volt a

botfűlű Gecse fiú is, aki rimánkodni kezdett, hogy ő nem is énekelt, nyugodalmas lehetett Barbos éjszakája, mert erre azt találta válaszolni: „te valóban nem énekeltél, te egyenesen ordítottál, ezért csak téged büntetlek meg...”, egy alkalommal Dánielnek, a csontkovácsnak is, akit örökké börtönnel fenyegetett törvénytelen foglalkozása miatt kénytelen volt megbocsátani, egyszer a milícista fia is megbotlott, éjnek idején ki máshoz fordulhattak volna egy orvos nélküli faluban, mint a csontkovácsához, aki a helyére rángatta a kifiamodott lábat „a beteg mind egyforma, ellátásra szorul”, mondta búcsúzóul a pironkodó rendőrnének Dániel, nyolcvanegy nyarán segítségre szorult Rozál főzőasszony is, az értesített férj szürkületre meg is érkezett, hogy *gyengélkedő* feleségét hazasegítse, akitől azonnal átvette a lakodalmi étkekből álló bőséges vacsoraadagot, és lassú léptekkel elindultak a hegy felé, a lakodalmas ház fennforgói sokáig figyelték a házaspár cammogását, a hórihorgas, ám lagymatag férj az asszonya jobbját húzva úgy érezhette magát, mint katonáéknál a gyalogággyú előtt, többet szusszantak, mint haladtak, látva ezt a háziak utánuk léptek és ottalvásra bízatták őket, hiába kezdett heves tiltakozásba Rozál főzőasszony, nem volt mentség, vissza kellett indulni a lakodalmas házhoz, a kövérségtől ringó testű asszonynak csak egyik lábával sikerült átlépnie a faragott kapu magas gerendaküszöbét, szoknyája alól a háziak megrökönyödésére egy megkopasztott tyúk koppant a lába elé, mielőtt Rozál főzőasszony megfuladt volna szégyentől patakzó veritékében még egy pillantást vetett a porban tespedő bontott tyúkra, talán fel sem tűnt neki, hogy a lefejezett jószág nyakcsontja már nem piroslik az alvadt vértől, hanem lassan sárrá változó por fedi, így vesztette el örökre Rozál főzőasszony lakodalmi fakanálhoz való jogát, Pestre járogatott, az Astoria aluljáróban kezdte kiárulni megfakult, helyenként molyrágta stafírungját, ő kilencven előtt is akkor kapott útlevelet, amikor csak akart, ugyanis hosszú évek során nagy hasa alól nem minden tyúk pottyant a porba, *jutott azokból a séfáltásnak is*, a tisztességtelen emberek padsorába átülő főzőasszony jó ideig nem tudott különbséget tenni a magyarországi tányérsapkás egyenruhások között, hiába kiáltották körülötte az árusok, rendőr! rendőr!, ő maradt a he-

lyén és tovább kínálta a maga elé feszített, petróleum-szagú csergét, amibe néha beletörülte csatakos homlokát, a kékruhás közeg kérdésére, hogy „*mama, mama miért nem szaladt el a többiekkel?*”, így válaszolt: „*a szentek verjék magát a pitarajtóhoz, há'maga rendőr, nem vasútas?*”, a velejéig alázott rendőr arcáról a gutaütés jelei, a Rozál asszonyról hatalmas egészség és rejtett elégedettség sugárzott, vastag arcbőréről úgy pergett le a szégyen, akár az ázott vályogfalról a ganés vakolat, példaképe alighanem a beszédhibás katolikus kántor lehetett, az még a pártba is felvettette magát, hogy a vékonyan tejelő kántorság mellé állandó állást is találjon, a falu bikája lett, napközben a téesz ünőmarháit birizgálta a fajfenntartás és a párt érdekében, a korai órákban pedig a gazdák tyúkjait oltogatta, neki köszönhető, hogy akkoriban minden csirke *bio* volt, ugyanis azokba csöppnyi gyógyszer sem került, minden háznál fogtak esővizet, amiből észrevétlenül megszívta fecskendőjét, majd a szárnyasok bőre alá juttatta azt, ezért fizetségül inkább egy-két kupica pálinkát fogadott el, mint pénzt, esős napokon herélőkésével jól látható helyekre tanító rigmusokat vésett, „*a kollektív aranybánya, aki nem lop, mind megbánja*”, bizonyára emlékszel még arra a traktoros legényre, nem akiből párttitkár lett, hanem akinek *zsisrosnyakú kulák apja miatt, felemelkedése csak egy rozoga cséplőgépet hajtó ÚTB traktor nyergének magasságáig volt szabályozva*, őt nem tudták megtörni, naphosszat aludt, ha a gép elromlott, akkor is, behunyt szemmel költözött az árnyék után, a kiküldött aktivisták fenyegető üvöltéseitől sem riadt meg, kérdésükre, *hogy ilyen drága dologidőben miért nem működik a gép?*, lassú magyarázkodásba kezdett, mondván „*példának okáért, ha az elvtárs beteg és elmegy az orvoshoz, az rögtön azt kérdezi: mondja hol fáj?, hol érez valami szúrást? és ugye az elvtárs rábök, hogy itt érzek valamit, de ettől a maszatos géptől hiába kérdezem, az áldott reggel óta, nem válaszol..., hát ezért nehezebb a gépész dolga, elvtársak?*”, apám ma már a tulipánosládába is besüt a nap, huzatos lett akár a szénaitlatot őrző, nyitott homlokzatú csűrök, a menyecskek már karácsony ünnepére sem sütnek mákos és diós rudat, a panzió konyhájából bejglit, képviselőfánkot, a városban lakó nőgyógyászlól elkelesztelt *Nánu* süteményt rendelnek, és ha férjük sáros csizmával lép a *grésziára*, elválnak, ahogy anyám mondja, mostanában a fiatalok nem tudják elvenni a rossztól a jót, lassan készülődjünk apám, vessünk a hátunkra egy jó meleg kabátot és menjünk ki a ház elé, hamarosan éjfél lesz, *román éjfél* és te hallani akarsz ahogyan a konduló harang odébb lódítja az óesztendőt, menjen hát Isten hírével, *nekünk maradnunk kell*, majd csak alábbhagy a szél, s a huzatos csűrpadlásokon abbamarad végre a derékajlnélküli bölcső és üres tulipános láda vészjósló koccanása.

„A TI UNOKÁITOK VAGYUNK...” – NYÍRSÉG TÁNCÉGYÜTTES (FOTÓ: BEREGSZÁSZI JÁNOS)

„A TI UNOKÁITOK VAGYUNK...” – NYÍRSÉG TÁNCEGYÜTTES

FOTÓ: BEREKSZÁSZI JÁNOS

„A TI UNOKÁITOK VAGYUNK...” – NYÍRSÉG TÁNCEGYÜTTES (FOTÓ: BEREGSZÁSZI JÁNOS)

A XVIII. Országos Szólótáncfesztivál Békéscsabán

Beszélgetés dr. Felföldi Lászlóval, a zsűri elnökével

– *Mióta jársz a felnőtt szólótáncversenyekre, Békéscsabára? Milyen tapasztalatokat szereztél a különböző alkalmakon?*

– Az elmúlt 33 év alatt többször voltam a zsűriben, de jártam ott párszor nézőként is. Más szólótáncversenyeket is ismerek: a budapesti legényes-versenyt, a verbunkos-versenyt Sárváron. Hallottam már a pásztortánc-versenyről, de ott nem jártam. Van egy nemzetközi tapasztalatom is, a csehországi, strazsnyci morva verbunkverseny. Mindegyiknek valamiképpen más a koncepciója, a célja, s mindegyikben van olyan elem, amit értékelni lehet. Békéscsabán a kötelező és a szabadon választott anyag lehetőséget ad a táncos tudás többoldalú megismerésére. Nemcsak a versenyt látjuk, a próbákat is. A gála és az esti táncház is ad új benyomásokat egy-egy táncosról. Emellett évről-évre visszajárnak a versenyzők. Nyomon követhetjük a fejlődésüket egészen az örökös aranyarkantyúig, de még azután is, amikor már tanítványaik kísérőjeként vannak jelen. Olyan műhely ez a békéscsabai verseny, amihez hasonlót nem ismerek. Még Kelet-Európában sem, ahol az egyéni, improvizatív táncgyománnyal miatt ennek keletje kellene, hogy legyen. Sok helyen még mindig a koreográfiai szemlélet uralkodik.

– *Változott-e a verseny az elmúlt 33 év alatt?*

– Ha jól látom, az alap gondolat nem változott. A cél: felhívni a figyelmet a táncgyománnyal legszébb típusváltozataira, kötelező táncokként szerepeltetve azokat. Az évek során gyönyörű repertoár alakult ki, s fokozatosan, lépésről-lépésre gazdagodik. Ez is a fesztivál iskolajellegét, a műhelyjellegét erősíti. A zsűri-velemények és a táncosok tapasztalatszerzése révén a dolog egyre mélyül. Volt idő, amikor a viseletre kellett figyelmeztetni a táncosokat. Volt, amikor az eszköz fontos szerepét hangsúlyoztuk. Ugyanezt mondtuk el a táncos viselkedéséről is. Hogy a zenével s a zenéssel tartani kell tudni a kapcsolatot. Nem szerencsés rátáncolni a közönségre, figyelmen kívül hagyva a zenészt, aki ott húzza neked. Ezek a szempontok, mint tanulság ma már beépültek az új generációk felkészítésébe. Ők ezek ismeretében jönnek már a versenyre. Ezáltal is gazdagodott a fesztivál, s az évek során így nagy érték, nagy tudásanyag halmozódott fel.

– *Talán a színpadszerűsége, a látványosságra törekvéssel függ össze, hogy a viselet olykor jelmezként jelenik meg, s egyes táncosok, de inkább táncosnők, mint egy karácsonyfa, úgy feldíszítik magukat. Mit gondolsz erről?*

– Van ilyen tendencia, de úgy érzem, nálunk ez megmarad a hiteles táncolás keretei közt. A morva verbunk-versenyen vőfélynek öltöznek a versenyzők, pálcával, hatalmas szalagokkal a kalapjukon, olyan bokréttákkal, hogy beborítja a táncost. Ez az, amit nem szeretnék látni a békéscsabai fesztiválon.

– *Beszéljünk a kötelező táncokról! Milyen volt a karakterük, mit lehetett kihozni belőlük? Mire kellett figyelni?*

– Emlékezetem szerint, ezek a táncok a 33 év alatt már többször előfordultak. Ami az én olvasatomban azt jelenti, hogy a rendezők nem arra törekcsenek, hogy minden alkalommal más táncfajta vegyenek elő. Másrészt, nem egyetlen táncfolyamatot jelölnek ki előadásra, mint a legényes-versenyen szokásos. Volt itt is a legélejen ilyen elvárás. Egy konkrét táncfolyamatot kellett eltáncolni, filmről. Egy idő után azonban kiderült, hogy ezen a fesztiválon ez nem valósítható meg. Már csak azért sem, mert az indulók táncos-készsége nem volt ugyanaz, mint egy paraszttáncosé. Abból a néhány motívumból, amit egy táncfolyamat alatt egy paraszttáncos bemutat és azokból a szabályokból, amiket használ, egy most tanuló fiatal nem tudja ugyanazt a hatást elérni. Tanulásnak az nagyon

hasznos, hogy egy paraszttáncos jól sikerült, szép improvizációját valaki eltáncolja. De ahhoz érettebbnek, tapasztaltabbnak kell lenni, hogy ki tudja tölteni az adott teret és időt a táncával. Ezért változtatták meg a kiírást, s inkább egy táncpust, regionális altípust tűznek ki, mondjuk mezőföldi eszközös-táncok vagy somogyi kanasztánc, mert azon belül több falu, több táncos, nagyobb anyag és motívumkészlet áll rendelkezésre. Itt az is kiderül, hogy a versenyző miként válogat a meglévő mozgásanyagból, s hogyan tudja a táncot magáévá tenni. Milyen képet alkotott magának a táncról, és nekünk mit közvetít róla. Nemcsak a táncos-tudásáról, de az ízléséről is árulkodik a tánc. Mind a kettő, a szakmai tudás és az ízlés is egyaránt fontos szempontja megítélésnek. A mostani kötelező táncok segítettek abban, hogy az új generáció, a legfiatalabbak el tudjanak mélyedni egy ilyen, a mozgásban nagy becsben álló táncanyagban. A haladóbbak pedig továbbléphetek az elmélyülés, a megértés folyamatában, olyan táncos-tudásról, előadói készségről téve tanúságot, amit sehol máshol, a színpadi koreográfiákban sem lehet megtalálni.

– *Próbáljuk meg sorra venni a négy kötelező táncot, s néhány szóval jellemezni azokat.*

– A somogyi és a mezőföldi kanasztánc a tánc-kincsünk legrégebb, legveretesebb, legegyszerűbb tánca. Szerkezetében a legkevésbé bonyolult. Lassú tempójuk miatt mindkettő nagyon nagy plasztikai tudást, nagy előadói készséget igénylő feladat. Mindkét tánc igen gyakran csak egy-két tagú motívumokból áll, amit hosszan lehet ismételni. Nincsenek benne olyan trouvaille-ok, hogy a zene fél dallamhoz, egész dallamhoz ér, s virtuóz, színes, izgalmas lezáró motívumot lehet produkálni, mint a legényesben. Mással kell hatást elérni. Az elementáris erő, a robusztusság az előadásmódban – ez az, amit a két tánc megkövetel. Ezzel egy kezdő táncos ritkán tud megbirkózni. A fiatalabbja (de az idősebbje közül is az, aki vérmesebb), nem bírta ki ezt a monotóniát. „Beleújították”, ritmikailag „megbodorították” a táncot, pedig itt egyszerű ritmusok jellemzőek.

– *Megpróbálták hatásosabbá tenni.*

– Így van. Egy másik jellegzetesség, a zene és tánc nem kötelező egymásmellettsége. Nincsenek lezárások, nagyon határozott sorvégek, nem mindig találkoznak a zenei és a táncos cezúrák. Persze, ha találkozás van, nyomatékosabb, izgalmasabb az előadás. Sokan eszközzel táncoltak, de mivel nem tudtak mit kezdeni vele, nagyon gyorsan letették, megszabadultak tőle. Holott az eszközzel annyi sok mindent lehet kezdeni. A filmekben is látni, a néprajzi szakirodalomból is nagyon sok minden kiderül, mit tett a pástor az eszközzel, hogyan mórrikált a bottal, sapkával, üveggel. Ezek az apró játékok is olyanok, hogy nehéz kitölteni őket érzelmi energiával. Azt tudni kell „viselni”, hogy az ember „bolondságot” csinál a botjával. Ezen kívül a botos-táncoknak van egy jellegzetes „strófikus” felépítése. Amikor leteszi a botokat a pástor a földre, előbb körülötte jár, beméri tulajdonképpen, s aztán egyszer csak beleugrik és csinálja a trükköket. Ez a „strófikusság” – a körüljárás és a boton belül való tánc váltogatása ritkán jelent meg. Volt, aki elhagyta a körüljárást, legfeljebb egyszer megcsinálta, aztán nagyon hosszú ideig, dallamokon keresztül benne ugrált, majd a párjával, kezdett el mórrikálni.

– *Lehet-e azt mondani, hogy ez a viselkedés nehezen megoldható feladat volt a táncosoknak? Nem tudták magukat beleélni.*

– Nem is könnyű ezt visszaadni. Mert még a huszadik század eleji faluban is egy pástor viselkedését „deviánsnak” minősítették.

– *Térjünk rá a gyimesi féloláhosra!*

– A gyimesi féloláhos átmenet a virtuózabb legényes, a székely verbunk és a gyimesi verbunk felé. Ha egymás után táncolják a gyimesi féloláhost és a verbunkot, észrevehető, hogy sokszor ugyanazok a motívumok fordulnak elő. A különbség az, hogy a verbunkban kötelezően lezárnak a végén, a féloláhosban nincs ilyen kötelezőség. A táncolási mód is különböző. A féloláhos lazább, nem annyira feszes, kötött. A gyimesi verbunkban sokszor látni olyan figurákat, amiket viccként beletesznek, hogy érdekesebb legyen, például a suszterpolka cipőszögelő figuráját. A féloláhos kicsit légiesebb jellegű, a somogyi táncok robusztussága itt nincs meg. Sok olyan légiés mozgás van benne (nagy ugrások, terpeszek), amiktől a tánc könnyedebb. Úgy érzem, ezt egy fokkal jobban megfogták a táncosok. Ez valószínűleg annak köszönhető, hogy Gyimesbe nagyon sokan járnak, s így sok élményük van a fiataloknak. Ez nem mondható el Somogyról, mert hol vannak már azok az öreg táncosok, akik ezeket a táncokat járták. A somogyi vagy mezőföldi tánc hagyomány már akkor is töredékes volt, amikor a kutatás kezdődött. Gönyei Sándor panaszkodott az ezerkilencszázhuszas években, amikor az első somogyi gyűjtéseit készítette, hogy húsz éve nem volt táncalkalom a faluban. Nem látja már a táncot, úgy kell „összevakarni” az embereket.

A féloláhosnál sokkal jobban megfogható volt a viselkedés is, mert élőben nagyon sokszor látják, s együtt is táncolhatnak a hagyományörzőkkel. Nem kell hozzáolvasni, összeszedni az apróságokat, hanem minden ott van élőben, hat rád a mozgás, a táncos. Gyimesben nagyon jó táncosok vannak mind a mai napig. A tánc jellege is más, és ezt a jelleget könnyebb volt megragadni az élő tapasztalatok alapján.

– *A párosok kötelező táncai?*

– A rábaközi lassú és friss csárdás könnyed, de nagyon sok jellegzetességgel, szépséggel rendelkező tánc. A habos, röpülő viselet is rájátszik erre a könnyedségre, romantikusságra. Problémát jelent itt, hogy a táncosok nagyon sokszor alkalmazzák a különtáncolást. Holott a dunántúli csárdások általános jellemzője, hogy gyakoribb az együtt-táncolás, a zárt fogás, mint a különtáncolás. Itt is van természetesen különtáncolás, szép kifordulás és visszafordulás a párban. De ez inkább díszítő eleme, nem pedig alapformája a táncnak. A versenyzők, hogy a felső-Tisza-vidéki vagy az erdélyi csárdások mozgalmasságát elérjék, túl gyakran alkalmazzák ezt a hatáskeltő eszközt. Egy másik megjegyzésem: a dunántúli csárdásnak, s főleg a rábaközinek, van egy vőfélyes és egy mindennapi formája. Nagyon sokszor vőfélyektől, például a szanyi Szentés Varga Feri bácsival vettük fel a táncokat, s ezek mindig virtuózabbak, gazdagabbak, „extravagánsabbak”. Ahogy a vőfélynek viselkednie kell a lakodalomban, hogy mindenkinek kedvet csináljon a tánchoz, a mulatáshoz. Ezért ők gyakran rájátszanak a táncolásra és a jókedvre. Más a táncuk képe, mint a mindennapi embereké, akik ezt a táncolási módot nem is tudnák követni, mert nem olyan gyakorlottak, annyi lakodalomban nem vesznek részt. A falusi ember számára a vőfélyes táncolási mód kicsit visszatetsző. Nem mindenki táncolhat így. Ezt a kettős képét a táncnak valahogy át kellene hidalni. Tudatosan kellene törekedni arra, hogy az egyiket vagy a másikat mutassuk be, vagy úgy kellene a kettőt ötvözni, hogy az nyilvánvaló legyen.

– *A párosok másik kötelező tánc a marossárpataki korcsos volt...*

– A rábaközihez képest a marossárpatakinak egészen más a karaktere. A csárdás rapszodikusságához, mozgalmasságához képest ez másfajta, patinásabb, veretesebb táncolási mód. Az együtt-táncolás és a forgatás ciklikus váltogatása régies sajátosság. Ez elüt a csárdás magamutogatóbb, kivagyibb, pillanatnyi hangulatokhoz kötődő előadásmódjától, táncanyagától.

– *Jóval archaikusabb tánc.*

– Az egy tánchoz kötődő dallamok kisebb száma miatt itt a táncosok jobban ki tudják számítani a mozgást. A csárdásnak nagyon sok kísérő dallama van, ezeknek sokféle a szerkezete. A táncosnak abban a pillanatban kell döntenie, amikor meghallja a zenét. A zenész is saját invenciója szerint változtat a dallamokon, s amikor egy másik friss dallamra fordít, nagy repertoárból tud választani. A forgatásban a választék kisebb, a dallamok szerkezete sokkal egyöntetűbb. Veretesebb, kötöttebb a táncolási mód, a férfi-nő viszony. Kritikaként emelném ki, hogy ennek a táncnak van egy fokozatossága, dramaturgiája, „retorikája”. Ez a retorika a mondanivaló felépítését jelenti, a megfelelő mozdulatok egymásutániságát, a tempóbeli, dinamikai felépítést. Nem lehet mindjárt a csúcson kezdeni, mert akkor nincs hová fokozni. Fokozatosság kell tehát. Úgy kell felépíteni a táncot, hogy a végén is legyen testi energiám és érzelmi energiám is. Minden mozdulat mögött érzelmi energiák is vannak, amivel nem tudnak még a táncosok, különösen a fiatalok gazdálkodni. A másik fontos elem a ciklikusság. Ha a táncos mindjárt a forgással vagy kiforgatással kezdi, akkor elmaradnak azok a szép lírai részek, a zárt együtt táncolások, amiknek megvan a maguk hangulata. Szerencsésebb, ha ezeket szépen fel tudja építeni, visszatérve rondószerűen a szép együtt-táncolásokhoz, aztán a forgatásokhoz, a férfi kis szólóihoz, a férfitáncokból átvett motívumokkal. Ezek mind olyan dolgok, amiket szépen kell tudni fokozatosan beleépíteni a táncba ahhoz, hogy a vége ne „konyuljon le”.
– *Mennyire voltak képesek a részvevők megközelíteni a sajátos tánc-karaktereket?*

– Ami a szerkezetet, a motívumkészletet illeti, azzal kevesebb a probléma. Jól leutánozható a filmekről, a fölkészítő táncpedagógusok és a személyes tapasztalatok is segítenek. Vannak idős táncosok, akiket még a legutóbbi években is lehetett nézni, kérdezni. A versenyzők között akadnak néhányan, akik szakmai írásokat is olvasnak erről a témáról. Akik táncművészeti főiskolára járnak vagy jártak, azoknak alkalmuk volt elmélyedni is a szerkezeti, morfológiai kérdésekben. Ami nehezebben elsajátítható, az a táncos viselkedés, a tánc gondolati-érzelmi fölépítése, a hatásfokozás, a kevésbé virtuóz részek jó kitöltése. Ezek azok, amit még tanulni kell.

Ha valaki jól akarja táncolni például a gyimesi féloláhost, tisztában kell lennie a helyi táncok „helyi esztétikájával”. Van a magasságoknak, mélységeknek, szélességeknek, dinamikáknak (feszeseknek, lazaságnak), a szerkesztettségnek, szabadságnak egy sajátos skálája, amit a gyimesi emberek helyi tudása, a helyi ízlés szerint is kell tudni értelmezni, érteni. Ezen keresztül lehet eljutni ahhoz, hogy megértsük a mozdulatok (e szép metaforikus mozgásnyelv) értelmét, s felfedezzük az elemi emberi kreativitásnak csak a gyimesiekre, rábaköziekre vagy kalotaszegiekre jellemző formáit. E tudás elmélyítése a soron következő feladat a táncmozgalomban.

– *Mik voltak az értékelés szempontjai?*

– Évtizedek alatt kialakult és általánossá vált, hogy egyrészt a szakmai tudást kérjük számon, a technika, a szerkezet, a mozdulatkincs ismeretét, másrészt pedig az előadói készséget. A szempontok tartalma az évek folyamán változott és gazdagodott, de lényegében a fesztivál szellemének megfelelően mindig az egyéni képességet próbálták a bírálók „mérlegre tenni”. Azt, hogy a versenyző miként tudja a táncos tudását az adott pillanathoz alkalmazni a színpadon. Előfordult már az elmúlt 33 év alatt nem egyszer, hogy valaki koreográfiát táncolt. A próbán is, a versenyen is pontosan ugyanazt a mozdulatsort csinálta. Ilyenkor szokták kérni a bírálók, hogy „táncold el még egyszer!”.

– *Nem táncolhat valaki megszerkesztett koreográfiát?*

– Szólótánc-fesztiválon nem lehet cél, hogy koreográfiákat lássunk. Éppen az egyéni tudás, az előadói, a szerkesztő képesség a

fontos. A fiataloknál gyakran tetten érhető, hogy a biztonság kedvéért teljesen kötött folyamatot táncolnak. De köztük is akadnak olyanok, akik már annyira elmélyedtek egy-egy táncban, hogy tudnak a pillanattal élve, rögtönözve, szabadon táncolni. Aki viszont már a második, harmadik aranyarkantyúért vagy aranygyöngyért jön, tudjuk róla, hogy képes a „szabad táncra”. A szabad táncolás nagyon sok összetevőből áll. Nemcsak azt jelenti, hogy megváltoztatom a figurák „eredeti” sorrendjét, vagy a folyamatból önkényesen kiválogatott motívumokat valamilyen magam alkotta sorrendbe teszem. (Megtanítunk öt figurát a gyerekeknek a próbateremben, s azt kérjük tőlük, hogy „improvizáljatok!”.) A rögtönzés a táncalkotásnak egy olyan sajátos módja, amikor a tánc „megalakítása” és „előadása” egy ugyanazon pillanatba sűrűsödik. A táncos az addig fölgyűlt tudását a pillanathoz igazítva, táncát a jelenlévőkhöz „címezve” táncol az illető táncműfaj formai-műfaji keretei között. Ez egyszerre jelent azonosságot és másságot, kötöttséget és szabadságot, kiszámíthatóságot és váratlanságot. A pillanathoz igazítás egyik fő eszköze a hatáskeltő eszközök jó megválogatása. Ha a ritmikai eszközöket veszem elő, s abban vagyok változatos, elaprózom a mozgásokat; akkor nem lehet nagy plasztikájú mozdulatokat táncolni, mert a rövid, kis mozgásokra kell figyelni. Ha pedig szélesebb mozdulatokat csinállok, akkor pedig ritmikailag nem lehet aprózni. Csak a nagy hangjegyértékekre lehet széles, nagy mozdulatokat táncolni. Példaként mondtam ezt a két hatáskeltő eszközt, a plasztikát és a ritmikát. Jól kell tudni őket változtatni. Ez már az improvizáció része, hogy tudom, mindezt hol, mikor, miként lehet alkalmazni.

– *Milyen volt a verseny összképe?*

– Nem sok kimagasló egyéniség akadt a mezőnyben. Van egy magas színvonalon táncoló, jó átlag, s abból az átlagból nem nagyon vannak kilógók se fönt, se lent. Ez annak is köszönhető, hogy előválogatás volt.

– *Ez alulról szűrt, de felülről nem.*

– Felülről nem. Vannak olyan fiatalok, akik az „oroszlánkörmeiket” mutogatják. Soknak közülük adtunk zsűri különdíjat, ami könyvjutalomban nyilvánult meg, mert egy-egy táncfajta nagyon virtuózan, szépen eltáncoltak. Ez azonban még nem mindig jelenti a táncolni tudást.

– *Tudnál említeni néhány nevet?*

– Ramasz László, Sánta Gergő, Popovics Márk, Húsvét Csaba, s még sorolhatnék néhányat. Egy-egy táncfajtaiban nagyon jók, de a tánc általános képe még kívánni valót hagy maga után. Nagyon igyekeznek virtuóz táncokat, mozgásanyagot választani, mert úgy gondolják, ezzel hatni lehet a zsűrire és a közönségre is. De ez csak egyik fele a táncos tudásnak, ezeket a mozdulatokat „viselni” is tudni kell. Ez a táncos magatartás, amihez még fiatalok. Láttuk például Árus Feri táncát egy fiatalembertől. Ahhoz, hogy ez számunkra elfogadható legyen, sok mindent kellett volna tudnia Árusról. Milyen szerepe volt abban a közösségben, amiben mint zenész élt. Hogyan élt meg ebből. Amit ő táncolt, az a legényes egyfajta pamfletje volt verbunkos muzsikára. S ezt egy virtuóz, „csupa ideg” cigányzenész adta elő, aki abban a kalotaszegi közegben is mulattató funkciót töltött be. Az emberi habitusa is olyan volt. Ezt a dolgot érteni kell. Nem egyszerűen táncmozdulat, táncos feladat, hanem különleges előadói produkció ez, ott abban a közegben is különleges, annak sokféle felhangjával. Amikor színpadra hozzuk, végig kell gondolni, hogy mit mutat meg ebből és milyen módon. Nem lehet ezt a táncot ilyen komolyan eltáncolni, minden felhang nélkül, nem értve a dolgot, egyszerűen technikai feladatnak fogva fel. A táncos így közelítette meg, s én, a néző, hitetlenkedve néztem. – Nem, ezt nem lehet már kibírni, ezt az aprózást. Ezt a tempót kitáncolni már lehetetlen – gondoltam magamban.

– *Ez táncvicc?*

– Igen, nagyon sok tekintetben táncvicc, amit komikus helyzetekben lehetett előadni, különleges pillanatokban. Annyi sok mindent jelent még önmagán kívül, amit mint jelentésréteget, meg lehetne fejteni a táncban. Ehhez kevés táncosnak van meg ma a mozgalomban a táncos képessége, észbeli tudása, és érzelmi energiája együttvéve.

– *Nem elég a fizikai erő, a technikai tudás?*

– Ha mint egyszerű táncos feladatot tekintem, egy fiatal tehetséges táncosnak könnyebb eltáncolni Árus Feri verbunkját, mint egy dél-alföldi vagy rábaközi csárdást. Itt lassúbb mozdulatokat kell kitölteni viselkedéssel, gesztusokkal, érzelmekkel alátámasztani a táncmozdulatot. Ez még nagyobb feladat, ehhez még érettebbnek kell lenni.

– *Mennyire tudtak a zsűri tagjai megegyezni a címek és a díjak odaítélésében?*

– A legnagyobb viták a különdíjasoknál voltak. Sokkal jobban egyet tudtunk érteni abban, hogy kik azok, akik az aranyarkantyút, aranygyöngyöt megkapják. Az első az volt, hogy végigmentünk, s szétválogattuk az egyértelmű és nem egyértelmű helyzeteket. Az idén elég sok egyértelmű díj adódott. Abban támadt inkább vita közöttünk, hogy valakit részesítsünk-e inkább különdíjban, vagy felemeljük az aranyarkantyúsok közé. Az volt a kérdés, hogy egy fiatalnak azt mondjuk-e, „most nem értékelünk, de gyere vissza!”. Vagy díjban is kinyilvánítjuk az elismerésünket. A rendezők természetesen mindenkit visszavárnak, ezt hangsúlyozom.

– *Volt-e még valami, ami feltűnt neked a verseny során?*

– A profi táncosok problémája. Nagyon pozitív, hogy amatőrök és profik együtt vannak ezen a versenyen. Mindenkinél egy a mérce. Nem merült föl, hogy adjunk díjat valakinek, mert profi, vagy díjazzuk az amatőrt, mert ahhoz képest milyen jól csinálja. A profiknál megfigyelhető, hogy nagyon nagy a táncstudásuk, de az előadói készségük színpadra orientált. Olyan előadói stílust, olyan manírokat sajátítanak el, amik a hagyományos táncoktól idegenek. A koreográfus gyakran megköveteli tőlük: Mosolyogj a közönséggel”. Itt semmiféle ilyen elvárás nincs, ez szólótáncverseny. Nem kell „rátáncolni” a közönségre, mint a „színpadon”. Jobban értékelem, ha a saját táncára figyel, a partnerre, a zenére. Annyi mindenre kell figyelni. A nézőközönség csak egy ezek közül. A hagyományos közösségekben, ha pontozás közben fel akarja hívni magára a figyelmet egy legény, egy leánynak vagy egy vetélytársnak a figyelmét, akkor sem táncol rá. Oda se néz, bár magában izgul, hogy odafigyel-e az illető.

– *Mintha profi közegben kevesebb tere lenne az egyéni táncos magatartásnak.*

– A táncitanítás ma már profi együttesekben is olyan, hogy „táncolni” tanítják meg a táncosokat, „anyanyelvi” szinten.

– *A produkciókban ezt kevésbé hasznosítják.*

– Nem igazán tudják, mert nem ezt kéri tőlük. A táncokat mintegy „kifordított”, a közönség felé „kiterített” formában táncolják az együttesekben. Itt Békéscsabán viszont nem kell kiteríteni a táncot. Elő kell adni, de nem kell „színpadivá” tenni. Ez másfajta viselkedési módot igényel. Egy hivatásos táncos, aki elég időt töltött már el a szakmában, húsz, akár harminc évet is, eljut arra a szintre, hogy annyi táncmozgást tanult meg, olyan precizitással és aprólékosan, hogy már az adatközlő egyéni mozgásmódját is vissza tudja adni. Megtörténhet viszont, hogy egy idő után elveszti a saját táncstílusát. Ilyenkor az a feladat, hogy felfedezze önmagát, s a sokféle gesztust, amit megtanult, a sokféle táncolási módot újraértelmezze, önmaga testére szabja, megőrizve egyben a táncfajta sajátos „lelkületét”.

dr. Nagy Zoltán

Magyar dudaszó Bretagne-ban

Bretagne, a kelták kora óta máig lakott település, Franciaország északnyugati részén terül el. Fölülről a La Manche csatorna, bal felől pedig az Atlanti óceán határolja az öreg kontinens felszigetszerű nyúlványát, ami a helyiek nyelvén Finisterre, vagyis a világvége.

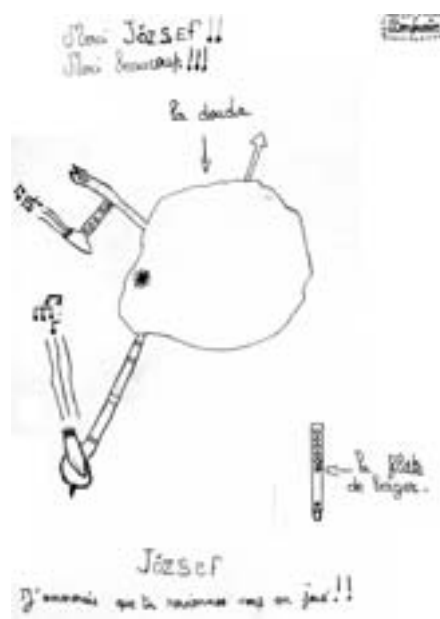
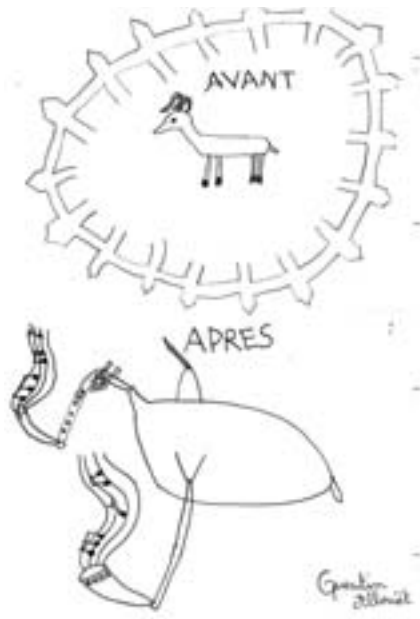
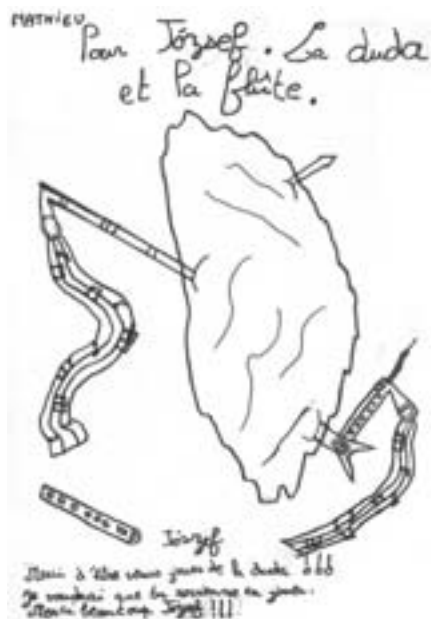
Itt mintha megállt volna az idő. Évszázados kőházak, ezer éves gótikus katedrálisok mindenütt, akár nagyvárosban, akár a legkisebb faluban nézelődik a járókelő.

Az itteni falu persze nem hasonlít a mi falvainkhoz. A központi részt a nagytemplom uralja a piactérrel, amit egymáshoz tapasztott kőházak sora zár körül, akár egy kisvárosban. A házak – falusiasan – mind

hangrendű névhez kapcsolódva plou vagy plu alakban jelenik meg, magas hangrendű nevekhez pedig pleu vagy plé formában illeszkedik. Ilyenek pl. a Ploubalay, Ploubazlanec, Plouha, Plérin, Plestin stb. falunévek. Ha a kezdő p hangot f-re cseréljük föl, akkor flou, flu alakot kapunk, ami nagyon is hasonlít a magyar falu névhez. Ugyanitt Ploumagoar helységnévvel is találkozunk,

dezek, melyek mellett nem mehetünk el behunytt szemmel.

Előbb-utóbb magyarázatot kellene találnunk a mind gyakrabban felbukkanó adatokra, melyekkel mai történelmi ismereteink nincsenek összhangban. Európa ókori népeiről szinte alig tudunk valamit. A szkíták és kelták etnikuma, nyelvi hovatartozása máig ismeretlen előttünk.

egyformák; sötét, szürkésfekete kőfalak vagy kővekből rakva, amit csak az ajtók és ablakok köré rakott, szépen derékszögbe faragott kősorok tesznek úgy-ahogy változatosabbá. A házak teteje is szürke pala. A mindenütt uralkodó szürkeség a végtelenségig fokozza az állandó esős idő miatti borongós hangulatot.

A vidéket járva föltűnik, mennyi „P” betűvel kezdődő falunévet találunk. Ez annak köszönhető, hogy a települések valódi neve előtt egy falu értelmű előtag van, ami mély

amin már ezek után nem is lehet csodálkozni. Különösen nem, ha hozzátesszük, hogy az ősi megalitikus kultuszhely, Carnac közelében, a tengerparton fekvő kis települések között is találunk Le Magouër és Magouëro falunéveket.

A helybeliek szerint ez a magoar egy valaha itt élt ősi nép, akik már kihaltak. Nekik fogalmuk sincs arról, hogy mi, az „hongrois” néven ismert európai nép, magunkat ugyanígy – magyarnak nevezzük. Ezek persze meglepő, meghökkentő felfe-

A kelta név – a mi nyelvünkön – Napisten országát jelenti, mivel a Kel, Kál, Káli névváltozatok a felkelő nap nevei, *ta* pedig nem egyéb, mint tanya, táj vagyis: település, ország. (A keltákra utal Isztambulban a Galata helynév, csakúgy, mint Erdélyben a Kalota, a Balaton mellett Kiliti.) Naporzágnak azok a népek nevezték hazájukat, melyek a világ teremtőjét a Nap képében tisztelték, s magukat a Nap fiainak tartották. A magyar is emlékezik erre: nap és nép szavunk jól érzékelhetően azonos gyökerű.

A bretonok büszkék kelta eredetükre és ápolják a kapcsolatot a nagyobbik Britanniában élő rokonaikkal, bár közös nyelvük már nincs. A franciaországiak nyelvére nagyon erős befolyással volt a latin nyelvi környezet, így bár valamiféle nyelvjárást még számon tartanak, az ősi kelta nyelvnek mára már nyoma sincs.

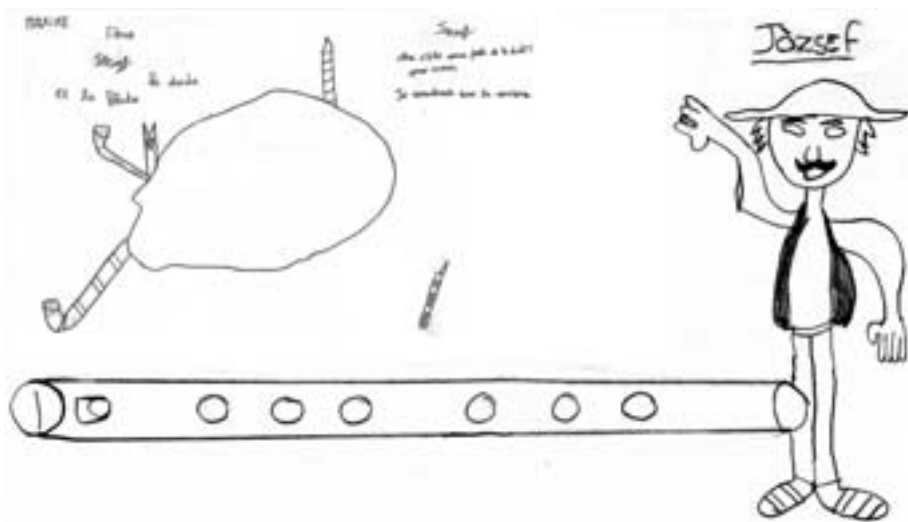
A brit népekhez hasonlóan a bretonok is erősen konzervatívak. Védik, óvják hagyományait, így természetes, hogy – különösen faluhelyen – az egykori táncalkalmak máig fennmaradtak. A Fest Noz nevezetű zenés-táncos találkozó a mi táncházunkhoz hasonló, egész napos esemény, melynek a duda a főszereplője. Az utóbbi időben Bretagne-ban is meghonosították a skót dudát, de van saját dudájuk is, ma is használatos neve binou. Ez egy magas hangú dallamsíp és egy bordósípot tartalmaz. XV-XVI. századi írásokban pedig veuse („vöz”) néven szerepel a duda. Ezen a néven – úgy gondolják – egyféle hólyagdudát kell elképzelni, aminek vze, vize, vouzie, vesse, vaïse stb. névváltozatai a hólyag nevére utalnak. Mivel a hólyag eredendően a vizelet tárolására szolgál, a vöz nevében nem lehet nem észrevenni a magyar víz szót, ami vese és váza szavainkban is visszaköszön. Mindez jól illeszkedik a bőrduda európai történetének

kelta fogadtatás ért. Valamennyire fölkelte érdeklődésüket a furcsa külsejű, szokatlan hangzású duda, de igazából saját zenéjükkel és táncaikkal voltak elfoglalva. Ezek az esteken amatőr együttesek jutnak szerephez, akik régóta várják már, hogy megmutatkozhassanak, így a messziről jött zenész iránt nem mutattak túl komoly lelkesedést.

Annál nagyobb sikert könyvelhettem el a gyerekek részéről, amikor egy egész osztály eljött hozzám megnézni furcsa, állatforma dudámat.

Házigazdám, egy breton duda- és bombardkészítő zenész és párja, a harmonikás tanárnő, saját házukban tartották meg a zenéorát, aminek témája – ezúttal – a magyar népzene volt. A tanárnő kérésére a számukra ismeretlen, sosem hallott magyar nyelven beszéltem a gyerekekhez, miközben bemutattam hangszereimet. Bemutatómat nagy üdvrivalgásokkal, vidám kacagással tarkított zajos fogadtatásban részesítették, s lehet mondani, hogy a rögtönzött előadás nagy hatással volt fiatal közönségemre.

A gyerekek jól nyitva tartották a szemüket, s mindent alaposan megfigyeltek, így később sok lényeges dologra visszaemlékeztek. A következő tanórán ugyanis rajzban be kellett számolniuk élményeikről.

korai szakaszáról kialakított álláspontomhoz, mi szerint a hólyagdudát a sztyeppei rokon népek (talán az avarok) találták föl, s vagy ők, vagy később mi magyarok ismer tettük meg Európával.

A hagyományos breton hangszerek, a síp (bombard) és a duda mellett a tangóharmonika is elmaradhatatlan szereplője tánczenéjüknek. Mondhatni élő a zenéjük, hiszen a stílus engedte határokon belül maradv napjainkban is születnek új dallamok, ahogy ők mondják: sanzok.

Amikor fölléptem ilyen falusi táncházban duda- és furulyazenével, a megszokott

Volt, akire ijesztően hatott az a gondolat, hogy a duda valamikor egy élő állat lehetett, s ezt alkotásában föl is elevenítette.

Különösen a kecskefejes állatalak, a szőrös dudatömlő és az elágazó tülkök látványra ragadta meg a kis tanulók fantáziáját, aminek eredményeként egy sereg csodálatos rajz született.

Voltak, akik a dudás figurájára is odafigyeltek. Az ő ábrázolásaikon a nagy magyar puszták szilaj pásztorlegényét látjuk meg-elevenedni nagy bajusszal, pitykés mellényes magyaros viseletben.

Kozák József

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

Térítésmentesen igénybe vehető stúdióidő elnyerésére

A Hagyományok Háza pályázatot ír ki hivatásos és műkedvelő népzenei együttesek, hangszeres és énekes szólóisták, illetve énekegyüttesek részére. A felhívás célja, hogy a népzenei (revival) mozgalom előadóinak színvonalas produkciói önálló CD-lemezen megjelenhessenek. A pályázatot elbíráló szakmai zsűri döntése alapján 2007-ben 3 (három) pályázó kaphat lehetőséget arra, hogy zenei anyagát az intézmény hangstúdiójában, maximum 50 órában hanghordozóra rögzítse. A nyertesekkel terveink szerint a Duna Televízió Magyar csillagok – Mentor című sorozatában rövid portréműsort is forgat, amelynek részleteit az előadó számára (akár promóciós felhasználás céljára is) a későbbiekben DVD-n rendelkezésre bocsátják.

Pályázni hagyományhű előadásmódú és hangszerezésű Kárpát-medencei magyar, illetve magyarországi nemzetiségi népzennel lehet. A hagyományörző előadók, továbbá a népies műzenét játszó zenekarok és a hivatásos zeneszerzők tevékenysége pályázatunk körén kívül esik, így felvételeiket nem áll módunkban fogadni.

Pályázati adatlap a Hagyományok Háza főigazgatóságán (Budapest, I. ker. Corvin tér 8.) vagy az intézmény honlapjáról (www.hagyomanyokhaza.hu) szerzhető be. Az adatlaphoz CD-n vagy hangkassetán mellékelni kell a megjelentetésre szánt produkció házi körülmények között (de elfogadható minőségben) készített, teljes(!) felvételt; valamint egy lemezkiadó szándéknyilatkozatát, amelyben a kiadó pénzügyi felelősség terhe mellett vállalja, hogy a rögzített anyagot – annak elkészülte után legkésőbb egy éven belül – megjelenteti.

Az adminisztráció megkönnyítése érdekében kérjük, hogy a zenei anyag mellett egy kísérőlevélben tüntessék fel a műsorszámok címét, földrajzi eredetét (tájegység, falu), időtartamát, az előadók nevét. Feltétlenül adják meg továbbá postailfax/e-mail/telefonos elérhetőségüket! A pályázat értékeléséről minden indulót a benyújtási határidőt követően 30 nappal levélben értesítünk. A beérkező hangzóanyagokat 3 hónapig őrizzük meg.

A pályázatokat az alábbi címre kérjük beküldeni: Mohácsy Albert, Hagyományok Háza, Népművészeti Műhely, 1011 Budapest, Corvin tér 8. A pályázat benyújtásának határideje: 2007. május 4.

További felvilágosítás: +36/1-225-6086, mohacsy.albert@hagyomanyokhaza.hu

Első lépések

Fél évvel ezelőtt kezdtük el megszervezni azt a beszélgetéssorozatot, melynek első fontos állomása 2007. január 16-án a Zenetudományi Intézetben megtartott kerekasztal-beszélgetés volt. Az alábbiakban összefoglaljuk a beszélgetés témáit. Az ott elhangzottak szerkesztett változatát a folkMAGazin következő számaiban közzétesszük.

A kerekasztal-beszélgetésen Sándor Ildikó néprajzkutató, Fügedi János néptáncutató, Dolinszky Miklós zenetörténész, Borsos Balázs ökológiai antropológus, Beszprémy Katalin, a Hagyományok Háza Népművészeti Módszertani Műhelyének vezetője, Verebélyi Kincső, az Eötvös Lóránd Tudományegyetem Néprajzi Intézetének igazgatója, Karácsony Zoltán néptáncutató és Felföldi László néptáncutató vett részt. Lapunkat Berán István és Eredics Júlia képviselte.

Régóta szeretnénk magazinunkban koncentráltan teret adni azoknak az új „szellemi irányzatoknak”, amelyek egy „korszerűbb” hagyományörzés felé mutatnak. Mégpedig olyan felfogásban, melyben a közönség természetes jegyeként viseli kultúráját anélkül, hogy annak alkotói – vélt kizárólagosságukat hirdelve – ideológiák mögé zárják el a hagyományt.

A több, mint három évtizede létező *revival mozgalom* fontosságát és hasznosságát mi sem bizonyítja jobban, minthogy *intézményesült* és máig jelentős tömegeket vonz. Mégis, mintha a „szellemi mecenatúra” kivonult volna mögüle. Pedig égetőek azon kérdések és fogalmi zavarok, amelyek tisztázása nélkül e revival mozgalom önmagáért valóvá válhat, s így további fejlődése nehezen elgondolható.

Ezért szeretnénk, ha a Magyarországon elindult népzenei, néptánc, néprajzi tudományos kutatások eredményei bázisán új vitaindító felvetések, *gyakorlati és elméleti módszerek kritikai párbeszéde* alakulna ki. Olyan párbeszéd, amely új spektrumok felé nyit, mint az antropológia, szociológia, történelem- és természettudomány, hogy termékeny, fejlődőképes hozzáállást és gondolkodást alapozzon meg a gyakorlati oktatásban, a fiatal generációk bevonásával.

Megpróbáltuk körbejárni az olyan összekapcsolódó fogalmi csoportokat, mint az *autentikusság, hagyományörzés, az eredetiség és hitelesség, az improvizáció és alkotás* kérdéskörei. Továbbá kitértünk a *pedagógiai módszerekre a néptánc-, népzene- és népművészeti tárgyalókortás oktatásában*. Végül az egyik legfontosabb témáról, a *kritikai fórumok hiányáról* beszélgettünk.

Nem volt azonban idő beszélni az özszesz színvonalú előadó-művészeteket érintő *művészi alkotásról, esztétikai minőségről és értékről*, s olyan tágabb fogalmakról, mint az *identitás kérdése*, a revival mozgalom és *életmód a városi kultúrákutató* tükrében, illetve *történelmi dimenziók és a generációk különböző megélt tapasztalatai*.

Azt hiszem, az első lépést megtettük, de az biztos, hogy e beszélgetéssorozat folytatást kíván, méghozzá egy tágabb publikum közreműködésével.

Szeretettel várunk mindenkit szeptember 15-én, a XVIII. Országos Szezonnyitó Táncház keretein belül megszervezésre kerülő kerekasztal-beszélgetésünkre, ahol számítunk minden érdeklődő véleményére és felvetéseire.

Eredics Júlia

Képgyártó dinasztia Székelyudvarhelyen

A Kováts-napfényműterem száz éve

A huszadik század első évtizedében épült Székelyudvarhelyen, a Kossuth utca 21. szám alatt az a napfényműterem, amelyben egykoron id. Kováts István, majd ifjabb Kováts István, napjainkban pedig Kováts Árpád és felesége fényképezi a betérőket. A kiállítás első részében a kisvárosi „fényírda” sajátos miliője elevenedik meg, ahol a látogatók átélik az eredeti műterem különleges hangulatát.

A nézők az itt készült felvételeket szemlélve valóságos „időutazást” tesznek, hiszen nem csupán az öltözetek és a divatstílusok mások korszakokként, hanem a fényképezkedők és az alkalmazat kísérő szokások is. A helyi fotográfusok lokálpatrióta polgárok és alkalmi fotoriporterek is voltak: egyéniségükből adódó érdeklődésből, hivatástudatból vagy a családi képügyet féltő-óvó megfontolásból rengeteget fényképeztek a műterem falain kívül. Székelyudvarhely, a híres iskolaváros kulturális és kézműipari központ, s a vonzáskörzetéhez tartozó falvak más és más arcukat mutatják a fényképeken.

A székelyudvarhelyi műterem a XXI. század elején is eredeti rendeltetése szerint működik, s várja a magukat megörökíteni vágyókat. Pillanatnyi igény vagy hangulat szerint készülhet polaroid felvétel, digitális kamerával készített vagy historikus díszletek között, a nagygéppel felvett fénykép. A kiállítás érdekes a messziről jött látogatóknak, de újdonságokat tartogat a helybelieknek és az erdélyieknek is, mivel eddig még soha sem látott felvételeket mutat be a közönségnek.

A kiállítás megtekinthető:

2007. március 20-tól szeptember 30-ig a Néprajzi Múzeumban

www.museum.hu • www.hem.hu

XXI. KECSKEMÉTI NÉPZENEI TALÁLKOZÓ

– A KODÁLY-ÉVFORDULÓ JEGYÉBEN –
2007. SZEPTEMBER 20-23.

KODÁLY UTÁN SZÁZ ÉVVEL

Ünnepi hagyományörző gálaműsor (2007. szeptember 21.)

PRÍMÁSVERSENY

A 25 év alatti népzeneész korosztály hegedűseinek

FOTÓKIÁLLÍTÁS

A helyszíni gyűjtések során készült fényképekből
Fotópályázat díjazással

BESZÉLGETÉS A MESTEREKKEL

Neves magyar népzene-kutatók beszélgetnek legkedvesebb „adat-
közlőkkel” zenéről, hagyományról, egymásra utaltságról.

SZAKMAI FILMEK VETÍTÉSE

A hagyományos zenei kultúra tárgykörében készült dokumen-
tumfilmek és művészfilmek vetítése, beszélgetés az alkotókkal.

RENDRAGYÓ ÓRÁK

A találkozó vendégei, adatközlők, népművészek rendhagyó órát
tartanak a város és a kistérség iskoláiban.

A MAGYAR NÉPZENE AZ IRODALOMBAN

Felolvasó délután, mely valójában válogatás a klasszikus és kor-
társ magyar szépirodalomból, neves színművészek előadásában.

TUDOMÁNYOS TANÁCSKOZÁS

Kodály Zoltán pedagógiai szemlélete a mai népzeneoktatásban
TÁNCCHÁZ • KIADVÁNYVÁSÁR • NÉPMŰVÉSZETI SOKADALOM

Agócs Gergely – Hagyományok Háza, Budapest (tel.: 1/225-6063)
Toókosné Börönte Erika – Erdei Ferenc Művelődési Központ, Kecskemét
(tel.: 76/503-880)

Isten veled, Misi!

Csernavec Mihály, a Técsői Banda tagja (1947–2007)

Ismét eggyel kevesebben vannak velünk a zenészeknek abból a rohamosan fogyó csapatából, akik még a „Tündérkertben” születtek – abban a világban, ahol az élő néphagyomány még a mindennapok része volt. Hogy a Misi által belakott tündérkert éppen a Szovjetunió regnálásának helyére (Kárpátalja) és idejére (negyvenes évek második fele) esett, az már a sajátos „ká-európai abszurd” sajátossága.

A Csernavec fiúk – Jóska és Misi – a ma is nagyrészt magyarul Visken látták meg a napvilágot, majd később édesapjukkal a magyar-ruszin-román vegyes népességű Técsőre költöztek. A papa, Jura Csernavec „Mányó” volt évtizedeken át a környék messze földön híres, csillogó tudású cigányprímása. Mesteri hegedűjátékát Kiss Ferenc kazettafelvétele örökítette meg. A fiúk felcseperedvén vele muzsikáltak a bandában. Jóska gombos harmonikán, Misi cimbalmon. Egy dobossal kiegészülve (ő az unokatesó, Csernavec Gyuri) készen állt a híres ruszin cigánybanda.

A környék, ahol Visk és Técső is fekszik a Tisza partján, a történelmi Máramaros vármegye kellős közepe, ma pedig Ukrajna „kárpátontúli” területe, ahol a Tisza, mint határfolyó túlpártja már Romániában van. A hajdani koronaváros és környéke évszázadok óta számos nép lakhelye, így a fiúknak alkalmuk volt a ruszinok mellett magyaroknak, románoknak, szlovákoknak, cigányoknak muzsikálni. A papa, „Mányó” még a hajdan nagy lélekszámú falusi zsidóság multságain is húzta a talpalávalót.

Misi hangszere a kárpáti kiscimbalom, amely lábak és pedál nélküli hangszer, nyakba is akasztható. Hangolása a nagyétól eltérő („zsidó stimm”), hangja pedig csengő-bongó („zengő érc és pengő cimbalom”), mivel a húrok együtt zengenek.

A papa halála után a zenekar új prímással, „huszlárral” (Popovics Ivánnal) folytatta tovább. A kilencvenes években meghívást kaptak a Fonóba az „Utolsó Óra” népzenei gyűjtésre (Pál Lajos és Németh István segítő közreműködésével) – ekkor találtak először a magyarországi közönséggel, s ezzel kezdetét vette hazai „diadalútjuk”. Az azóta eltelt évek során megismerhette őket a kisebb-nagyobb fesztiválok (Héttorony Fesztivál, Mediawave, Művészetek völgye, MúPa, Sziget fesztivál) és a klubok, „kulturkocsmák” (Gödör, Merlin, Pótkulcs, Castro, Sark, West Balkán) közönsége

is. Mindenütt eksztázisig fokozódó hangulat kísérte fellépésüket, hiszen ez a teljesen archaikus zene a mai fül számára tiszta egzotikum, vad táncritmusai pedig elementárisan hatnak.

A táncházak közönsége is találkozhatott velük a Fonón kívül a Hagyományok Házában, az Almássy téren és a csángó táncházakban is. Ízelítőt a ruszin táncokból a pécsi táncházások kaptak.

Misi szerény háttérmuzsikusként vette ki alapvető részét az összhangzásból, szólót ritkán játszott – csak amikor kimaradt, akkor tűnhetett föl, hogy mi az, amivel a banda hangzását gazdagította. Kevesen tudták, mennyi ismeret, tehetség rejtőzött benne, amiből alig valamit mutatott meg. Ő volt az egyetlen közülük, aki magyarul is tudott énekelni. Rekedtes, de erős hangján előadott magyar boros énekét megőrzi számunkra a Noé mondja (Etnofon, 2006) című CD – ezzel nyertek díjat a fiúk a Szent Márton-napi Újborfesztiválon.

Magánélete? Orosz asszonyt hozott a házhoz, gyermekük nem született. Ennyi.

A természet nem áldotta meg oly erős fizikummal, mint bátyját, termetre is csenevész volt. Tavaly nyáron többször ingáztunk Kapolcs és Taliándörögd között a szántóföldön át Szőke András Suzukiján – Misinek csak az ölemben jutott hely az anyósülésen. Mit mondjak, elfért. Mégis, ezer ráncsal barázdált rezzenéstelen arccal cipelte nyakában a cimbalmot, és menet közben sem vettette el a muzsikát vagy a tempót. Novemberben járt a bandával Budapesten utoljára – de már csak az ágyat nyomta itt is, a fellépéseken nem volt képes részt venni. Cipeltük kórházzal kórházra, vizsgálatokra (egyszer megjegyezte tréfás-komolyan, hogy a kerekesek székben ülve milyen kényelmes lenne cimbalommal pénzt keresni), a Dunatáj Alapítvány filmesei is fölajánlották segítségüket a gyógykezeléséhez; de sem ő, sem a banda többi tagja nem akarták, hogy itt maradjon. Mintha azt várták volna, hogy teljesejék be a sorsa Isten akarata szerint. Egyszer utoljára még erőre kapott, és a szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeumban (a skanzenben) végigmuzsikálta az Újborfesztivált.

Hosszú szenvedés után februárban jött el érte a megváltó halál Técsőn, saját (igen kicsi, szegényes) házában. Odahaza, a bátyjával közös telken ravatalozták fel, szépen, muzsikával búcsúztak tőle görögkeleti szertartás szerint, majd elkísérték végső útjára. Nem kellett sokat utaznia – a temető a szomszédban van.

Isten veled, Misi – éljen a técsői muzsika!

Keszthelyi Imre

Megjelent az Amaro Drom roma lap 2007 márciusi számában.

Díjazottaink

2007. március 15-e alkalmából

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE
(POLGÁRI TAGOZAT)

Juhász Zsolt Harangozó Gyula-díjas táncművész,
a Duna Művészegyüttes művészeti vezetője, koreográfusa

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND ARANYKERESZTJE
(POLGÁRI TAGOZAT)

Szurmayné Hortobágyi Gyöngyvér, a Honvéd Együttes
rendezőasszisztense

HARANGOZÓ GYULA-DÍJ

Horváth Zsófia, a Honvéd Táncszínház táncos szólistája,
koreográfusa

Vámos László, a Duna Művészegyüttes tánckarvezetője,
táncos szólistája

LISZT FERENC-DÍJ

Dresch Mihály dzsesszmuzsikus, saxofonművész

Morotva: Szerelem

Napfény és sötétség, lángolás és hamvadás, öröm és bánat. Ezekkel a szorosan egymáshoz tartozó, de ellentétes fogalmakkal is lehetne jellemezni a szerelmet. A jelen öröme, de a jövő félelme járja át ezt az ősi érzést, mely gyermekkorunktól a végsőkig elkísér. A magyar népzene is átszövi a szerelmet a legegyszerűbb gyermekdaloktól kezdve. Nem kis feladatot vállalt a Morotva zenekar, amikor a Szerelem című CD-t megjelentette, hiszen a zenei feldolgozás mindig impresszió, mely tulajdonképp az adott zene hatása és annak újbóli, erőteljes kifejezése akarása. A népzenei feldolgozások pedig mindig kétélűek, mert nagy bátorság kell ahhoz, hogy egy önmagában rendkívül értékes anyagot megváltoztassunk, másrészt misszió, hiszen fel kell vállalnunk ezt a feladatot, hogy a népzene közelebb kerüljön a feldolgozás által azokhoz az emberekhez, akiket eddig nem érintett meg a maga valóságában. Ha ez nem történik meg, akkor csak öncélúságról beszélhetünk, ami még rokoni kapcsolatban sem áll a zenével.

A Morotva zenekar azonban sajátos hangvételével – a különböző stílusokban kiváló

zenei érzéssel megírt közjátékoknak, a fő témákra írt variációknak, formai és műfaji megoldásoknak, a hangszerek merész párosításának köszönhetően – belekényszerít egy állapotba, amely egy kicsit szomorú, egy kicsit borongós, egy kicsit fáj, s ezért nagyon igazság szagú. Belekényszerít abba az állapotba, hogy elgondolkodom a legegyszerűbb gyermekdal szövegének mélységén, igazságán, nagyszerűségén.

Külön öröm számomra a lemez ötödik száma. Ha csak ez a 3 perc 45 másodpernyi muzsika lenne a CD-n, már akkor megélné megvenni, hiszen ez a négy versszak,

ez a zene és Fejér Noémi énekhangja nem az ötödik számmá, hanem valódi kis mesterművé varázsolja ezt a dalt, amely méltán lehetne a lemez koronája. Érdemlésre méltó a kiváló borítóterv és az ötletes, hangulatokban a zenei anyaghoz nagyszerűen alkalmazkodó fotók.

Azt hiszem, ezzel a lemezzel sikerült elérni, hogy emlékezzünk vagy a jövőbe nézzünk, megnyugodjunk vagy izgatottá váljunk, búsuljunk vagy jókedvünk kerekedjen, öljünk vagy szeressünk.

Rácz Gyula
(Fonó, FA-226-2)

BARÁTAIM!

2007. február 8-án, 54 éves koromban, a Néptáncosok Szakmai Háza megnyitásának 25. évfordulóján Kelemen László, a Hagyományok Házának főigazgatója a megszorításokra hivatkozva, lépését a „szolgáltatás beáldozásának” kényszerével indokolva, felmentett az intézmény videotárában (= a Szakmai Ház videoarchívuma) betöltött állásomból.

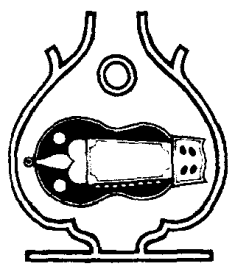
Korom, és hosszú, de meglehetősen speciális irányultságú szakmai múltam okán szinte semmi esélyem a szokásos úton-módon munkát találni. Ezért (nem minden szegyenkezéstől mentesen) kérem az arra lehetőséggel rendelkezők segítségét.

[Az esetleges ötleteket az 1-214-3521-es telefonszámon vagy a folkmagazin@mail.datanet.hu e-mail címen várjuk – a szerk.]

PANYIGA (Vas János),

az Orfeo, Vízöntő, Kolinda, Mákvirág és Kamarás zenekarok, a Bihar, Kertészeti és Vasas Táncegyüttesek egykori zenésze, a Néptáncosok Szakmai Házának alapító munkatársa, történész-folklorista

KIVÁLÓ MINŐSÉGŰ TEKERŐK

SZERÉNYI BÉLA

hangszerkészítő mester, népi iparművész

RÖVID HATÁRIDŐRE!

1039 Budapest, Barátpatak u. 6/B.
T: 06-20/ 438-9145; T/F: 250-7988

E-mail: bela@szerenyi.hu
Honlap: www.szerenyi.hu

FELHÍVÁS

FIATAL TÁNCOSOK RÉSZÉRE!

A Roots & Routes – Tehetségek új utakon nemzetközi tehetséggondozó program magyarországi szervezői – a Sziget Kulturális Menedzser Iroda és a Magyar Zenei Exportiroda – válogatást hirdetnek a zene és média kategóriák mellett fiatal táncosoknak is, néptánc, kortárs tánc és hip-hop kategóriákban.

Ha tehetségesnek érzed magad, szívesen dolgozol együtt hasonló korú fiatalokkal, előszeretettel feszegeted a műfajok határait és nyitott vagy különböző stílusokra, emberekre, akkor jelentkezz a 2007. május 1-4. között megrendezendő magyarországi mesterkursusra, hogy elismert szakmabeliektől tanulhass, profi körülmények között alkothass.

Néptánc vezető mester: Farkas Zoltán „Batyú”

Kortárs tánc mester: Éliás Kamilla

Hip-hop vezető mester: Szűcs Zoltán „Szücsi”

Jelentkezni elektronikus úton lehet április 6-ig
a www.tehetssegek.hu honlapon. Korhatár: 15-25 év

A válogató időpontja: 2007. április 14. szombat 9.00-tól
Helyszín: Almásy téri Szabadidő Központ (Budapest, VII. ker.)

A bejutottaknak a mesterkursuson való részvétel, az étkezés ingyenes, vidékieknek szállást is biztosítunk. A mesterkursus során készült előadásokat május 4-én pénteken egy záró fesztiválon, majd a program résztvevői lehetőség szerint a Sziget Fesztiválon is bemutatják. A program után néhány kiemelkedően tehetséges fiatalnak lehetősége lesz arra, hogy 2007 folyamán hasonló külföldi mesterkursusokon vegyen részt.

Bővebb információ és jelentkezés: www.tehetssegek.hu

Régi-új Guzsalyas táncház a Marczibányi téren

Sok víz lefolyt azóta a Szereten és a Tatroson, mióta a Marczibányi téri Művelődési Házban az első csángó táncházat megrendeztük. (Az első nyolc évben magam is közreműködője voltam e programnak.) Zenészek, tánctanítók, jöttek és mentek, többször cserélt nevet az itt muzsikáló zenekar is. Egyvalami viszont 18 éve állandó: ez a táncház a moldvai és gyimesi csángó zenének és táncoknak ad otthont. Az intézmény felújítása miatt az ősz óta kényszerszünetet tartott a Guzsalyas táncház, februárban azonban újra indult a program. A féléves szünet alkalmat adott a szervezőknek és a közreműködőknek, hogy felfrissítsék, megújítsák a Guzsalyas programját.

SELMECZI MÁRTA, művelődésszervező: – A táncházban most két zenekar muzsikál, heti váltásban. A Szigony gyimesi táncházat tart, a Somos moldvait. A művelődési ház honlapján hónapról hónapra közzétesszük, mikor melyik zenekar játszik.

KERÉNYI RÓBERT (Szigony): – Legfontosabb, eredeti célkitűzésünk nem változott. A Selyemgombolyítóban volt először olyan táncház, ahol egyetlen vidék, sőt, egyetlen település, Szék táncait lehetett táncolni az 1980-as évek közepén. Ez inspirált akkori engem. Mivel én a csángó zenével foglalkoztam, megszületett a Guzsalyas gondolata. A gyimesi zene és táncgyomány páratlan lehetőségeket nyújt a táncot szórakozásra. Egyaránt vannak benne kör-, lánc- és páros táncok, nagy változatosságban. Rendkívül gazdag ez az anyag, harmincnál is több táncuk van a gyimesieknek. A gyimesi táncokhoz ráadásul – szemben a moldvaival – énekelni is lehet.

BENKE GRÁTZY (Somos együttes): – A moldvai tánc divatos, sok helyen játsszák, sokan szeretnek táncolni rá. A széles közönséget vonzó moldvai táncok között, ahol nagy a tömeg, a buli a fontos, a szórakozás, a nagy tér, a hangosítás, általában a könnyen befogadható dolgok. Ez felszínséghez vezethet. Annak is megvan a maga helye, szerepe. Én is zenélek ilyen szórakoztató táncok között, de nekem nagyon fontos, hogy a moldvai zene és tánc ne csak ezen a szinten jelenjen meg.

Mikor eljöttem otthonról, Moldvából, és Magyarországon táncokba kezdtem járni, sokszor gondolkodtam azon, mit jelent a tánc ott, és mit jelent itt. Otthon az egész heti kemény mezei munka, kapálás, kaszálás után más volt egy-egy mozdulat vagy tekintet jelentése. Hiába filmezi le és utánozza a megszólalásig pontosan a pesti táncos, amit látott, más lesz belőle. Ezért fontos ismerni, érteni a teljes kultúrát, ami a tánc mögött van.

A Guzsalyasban lehetőségünk van arra, hogy a közönségünkkel személyes viszonyt alakítsunk ki. A csángók életét, kultúráját a maga teljességében szeretnénk közelebb vinni az ide járókhoz. Az igényesség, a minőség, a hagyomány iránti tisztelet része a Guzsalyas programjának.

K. R.: – A gyimesi zene harmónia nélkülisége, szikár hangzása sokak számára elsősre nehezen emészthető. A mai zenei ízléstől távol

áll Zerkula Jani bácsi hegedűjátéka, éneklése. Ezzel együtt azt látom, hogy van közönsége a gyimesinek is, sokan kifejezetten ezért jönnek. A Guzsalyas ma az egyetlen hely, ahol egész estét lehet eltölteni a gyimesi táncokkal és zenével. A tánctanítás (Földi Lehel és Papp Eszter tanítanak) és a szabad táncolás is igényesebb, jobb így, hogy több idő van rá. Nyugodtan lehet követni a táncolók hangulatát, igényeit, ez nekünk, muzikusoknak is jó érzés. Senki nem panaszkodik, mert kevés jutott a moldvaiból, vagy mert nem győzi kivárni, mikor kerül sor a gyimesire. Ez is jó hangulatot teremt.

S. M.: – Az élő zenét, tánctanítást és a szabad táncolást kísérő programokkal is kiegészítjük.

B. G.: – Az egyik első ilyen kísérletünk egy moldvai, farsangzáró hagyomány táncot adaptációja volt. Szülőfalumban, Somoskán húshagyatkor a faluhoz közeli domboldalon tüzeket gyújtanak, hajnalig ott gyűlnek össze az emberek. Az égen ekkor vív meg egymással Csontkirály és Babkirály (vagyis a farsang és a böjt). A táncok között ezt adtuk elő dramatikus formában.

Alkalmanként videófilmen is megnézzük a táncokat, archív felvételekről, hogy a táncok közönsége ne csak a tánctanító (Fülöp Attila, „Zappa” és Zoltán Eszter) által közvetített mintát ismerje, hanem azt a sokszínűségében is egységes stílust is, ahogy egy-egy csángó faluban táncolnak.

Beszélgéseket is szervezünk olyan emberekkel, akik kapcsolatban vannak a csángó kultúrával. Első ilyen vendégünk a fiatal csángó költő, Iancu Laura lesz.

Tartogatunk még meglepetést a nyárig. Szent György napról is megemlékezünk majd, pünkösdkor pedig megválasztjuk az idei pünkösd királyt és királynét.

S. M.: – Szeretnénk kihasználni mindazokat az adottságokat, amiket a „Marcsi” kínál: az emberléptékű, hangulatos táncteret, és ha beköszönt a jó idő, akkor a belső udvart is bekapcsoljuk a programba. A Guzsalyas egyelőre ingyenes, egy pohár pálinkával is megvendégljük a hozzánk betérőket. Várunk mindenkit, aki régóta ismeri ezt a programot, és azt is, aki e sorok olvastán kapott kedvet hozzá!

Sándor Ildikó

11. Kőketánc énekes népi játék és néptáncvetélkedő

– PÁLYÁZATI FELHÍVÁS –

A Vajdasági Magyar Pedagógusok Egyesületének népzenei szakosztálya és az óbecsei Petőfi Sándor Magyar Kultúrkör tizenegyedik alkalommal hirdeti meg az általános iskolások énekes népi játék- és néptáncvetélkedőjét.

A jelentkezők a következő kategóriákban és korcsoportokban versenyezhetnek:

1. énekes népi gyermekjáték – nagycsoportos óvodások, alsósok; 2. néptánc – alsósok, felsősök;

3. szólótánc – felsősök; 4. népszokások – mindhárom korcsoport és lehet vegyesen is

A jelentkezők ötperces műsorral léphetnek föl, a csoportok létszáma nem haladhatja meg a harmincat.

A kísérőzenekarok életkora nem számít, élő zenei kíséret vagy a csoport önálló éneke jön számításba.

A nevezés történhet egyénileg, csoportosan, iskolánként vagy művelődési egyesületen keresztül.

A vetélkedőt 2007. május 12-én tartjuk az óbecsei Petőfi Sándor Magyar Kultúrkörben.

A versenyt szakzsúri értékeli és véleményezi. A jelentkezési határidő 2007. április 12.

Bővebb tájékoztatást a 063-8-378-552-es telefonon kaphatnak Szabó Gabriellánál. A jelentkezéseket a következő címre várjuk: Petőfi Sándor Magyar Kultúrkör, Köztársaság utca 132. 21220 Becse, a borítékra írják rá: Kőketánc; vagy elektronikus levélben a saboazs@neobee.net címre.

MAGYAR NÉPTÁNCÉLET ŐRVIDÉKEN

A Bécsi Magyar Kultúregyesület tavaly novemberi gálaestjén a sárközi lakodalmi szokásokat elevenítették fel. Az esküvői vendégek – a meghívott táncsoportok – között ott volt az Őriszigeti Magyar Néptáncegyüttes is, melynek felsőöri próbáját a Burgenlandi Magyar Kultúregyesület székházában januárban magam is meglátogathattam. Gerlecz László koreográfus vezetésével éppen magyarbódi táncokat gyakoroltak. Remek énekhanggal áldotta meg az Úristen a lányokat – így semmilyen nehézséget sem okozott a terelés. A karikázó és a csárdás után – felüldülésképpen – Pozsony-környéki polgári táncokat jártak, melybe a kezdőbbek (fiatalok és idősebbek) is könnyen bekapcsolódhattak.

A bécsi „Találkozások Háza” című műsorban az Őriszigetiek a bécsi Délibáb Táncsoporttal együtt sárközi leánykarikázót mutattak be. A decsi viseletbe öltözött menyasszonyt és vőlegényt az összegyűlt 70 táncos kuglóffel, borral, pálinkával köszöntötte. Az Őriszigeti táncsoport tagjainak „specialitása”, hogy fellépéseik után a vendégeket is megtáncoltatják.

Őrvidéken nemcsak egy magyar néptáncos közösség tevékenykedik. Az alsóöri Virgonc Néptáncsoport tagjai látogatásunk idején éppen jobbágytelki táncokat próbáltak.

A táncgyűttes tagja, Seper Mariann rendszeresen tart játékos néptáncfoglalkozásokat a kicsinyeknek is. A képességfejlesztés közben az ügyességi játékok mellett magyar énekeket és néptáncot is tanulnak. Az alkalomhoz illő szokásokkal is megismerkedhetnek – nagyszombaton például a tojásírást gyakorolhatták az Őrvidéki iskolások. Így támasztanak arrafelé kedvet a magyar hagyományok ápolására – s közben biztosítják az utánpótlást az Őrvidéki néptáncegyüttesek számára is. A magyar nyelv pontos elsajátításában pedig a felsőöri magyarórák nyújtanak segítséget a 3-8 éves gyermekeknek.

A Nyelvek Európai Napján, szeptember 26-án a felsőöri általános iskola (Volksschule) 4. osztályosai 17 nyelven köszöntötték a közönséget. A pezsgő magyar kultúréletnek köszönhetően a német és angol nyelvű dalok mellett a magyar énekek szövegét is jól értették a közönség soraiban ülő, környéken élő gyermekek.

Az Őrvidéki kultúrával kapcsolatban érdemes még megemlíteni az UMIZ-t (az alsóöri Magyar Média- és Információs Központot), a Doborjánban (Liszt Ferenc szülőfalujában) októberben átadott Liszt Koncertházat, a Nadasdy-huszárok Hagyományörző Egyesületét, a Zürichi Magyar Történelmi Egyesület Helytörténész Csoportját, a Felsőöri Református Ifjúsági Olvasókört, az Őrségi Fantáziát (a magyar zenészekből álló komolyzenei együttest), a Pedagógus Fórum szakmai továbbképzéseit, a rendszeresen megrendezett magyar bált, a versmondó- és szónokversenyeket, valamint nem utolsósorban a Felsőöri Kétnyelvű Szövetségi Gimnáziumot, mely a középfokú anyanyelvi képzést biztosítja a térségben. Rossz hír viszont, hogy az Őriszigeti kétnyelvű óvoda a gyereklétszám elapadása miatt idén bezár. (Záhonyi András)

X. Kárpát-medencei Verbunkverseny

Zalaegerszeg Megyei Jogú Város anyagi támogatásával 1998-ban versenysorozatot hirdettünk meg, amelynek célja, hogy több éves sorozaton keresztül mi, mai táncos fiatalok a Kárpát-medence jellegzetes, szép férfi táncával, a „verbunkkal” kössünk mélyebb ismeretséget. Ez az adott táncok ismerete mellett az adatközlővel való személyes ismerkedést is jelent. A sorozatban eddig az alábbi hagyományörzők táncai szerepeltek: 1998-ban Zerkula János (Gyimesközéplek), 1999-ben Székely János (Marossárpatak), 2000-ben Berki Ferenc (Méra), 2001-ben Fülöp Ferenc (Decs), 2002-ben Blága Károly (Gyimesközéplek), 2003-ban Csombor Endre (Makkfalva), 2004-ben Bíró Ágoston (Csíkszentdomokos), 2005-ben Murguly Lajos (Nagyecsed), 2006-ban Keresztúri Sándor (Vajdaszentivány).

I. forduló: Kötelező tánc

A táncos mutasson be verbunktáncot Szabó István és/vagy Zsoldos István verbunkjából. A kötelező tánc tartalmazhat más verbunktáncos táncból vett elemeket, de a bemutatott tánc a két megjelölt adatközlő táncával kezdődjék és döntő hányadában az ő táncaikból építkezzék. A bemutatott táncfolyamat időtartama minimum 1,5 perc, maximum 2 perc.

II. forduló: Szabadon választott tánc

A táncos feladata, hogy két perces időtartamig rögtönzött táncot mutasson be bármely másik széki, szépkenyerűszentmártoni vagy őrdöngösfüzesi adatközlő verbunkjából.

A szükséges segédanyagok a Zalai Táncgyűttes adattárában rendelkezésre állnak, s a benevezett versenyző kérésére átmaszolhatóak. Filmek kérdésében Rácz Petra (Zalai Táncgyűttes, 8900 Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21., tel.: 92/596-482, 70/285-9582) segít. A zsüri öt tagból áll, köztük a hazai szakembereken kívül helyet foglal Keresztúri Sándor is. Értékelési szempontok: a tánc hitelessége, stílusa; a szabad tánc építkezésének színvonala; a táncos megjelenése, magatartása, viselete.

A verseny időpontja: 2007. május 12., 10.00-16.00

Helyszíne: Gönczi Ferenc ÁMK, Zalaegerszeg, Landorhegyi út 21. A zsüri az alábbi pénzdíjakról dönt:

I. díj – 70.000,- Ft; II. díj – 50.000,- Ft; III. díj – 30.000,- Ft (A zsüri feladata ezen kívül a felajánlott díjak odaitélése is.)

A verseny ideje alatt fesztivál zajlik városunkban, ahol külföldi együttesek mellett több hagyományörző együttes is részt vesz. A versenyre jelentkezőknek díjtalanul biztosítjuk a szombat éjszakai szállást, valamint a szombati reggelit és ebédet.

A jelentkezés megkönnyítésére a Zalai Táncgyűttes weboldalán (www.zalaite.hu) a „Jelentkezési lap” almenü alá elhelyeztünk egy jelentkezési űrlapot, de ezen kívül a fenti telefonszámon vagy személyesen is lehet jelentkezni a verseny megkezdésének pillanatáig. A díjtalan szállás és étkezés igénybevitelére csak a május 1-ig regisztrált versenyzőknek van lehetőségük.

Jó felkészülést kíván:

Zalai Táncgyűttes Egyesület

Pikó és Bandája

Kalotaszegi zene

Bánffyhunyadi és bogártelki zenészek után

A Pikó és Bandája úgy a kilencvenes évek elején alakulhatott, mi sem nagyon emlékszünk már, hogy pontosan mikor. Az ős-zenekarban Jékely Gáspár „Pikó” hegedült, Szitkai Zsolt „Sülthal” kontrázott és Kiss Csaba bőgözött. Kiss Csabit később Éri Marci váltotta, majd jött Horsa Pityu, és később Péntes Géza. Később a kiváló Éri Marci kivált; azóta többekévéből azokból áll zenekar, akik ráérnek. Horsa Pityu mindig ráér.

Falusi vonószenét játszunk, főleg Erdélyből. Ez a második lemezünk, az elsőt „Ördögösfüzesi zene” címmel adtuk ki 2000-ben, azon Mester László „Pintyő” kontrázott, Hajdú Kinga és az ördögösfüzesi Hideg Annus néni énekelt.

A lemez vendégzenészei: Doór Róbi, a legendás Ökrös zenekar bőgőse és a tangóharmonikán játszó Bobár Zoltán. „Boby” most a Napra, a Berkó és a Fondor együttesekben muzsikál. Külön köszönet Szalóki Áginak és Hajdú Kingának a két szép énekes számért. (Kapcsolat: jekely.gaspar@gmail.com)

Jékely Gáspár – hegedű

Horsa István – hegedű, kontra

Éri Márton – brácsa

Péntes Géza – cselló, bőgő

Doór Róbert – bőgő

Szitkai Zsolt – bőgő

Bobár Zoltán – harmonika

Hajdú Kinga – ének

Szalóki Ágnes – ének

Ötödször is szólt őseink zenéje

Ötödik alkalommal szervezte meg az Őseink zenéje nevet viselő népzenei találkozó a szenttamási Arany János Magyar Művelődési Egyesület. A rendezvény megálmodója és azóta is főszervezője Alilovity Gojko, a Szökös együttes bőgőse, aki idén is ragaszkodott az eredeti elképzeléshez, hogy ne a táncosok, hanem a zenészek álljanak évente egy alkalommal a rivaldafényben. Ezt második alkalommal törték meg némi változatos-sággal, mivel két pár táncost azért a színpadra engedtek, hogy teljesen táncos stílusban, tehát népviselet nélkül táncoljanak rövid ideig egy-egy táncrendben.

Idén is helyet adtak a fiatal zenekaroknak is a szárnybontogatóra, így a koncert első felében a magyarkanizsai Bíbic, az adai Árgyelus és Gondúzó együttes mutatkozott be. Nyitósámként nagyzenekari felállásban megszólalt egy kis csókai muzsika citerával, tekerővel kiegészítve. Az első rész végén Lajkó Félix és Brasnyó Antal vette birtokába a színpadot, mivel az Őseink zenéje történetében először volt külön meghívott vendége is a rendezvénynek. Az igazi csoda csak a második részben következett be: 21 zenész állt mikrofon elé. Volt, amikor mindannyian, de volt olyan is, hogy csak néhányan húzták egy-egy tájegység muzsikáját. Az egyértelműen kitűnt, hogy nem ad hoc muzsikálnak. Fantasztikusan együtt szóltak, öröm volt hallgatni. Időnként szívemarkoló élményt nyújtott 7 primás és a kísézőhangszerek muzsikája. Sokunkban megfogalmazódott, hogy ez már szinte felülmúlhatatlan, s kíváncsian várjuk a jövő évi rendezvényt, vajon mi lesz a következő nagy meglepetés számunkra, népzene- és táncszínházkedvelők számára.

Fergeteges és feledhetetlen élmény marad valamennyiünknek, akiknek volt szerencséjük eljutni az ötödik Őseink zenéje elnevezésű népzenei koncertre.

Szabó Gabriella

Izzott a rádió színpada

A jubiláló Takács András is táncra perdült

Advent heteiben általában megszaporodnak a kulturális események. Ez az időszak azonban inkább a csendes, meditatív művészeteké. Elsősorban a szakrális zenéé, nem a folklóré. Főleg nem a néptáncé. Olyan decemberi csüddögölőre pedig, amelyet a szép számban összejött közönség láthatott december 16-án a Szlovák Rádió koncerttermében, nem is emlékszem.

Izzik a föld – ez volt a címe a mintegy másfél órás műsornak, amellyel az idén jubiláló Takács András köszöntötte a szakma, a barátok, az ismerősök és a tisztelők. S a színpad – amelyen a műsorfüzet szerint először lehetett együtt látni a legnevesebb koreográfusok legjobb táncait – valóban szinte izzott. A Quittner János, Richtarcsik Mihály, Konkoly László, Kupec Mihály, Turi György, Furik Rita, Keszeg István, Németh Ildikó, Szabó Szilárd alkotásaiból összeállított műsoros esten magyarszentbenedeki, marossárpataki, mátyusföldi, abaúji, vasvári, gömöri, maglódi táncokat láthatott a közönség, megspékelve egy meglepetéssel

is: a Szöttes ismét előadta a Takács András által harminc esztendeje koreografált Vasvári verbunkost.

Természetesen nem csak a Szöttes volt jelen a színpadon, eleget tett a meghívásnak a magyarországi Bakony néptáncegyüttes Kisbérből és az Ilosvai Selymes Péter Néptáncegyüttes Nagyidáról. Utóbbi, mint köztudott, több mint öt évtizede tartja helyét az élvonalban. És eljött az est vendégeként Bandi bácsit varázslatos énekével köszönteni az a Szvorák Kati is, aki, mint elmondta, Takács Andrásnak köszönheti indulását, s hogy az egész magyar nyelvterületen elismert énekes vált belőle. Ő stílszerűen és az alkalomhoz illően először gömöri dalokat, dudánótákat adott elő Csávás Attila dudás kíséretével, majd szintén gömöri karácsonyi énekekkel kápráztatta el a közönséget.

Az est legmeghatóbb pillanata akkor következett el, amikor a két műsorvezető, Brunner Márta és Csenger Ferenc a színpadra hívta az ünnepeltet. Takács András a

maga szerény módján mondott köszönetet mindenkinek, majd a közönség legnagyobb meglepetésére maga is táncra perdült, olyan hetykén és tisztán, olyan eleganciával járva a verbunkost, mintha nem is hetvenöt, hanem harmincöt esztendősen lenne. Ahogy elnéztem az arcokat a nézőtéren, bizony sokan elrészényültek a látványtól.

Takács András, mindenki szeretve tisztelt Taki bácsija ezúttal sem hazudtolta meg hetyke gömöri voltát. Személy szerint túlzottan az sem lepett volna meg, ha a pályatárstól, Novák Ferentől ajándékba kapott díszkardot az oldalára csatolja, és úgy ropja, mondjuk a toborzót. Az esten átadott, az életművét díjazó miniszteri elismerésnél pedig valószínűleg sokkal jobban melengette a szívét, hogy Budapesten díjazzák a munkáját, de itthon szeretik személyét. Takács Andrásnak, a Népes alapítójának tehát valóban népes a családja. Tagjai megtalálhatók minden tájegységünkön, ahol szeretik népi kultúránkat, és őrzik, ápolják legnevesebb hagyományainkat, amelyekért kevesen tettek annyit, mint Bandi bácsi.

Kövesdi Károly
Megjelent az ÚJ SZÓ-ban,
2006. december 22-én

A népzenei feldolgozásokról – IV.

A folkMAGazin előző számában azt a megállapítást tettem, hogy a világzenei megnyilvánulások – funkciójuk alapján – három fő csoportba sorolhatók. Az elsőbe, azaz a Tánczenébe tartozó táncbázi muzsikával kapcsolatos gondolataimat fejtettem ki bővebben, most a színpadi tánckíséret témakörével folytatom írásomat.

SZÍNPADI TÁNCKÍSÉRET

A táncgyűttesek színpadi produkcióinak zenekísérete még inkább megkövetel bizonyos zenei változtatásokat az eredetihöz képest. Már csak azért is, mert egy-egy tájegység vagy falu táncrendje a koreográfiákban eleve sűrítetten jelenik meg, gyakran az alkotó dramaturgiai szándékát is tükrözve. Tehát eleve válogatni kell belőle, egyes táncfajtákat olykor elhagyni, kevésbé értékes dallamokat régiesebbre cserélni, hangnemileg is elszakadni olykor az eredetitől annak érdekében, hogy a közös éneklés minél erőteljesebb legyen, vagy hogy a tétel szépen simuljon az előző és a következő hangneméhez. Rövidíteni is kell a folyamatokon a közönség tűrőképessége, vagy más okok szabta időhatárok miatt. Dallamhiány esetén megeshet, hogy egy szomszéd, esetleg távolabbi, hasonló táncos és zenei hagyományokkal rendelkező falu dallamkincséhez kell fordulunk, de az énekelhető szövegek között is sokszor szelektálnunk kell. Részben a kommersz, elcsépelet fordulatok kerülésével a nyilvánvalóan szebb, értékesebb változatok javára, másrészt a mű tudatosan felvállalt üzenete szolgálatában.

A hangszerelés sem nyilvánvaló. Gyakran előfordul, hogy az együttes állandó, vagy meghívott zenekara nem rendelkezik olyan hangszerral és muzsikussal, melyre a színpadi mű valamely dialektushoz való kötődése miatt szükség volna. Ilyen esetekben meg kell keresni azokat a zenei megoldásokat, amelyek stílusosan váltják ki a hiányokat. Szerencsére ilyenekben a parasztzene már eleve bővelkedik: tekerő- és dudautánzás vokálisan vagy hegedűn, fütty, doromb, harmonika, citera, a klarinétot helyettesítheti levélsíp, a gardont a vonóval ütött cselló vagy bőgő – de hosszan sorolhatnánk. Ezek olyan egyszerű, de mégis stílusos eszközök, melyeket a zenei önellátás igénye és gyakran kényszerúsége alakított ki századok során a falusi emberek zenei anyanyelvében. Ennek ellenére úgy gondolom, hogy egy-egy ilyen koreográfia izléses és stílusos színrevitele mindenképpen alkotói munkát feltételez zenei oldalról is. Nem tekinteném ezt zeneszerzésnek, inkább használnám a zenei szerkesztés vagy hangszerelés kifejezéseket rá. Ezzel összefüggésben itt hívnám fel két fontos dologra a figyelmet. Az egyik, hogy a mai napig nem tisztázta a szakma a zeneszerzés fogalmát ebben a műfajban. Ez pedig fontos lenne már a néptánc gyakori versenyszerű megmérettetései miatt is. Teljesen egyetértek azzal, hogy mivel a zene és látvány egyenrangú részei a produkciónak, a jó összeállításokat és stílushű előadásokat díjazják. Azzal azonban nem, hogy zeneszerzésnek minősítsék azt, ha valaki a parasztzene hagyományos eszközeit jól, akár mesterien használja.

A másik oldala viszont az, hogy ez a szellemi munka a jogvédelemben nincs rendezve. Saját példa: a Hungaroton például egy ideje nem tekinti sem feldolgozásnak, sem hangszerelésnek azt, amit Szvorák Kati utóbbi lemezein végeztem, így tetemes jogdíjat spórol meg rajtam. Persze ezzel nem csak én vagyok így. Ha ezt egyszer tisztáznánk végre az Artisjusnál – mármint, hogy az ilyen jellegű alkotói munkát valamilyen címszóval elismerjék és honorálják –, sok szempontból előrébb tartanánk. Ebben az esetben járna egy-egy előadás után is színpadi kisjogdíj az alkotóknak, ha a szervezők mondjuk szabályszerűen lejelentenek a bemutatott művek és alkotóik listáját az Artisjusnak, s a különböző televíziós közvetítések után is. Nyilván csak akkor persze, ha a művet a „feldolgozó-szerkesztő-hangszerelő” is bejelenti. Ezt azonban egyelőre senki nem teszi meg, s ezáltal rengeteg kiváló muzsikuskor-

moly bevételről esik el. Ezeket a lehetőségeket sokan nem ismerik, még a „rámenősebb” fiatalok sem. Ezért érdemes lenne leülnünk egyszer és néhány oldalban összefoglalni ezzel kapcsolatos véleményünket és kérésünket. Az Artisjus legutóbbi hírlevele értesít bennünket arról, hogy a Népzenei Átdolgozó Bizottság tagja többek között Sebő Ferenc és Hamar Dániel is. Nem derül ki ugyan, hogy ennek a bizottságnak mi a feladata és jogköre, de talán élnünk kéne a lehetőséggel és meg kellene szólítanunk őket.

Visszatérve az eredeti gondolathoz, tapasztalhatjuk, hogy az együttesek között gyakori a sikeres koreográfiák átvétele egymástól. Ahogy ilyenkor általában megkérjük az alkotó koreográfus hozzájárulását, sőt annak az adaptációról alkotott véleményére is kíváncsiak – de leggyakrabban őt magát hívják betanítani is –, úgy illene ezt minden esetben zenei oldalról is megtenni. Sajnos nem ez a gyakorlat terjedt el a mozgalomban, így például Foltin Jolán klasszikussá érett Ugrós című koreográfiájához szerkesztett zeném több silány változatával is találkoznom kellett az elmúlt három évtizedben. Ez megint csak egy saját példa, de mondhatnám általánosnak is. A dallamszám stímmelt, a hangnemek már nem, a hangszerelés köszönő viszonyban sincs az eredetivel, a stílusismeret enyhén szólva kifogásolható. Rémes az ilyennel szembesülni, főleg, ha ki is írják az ember nevét (ami szerencsére más morális hiányosságok miatt, csak ritkán fordul elő). Az amatőrizmusra hivatkozva sem szabad ezeket az evidenciákat megkerülni.

Az egymással tusakodó „autentikus” és „innovatív” szemlélet több, gyakran tapasztalható hibájára és jelenségére szeretném még néhány példával felhívni a figyelmet. Csak azért, mert Szatmárban a cigánybandák az utóbbi száz évben négyhúros brácsát használtak, nem kell feltétlenül azon kísérni az odaváló dallamokat, ha valaki nem tud rajta játszani. Sok ilyen kísérlettel találkoztam már személyesen. Nyugodtan állítom, hogy elmegy az egyenes pallójú kontrával vagy brácsával is, a stílusnak nem markáns eleme a húrozás. Viszont nehéz az erdélyi vonószene hiteles tolmácsolása klasszikus bőgő- és brácsavonóval, amivel szintén sűrűn találkozhatunk. Ott a vonásnemek, hangsúlyozások, kísérettípusok függenek a vonó súlyától, hosszától, anyagától, formájától is. És ami nagyon fontos, hogy nem lehet fémhúros bőgőn megszólaltatni ugyanazt a hangzást, amit bélhúroson. Persze ez fordítva is igaz. Azt figyeltem meg, hogy a mozgalom, s azon belül a szűkebb szakmai elit is bizonyos kérdésekben megosztott. Olykor elnéző a változtatásokkal szemben, egyes újításokat meg egyáltalában nem tolerál. Kezdem énekes példákkal, részben saját zsűrizési tapasztalataimból, részben mástól hallott eseteket idézve. Ha egy énekes vagy előadócsoport mondjuk megtartja egy tájegység dalaiban a népnyelv legfontosabb jellegzetességeit, egyesek azt mondják rá, hogy modoros. Mások meg ujjongva üdvözlik, még ha rossz, kopott variánsokat is énekelt. Ha valaki dudánótákat ad elő és alatta társai dúdú-dudakíséretet imitál, egyesek azt mondják, hogy szenzáció! Mások meg, hogy ócska, fantáziátlan feldolgozás, ilyet nem ismert a hagyomány. Gyakran hallhatjuk, hogy egy csapat egyformán dalol szatmárit, somogyit vagy akár moldvait, pedig ezeken a tájakon óriási különbségek vannak a dalok megformálásában, előadásában. Bizony, ugyanaz a zsűri egyszer szemet huny az ilyenek felett, máskor meg sárba döngöli az előadókat. Más. Sokan nem tartják például hiteles előadónak Nyisztor Ilonát Pusztináról, pedig repertoárja nagy részét eredeti közegben, édesanyjától, László

Józsefné Kis Erzsébettől, az egyik leghíresebb adatközlőtől tanulta. Csak ő már óvónő Onyest városában és nem földműves. Akkor az a negyven csángó gyerek sem tekinthető hitelesnek, aki az ő jóvoltából teli torokkal zengi ugyanezeket a dalokat a világ színpadain és templomoltárai előtt? Vagy: Berecz András Sinka verseire írt népi dallamai népies tákolmányok csupán?

A hangszerelésre, játékmódra és stílusra vonatkozóan is hozhatok fel vitákra rendszeresen okot adó példákat. Mint tudjuk, más a moldvai duda szerkezete és hangzása, mint mondjuk a palócé vagy a dél-alföldi. Bűn-e, ha egy zenekar alföldi dudán játszik moldvai dallamokat, egyébként szakszerű kísérettel? Bár még abban sincs egyetértés, hogy mi tekinthető szakszerű moldvai kíséretnek. Bizonyos „rontott harmóniák” behelyettesítése a mezőségi zenében hamisításnak számít-e, ha az mellesleg a tájra jellemző harmonizálási logika szerint történik? Díszíthet-e, variálhat-e egy kiforrott, jó hegedűs sajátosan, vagy minden esetben az adatközlő technikai szintjén kell megnyilvánulnia? Van-e értelme virtuózzá fejleszteni az ütőgardon ritmus funkcióját, vagy maradjon azon a szinten, ahogy Gyimesben és a Békás-szorosban használták? Vagy vegyük a citerát. Ennek a hangszernek voltak és vannak nagyon technikás előadói az egész magyar nyelvterületen. Gyakran magát a hangszert is ők fejlesztették tovább, s többen még ma is kísérleteznek valami újjátással. Földrajzi elterjedtsége is elég nagy ahhoz, hogy különbségeket állapíthassunk meg egy-egy területre jellemző repertoárra, játékmódra vonatkozóan. Differenciálható az adatközlők készsége, technikai szintje is. Hol a határa ennél a hangszernél például az eredetiségnek és mitől kezdve „művi”?

Sajnos a táncgyüttesek zöme szűkre szabott anyagi lehetőségeik miatt jó esetben csak 3-4 fős amatőr zenekart tudnak fenntartani. Elvárható-e tőlük, hogy minden zenei dialektust hibátlanul megszólaltassanak? Nem hiszem. Viszont bátran kérhetnének szakmai segítséget például a Hagyományok Házától vagy más szakmai szervezetektől, ha erre fel lennének készülve, s be lennének rendezkedve. Mindenesetre sokat javítana az általános színvonalon egy ilyen szakmai szolgáltatás, de látván a kultúra értékvesztésének, szétforgácsolásának vágatózó tempóját, nem lehetünk optimisták. Így sok helyütt marad az alacsony színvonal vagy az innenonnan összevágott, rossz minőségű hangfelvétel.

Akadnak azonban más, alapvető szemléletbeli gondok is. A színruszin Iván Popovics taracközi primás játékára mondhatja azt bárki, hogy az nem is ruszin, hanem román? Felteheti-e joggal azt a kérdést egy holland szakember az Odessa Klezmer Band turnéján, hogy mitől kárpáti zsidó zene az, amit játszik, ha csak az énekese zsidó?

Mindezek úgy függenek össze a színpadi tánckíséret problémakörével, hogy amíg ilyen alapvető kérdésekben még a szakmán belül sincs kialakítva egységes értékrend, addig hogy várható el magas színvonal az amatőr táncgyüttesek ezreitől?

Az idő, a tehetség és a megszállottság azért kiforraltta azokat a formációkat, amelyek magas színvonalon szolgáltatták és nyújtják ma is ezt a zenét. Nagy részüket beszippantotta a profi világ, vagy már feladták a színpadi tánckíséretet. Ez persze nem jelent értékvesztést, tehát ők mindenképp másolandó, követendő példák lehetnek a fiatalok számára. Elég, ha itt Sebőéket, a Vízöntőt, Muzsikást, a Hegedőst, a Bekecs Együttest, a vidékiek közül a Dűvőt és a Csík zenekart és a határon túlról érkezett Papp István „Gázsát” vagy Pál István „Szalonnát” említem meg. Fentiek közül többen a népzenei feldolgozások olyan kimagasló teljesítményeit produkálták egyes táncszínházi művek zenekíséretének megalkotásában is, melyek már megfelelnek a zeneszerzés kritériumainak. Velük folytatjuk legközelebb.

Kiss Ferenc

Húsvéti Vendégvárás Noszvajon

Szeretettel várunk minden érdeklődőt 2007. április 9-én, húsvét hétfőn 10.00 órától 16.00 óráig a Noszvaji Gazdaházba, ahol a következő programokkal szórakoztatjuk vendégeinket:

- kézművesek kirakodóvására és bemutatója, tojásfestés,
- 11.00 órától bábelőadás

- egész napos táncbemutató az Avas Néptáncgyüttes közreműködésével

- kemencében sült mazsolás, foszlós húsvéti kalács,
diós- és mákos „ködmönujja” készítése és kóstolója

- a gyerekek kipróbálhatják Paprika Jancsi Csúzlizdáját
- borkóstolási lehetőség

Belépő: 500 Ft/fő felnőtteknek, 300 Ft/fő gyermekeknek

A belépő tartalmazza egy kemencében készült sütemény kóstolóját is!

Telefon: 20-947-2228

Információ: 36-463-396

Szálláslehetőségek: www.noszvaj.axelero.net

KÁRPÁT-MEDENCEI ZSIDÓ-MAGYAR NÉPZENE

Muzsikás koncert

2007. április 16. 19:30

Fővárosi Művelődési Ház

Közreműködnek:

Yale Strom (USA) zenész, filmrendező

Bob Cohen zenész, folklorista, népzene kutató, gyűjtő

Válogatás Bob Cohen, Yale Strom

és a Muzsikás gyűjtéseiből,

újonnan előkerült chaszid dallamokkal.

Egyetlen előadás!

Jegyek elővételben is kaphatók: 2.000,- Ft

Temi Fővárosi Művelődési Háza

1119 Budapest, Fehérvári út 47., tel: 203-3868

www.muzsikas.hu • www.fmhnet.hu • www.fmh.gportal.hu

KELETI NÉPZENEI KUTATÁSOK

I. rész – Előzmények, korábbi gyűjtések

A magyar népzene ázsiai rétegeinek kutatása nagy hagyományokra tekint vissza. Az alapkövet Bartók Béla és Kodály Zoltán rakta le a múlt század elején, akik a magyar népzene gyűjtése és elemzése mellett mindjárt az első lépéseknél megkezdték a szomszéd népek és a rokon népek zenei kultúrájának vizsgálatát is.¹ Meggyőződésük volt ugyanis, hogy csak más népek zenéjének alapos ismeretében tudjuk megállapítani, hogy mi a speciális és mi az általános a magyar népzeneben. És valóban, fontos, hogy a kutatás ne szűküljön le egy kisebb területre vagy egyetlen államalakulatra, mert a népzene számos jelensége areális természetű, és akár a folyók vagy a hegyek, a zene sem veszi figyelembe az országhatárokat, amikor egyik országból a másikba lép.

Számos publikáció tárgyalja ma már a magyar népzenei őstörténet kérdéseit, de mivel az őstörténet a történelemnek az a része, ahol nincsenek írott források, nem meglepő, hogy egyes témákban a nevesebb kutatók is eltérő, néha éppen ellentétes álláspontot foglalnak el.² Azt napjainkban egyetlen komoly szaktekinthető sem vonja kétségbe, hogy a finnugor népekkel való rokonságunk nem elsősorban genetikai, hanem főként nyelvi természetű. A népzene-kutatók pedig különösen tisztában vannak azzal, hogy noha a magyar nyelv a finnugor nyelvcsaládba tartozik, a magyar népzene egyetlen finnugor nép zenéjével sem mutat vitathatatlan rokonságot.

Az egyik kivétel a finnugor cseremiszek pentaton kvintváltó stílusa lehetne, itt azonban bebizonyosodott a török csuvasok hatása. Figyeljük meg, hogy mit mond a területen sokat gyűjtő Bereczki Gábor (1994, 89): a cseremis területen „bizonyos csuvas hangtani jelenségek addig terjednek, ameddig a törökökre jellemző kvintváltó dallamok”.³ Másrészt egyes obi-ugor medveünnep énekek hasonlítanak ugyan magyar siratókra, de mint látni fogjuk, hasonló párhuzamok török és más népek zenéjében is találhatóak. Ugyanakkor több szál mutat török és mongol zenék felé, ami érthető, hiszen különböző török népek nagy szerepet játszottak a magyarság, a magyar kultúra és népzene kialakulásában.

A magyar zenei őstörténettel kapcsolatos kutatások kezdeti célja a magyar zene őstörténeti, genetikai kapcsolatainak feltárása volt. Bartók Béla és Vikár László is a finnugoroknál kezdte keleti kutatásait, majd mindketten a törökség felé fordultak, ahol a magyar zene rétegeihez hasonló dallamstílusokat találtak. Idézzük Bartók Bélát: „Finn-ugor – török hasonlóságokat először a Volga táján élő népek irányában kerestem, és onnan kiindulva végül Törökország irányában.” Bartók 1936-ban Törökországban egy jelentős kutatást végzett. A török anyaghoz írt tanulmányában egyebek között megállapította, hogy a „gyűjtött török dallamok mintegy 20 százaléka meglepő rokonságot mutat a régi magyar dallamokkal”. (Saygun 1976, V-VI). Vikár László és Bereczki Gábor pedig 1957 és 1979 között a Volga-Káma vidéken a finnugor cseremiszek, mordvinok és votjákok után a török nyelvű csuvas, tatár és baskír népek népzenejét térképezték fel. Vikár (1993, 33) tanulságként le-

szögezi, hogy: „A tapasztalat azt mutatja, hogy csak a finnugorok vettek át a törököktől, s nem fordítva”.

Ne felejtjük el azonban, hogy a világ népei hosszú folyamat során alakultak ki, és alakulnak tovább ma is, ahogy a magyarság létrejöttében is a (feltehetőleg eredetileg sem homogén) finnugor komponensek mellett különböző török, szláv és más népek is jelentős szerepet játszottak. Termékenyebbnek és tudományosabbnak tűnik tehát, ha egyetlen őshaza helyett őshazákról beszélünk, és az egyes komponensek után külön-külön nyomozunk. Még átfogóbb módszer, ha őshazákra koncentrálnak helyett nagy területek népzeneit elemezzük összehasonlító módszerekkel. Ismerkedjünk meg most a magyar népzene-kutatás néhány lépésével, melyek fokozatosan egy mind jobban bővülő nemzetközi munkában teljesednek ki.

Mint már említettük, magyar részről az első jelentős keleti népzenei kutatás Törökországban történt, amikor 1936-ban Ahmet Adnan Saygun kíséretében Bartók Béla népzenei gyűjtőt. Ennek a kutatásnak volt egy speciális apropója. A XVIII. század végétől az öntudatra ébredő magyarság közgondolkodásának központjába került az őshaza kutatása, az ázsiai rokon népek felkeresése. Ezzel összhangban a keleti népzenei kutatás egyik fő célja még a XX. század első felében is a zenei őshaza felfedezése volt.

Bár Bartók Törökországban koncerteket és előadásokat is tartott, fő céljának a népzene-gyűjtést tekintette.⁴ 1936. november 2-án érkezett Isztambulba, ahol egy napig a konzervatóriumban dolgozott, majd Ankarába utazott. A fővárosban három előadást tartott, néhány koncertet adott, sőt egy kisebb gyűjtést is végzett. Az igazi kutatómunka november 18-án kezdődött, amikor Rásonyi László tanácsára Dél-Törökországba utaztak, az Ankarához közeli Osmaniye környéki tengerparti területre, ahol néhány nomád törzs téli szálláshelye volt. Noha mindössze 101 dallamot gyűjtöttek, Bartók mégis nagy jelentőséget tulajdonított ennek a kutatásnak.⁵ Nem véletlenül volt lelkes a gyűjtött anyagtól, hiszen erős kapcsolatokat fedezett fel a magyar és az anatóliai népzene között. Hallgassuk, mit írt: „Alig hittem füleimnek: uramfia, hiszen ez mintha egy régi magyar dallamnak változata volna. Örömmel mindjárt két teljes hengerre vettem föl az öreg Bekirnek énekét és játékát... A második, Bekirtől hallott dallam – megint csak egy magyar dallam rokona: hisz ez már szinte megdöbbentő, gondoltam magamban.”

Tanulmányában pedig a következőket olvashatjuk: „A 78 énekes dallam 43%-a, azaz 33 dallam tartozik az 1. és a 2. Osztályba”. Fel sorolja a dallamok tulajdonságait, majd arra a következtetésre jut, hogy: „Ha összehasonlítjuk ezeket a tulajdonságokat a nyolcszótagos régi stílusú magyar dallamok tulajdonságaival, látjuk, hogy ezek szinte szó szerint megegyeznek. Azon kívül, hogy a nyolcszótagos parlando török és magyar anyag között feltűnő hasonlóság van, többet is lehet mondani: az 1. osztály kilenc török dallama, ill. variáncsoportja zömének van variánsa a magyar anyagban...”

Bartók utolsó gyűjtőútja, Törökország 1936. november

Ga-ra-man' - in ga - ya - la - ri,

Can dö-vü-yor o ma - ya - la - ri,

Çok mu vur-du, be-bek, oy, oy,

Ga-ra gu - şun so - ya - la - ri,

1. kotta – Egy anatóliai török dallam

Már ezek elegendő bizonyítékot szolgáltatnak a két anyag szoros kapcsolatára, sőt megkockáztatnám, megegyező voltára.” (Saygun 1976, V)

Budapestre visszatérve azonnal nekilátott a hatvannégy fonográf-cilinderre felvett dallam lejegyzésének, és 1937 májusára befejezte a lejegyzési munkálatok zömét, de a szöveggel kapcsolatos problémák miatt ideiglenesen leálltak a török gyűjtés munkálatai. 1938 májusában kezdett el újra foglalkozni az anyaggal, ekkor küldte el Rásonyinak a hátralévő török szövegeket.

1940 áprilisában Bartók először amerikai koncert- és tudományos előadókörútra ment, majd 1940. október 8-án végleg emigrált. Kévsébé ismert, hogy Amerika helyett szívesen ment volna Törökországba, hogy folytassa a megkezdett kutatást. Megkérte Saygunt, nézzen utána, van-e mód arra, hogy Törökországban dolgozzon népzene-kutatóként, cserébe mindössze a megélhetését fedező szerény fizetésre tartott volna igényt. Saygun először lelkesen válaszolt, jelezve, hogy jól ismeri az új minisztert, és reméli, el tudja intézni Bartók letelepedését.⁶ Azonban a Törökország kül- és belpolitikájában bekövetkező változások miatt nemcsak Bartók, hanem ő maga is nemkívánatos lett Ankarában, ezért ez a terv nem sikerülhetett. 1943 júniusában már Amerikában ezeket írta: „Előkészítettem kiadásra a török anyagomat, egy 100 oldalas bevezetést stb. Mindezt nagy örömmel tettem, csak az a baj, hogy rendkívül kevés ember érdeklődik ilyen dolgok iránt, pedig igazán eredeti következtetésekre jutottam, melyeket szigorú levezetés segítségével be is bizonyítottam. És természetesen senki sem óhajtja kiadni ezeket a munkákat...”⁷

1943. október 15-én a Columbia Egyetem zenei könyvtára elutasította a török könyv kiadását, és Bartók 1944. július 1-jén elhelyezi a Turkish Folk Music from Asia Minor tisztázataát a könyvtárban. Innen kelt azután életre 1976-ban magyar és amerikai kiadásban angol nyelven, majd 1991-ben az amerikai kiadás hasonlóan török kiadásban törökül.⁸ Egyik kiadvány sem keltett

feltűnést, pedig nem „csupán” a magyar és a török őstörténetet és a török-magyar zenei kapcsolatokat mélyen érintő műről van szó, hanem az etnomuzikológia egyik fontos munkájáról is.⁹

Mi lehet ennek a közönynek az oka? Ha eltekintünk minden egyéb lehetséges magyarázattól, egy súlyos érv akkor is marad: Bartók török gyűjtése oly kevés dallamot tartalmazott, hogy abból

egy ma mintegy több mint hetvenmillió népzenejére érvényes megállapítások csak nagy fenntartásokkal fogalmazhatók meg. A török népzeneről pedig egészen a legutóbbi időkig nem született olyan átfogó elemző mű, mely értelmező háttérrel adhatott volna Bartók gyűjtéséhez.

Lássunk most egy dallamot, melyet Bartók fontos kapcsolatnak tekintett a magyar és az anatóliai népzene között.¹⁰ Az 1. kottában a dal egy variánsát mutatom be, melyet magam gyűjtöttem ugyanazon a területen.¹¹

Bartók anatóliai kutatása után magyarok hosszabb ideig nem végeztek ázsiai népzenei kutatásokat, de ebben az időben jelentős átfogó népzenei művek születtek meg. Jelentős tudományos tett volt, hogy Szabolcsi Bence (1979, 106-109) óriási anyaggal és kiemelkedő zenei

intuícióval tett összevetéseket Eurázsia, sőt a világ távolabbi népzenejével kapcsolatban.¹² Vargyas Lajos (1980, 2002) a magyar zene őstörténetének és ezen belül a Volga-Káma vidék népzenejének nagy ívű áttekintését végezte el, Dobszay László és Szendrei Janka (1988) pedig további európai népek zenéit vonta be az összehasonlító vizsgálatba.

A huszonkét éves szünet után 1958-ban azonban egy nagyszabású és folyamatosan bővülő kutatássorozat kezdődött, amikor a Szovjet és a Magyar Tudományos Akadémia egyezménye lehetővé tette, hogy magyar kutatók utazzanak a Közép-Volga vidékére. Vikár László népzene-kutató és Bereczki Gábor finnugor nyelvész 1958-1979 között gyűjtöttek a területen az ott élő finnugor mordvin, votják, cseremisiz (mari) és a török csuvas, tatár, valamint baskír népek között, s a felvett mintegy négyezer dallam egy részét

Hegedű-klarinet-dob zenél Törökország délnyugati részén – a szerző felvétele

2. kotta – a) Csuvas kvintváltó dallam (Vikár-Bereczki 1979, No. 289)

publikálták is.¹³ Gyűjtésük különösen nagy érdeme, hogy egy sok nemzet által lakott terület népzenei rétegeiről ad megbízható összehasonlító képet.

Vikár László megfigyelése szerint a Volga-Káma vidéken a török és a finnugor rétegek szétválasztása szinte lehetetlen, s a legegyszerűbb dallamtípusoktól a legbonyolultabbakig gyakran hallani közös elemeket. Ugyanakkor általános tendencia, hogy a törökök zenéje évszázadok óta erősen hatott a finnugorokra, míg ez fordítva nem igaz. A gyűjtések során kiderült az is, hogy a magyar népzene egy rétegéhez hasonló pentaton kvintváltó stílus csak a cseremis-csuvas határon és közelében, egy 60–80 kilométer átmérőjű kör-

ben él, mégpedig mind a két népnél. Munkásságuk eredményeképpen a Volga-vidék népzenejének felgyűjtése és a magyar népzenevel való összevetése igen jó állapotban van.

E gyűjtések ismertetése nem e cikk feladata, most hadd utaljak csak arra, hogy számos könyv és tanulmány ismerteti az összegyűjtött anyagot, annak elemzését és a magyar zenével való összefüggéseit. Ezek közül is kiemelkedik a Vikár László és Bereczki Gábor által írt Votyak, Cheremis, Chuvash és a Tatar Folksongs kötetek (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1989, 1971, 1979, 1999), valamint Vikár László összefoglaló könyve A volga-kámai finnugorok és törökök dallamai. (Budapest, MTA Zenetudományi Intézet, 1993)

HIVATKOZÁSOK

- Bartók B. (1920), Die Volksmusik der Araber von Biskra und Umgebung, in Zeitschrift für Musikwissenschaft II: 9, 489–522.
- Bartók B. (1923), Volksmusik der Rumänen von Maramureş, Sammelbände für Vergleichende Musikwissenschaft IV, München, Drei Masken Verlag.
- Bartók B. (1924), A magyar népdal, in BÖI: 101-250, Budapest, Zeneműkiadó Vállalat.
- Bartók B. (1931), Hungarian Folk Music, London, Oxford University Press.
- Bartók B. (1934), Népzeneink és a szomszéd népek népzeneje, in Népszerű Zenefüzetek 3., Budapest.
- Bartók B. (1935), Melodien der rumänischen Colinde (Weinachtslieder), Wien, Universal Edition A.G.
- Bartók B. (1937a), Népdalkutatás és nacionalizmus, Tükör 1937 (V) évfolyam, 3. szám, 166-168.
- Bartók B. (1937b), Népdalgyűjtés Törökországban, in Nyugat 1937 III: 3, 173-181.
- Bartók B. (1959), Slovenské ľudové piesne – Slowakische Volkslieder I., Bratislava, Editio Musica
- Bartók B. (1976), Turkish Folk Music from Asia Minor, Princeton University Press
- Bartók B. (1991a), Küçük Asya'dan Türk Halk Müsükisi (szerk. és az előszót írta Büilent Aksoy), İstanbul, Pan Yayınçılık.
- Bereczki G. (1994), A Névától az Urálig, Szombathely, Berzsenyi Dániel Tanárképző Főiskola Uralisztikai Tanszékének kiadványa.
- Dobszay L. – Szendrei J. (1988), A Magyar Népdaltípusok Katalógusa I-II, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet.
- Dobszay L. (1983), A siratóstílus dallamköre zenetörténetünkben és népzeneinkben, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Kodály Z. (1937-1976), A magyar népzene (1. kiadás 1937, 7. kiadás 1976, hivatkozások a 7. kiadás szerint (átnézte és bővítette Vargyas L.)), Budapest, Zeneműkiadó.
- Paksa K. (1999), Magyar Népzene-történet, Budapest, Balassi Kiadó.
- Saygun, A. A. (1976), Béla Bartók's Folk Music Research in Turkey, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Sipos J. (1994), Török Népzene I., Műhelytanulmányok a magyar zenetörténehez sorozat 14, Budapest, MTA Zenetudomány Intézet.
- Sipos J. (1995), Török Népzene II., Műhelytanulmányok a magyar zenetörténehez sorozat 15, Budapest, MTA Zenetudomány Intézet.
- Sipos J. (2000), In the Wake of Bartók in Anatolia, sorozat Bibliotheca Traditionis Europaeae 2.), Budapest, European Folklore Institute.
- Sipos J. (2001), Kazakh Folksongs from the Two Ends of the Steppe (CD-vel), Budapest, Akadémia Kiadó.
- Sipos J. (2002), Vannak-e közös rétegek a karacsáj-balkár és a magyar népzeneben? In Orientalista nap 2001, eds. Birtalan Ágnes and Yamahi Masanori, 117-132, Budapest, MTA Orientalisztikai Bizottság – ELTE Orientalisztikai Intézet.
- Sipos J. (2004), Azeri Folksongs - At the Fountain-Head of Music, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Sipos J. (2006a), Comparative Research on the Folk Music of Turkic and Hungarian People, Ankara, a török TIKÁ és az Ankarai Magyar Nagykövetség kiadványa.
- Sipos J. (2006b), Azerbaijan El Havalari - Musiqinin İlkın Qaynaqlarında, Baku, kiadó: Ebilov, Zeynalov ve odullary.
- Szabolcsi B. (1933), Osztják hősdalok - magyar siratók melódiái, in Ethnographia XLIV: 71-75, Budapest.
- Szabolcsi B. (1935), Eastern Relations of Early Hungarian Folk Music, in Journal of the Royal Asiatic Society 1935.
- Szabolcsi B. (1936), Egyetemes művelődéstörténet és ötfokú hangsorok, in Ethnographia XLVII, 233-251.
- Szabolcsi B. (1940), Adatok a közép-ázsiai dallamtípus elterjedéséhez, in Ethnographia LI, 242-248.
- Szabolcsi B. (1956), Zenei tanulmányúton Kínában, in MTA. I. Osztályának Közleményei VIII. 1-4, 223-239.
- Szabolcsi B. (1979), A magyar zenetörténet kézikönyve, Budapest, Zeneműkiadó Vállalat.
- Vargyas L. (1980), A magyar zene őstörténete I-II., in Ethnographia XCI. I. szám: 1-34, II. szám: 192-236. Budapest.
- Vargyas L. (2002), A Magyarság Népzeneje 2. javított kiadás, Budapest, Planétás Kiadó.
- Vikár L. – Bereczki G. (1971), Cheremis Folksongs, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Vikár L. – Bereczki G. (1979), Chuvash Folksongs, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Vikár L. – Bereczki G. (1989), Votyak Folksongs, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Vikár L. – Bereczki G. (1999), Tatar Folksongs, Budapest, Akadémiai Kiadó.
- Vikár L. (1993), A volga-kámai finnugorok és törökök dallamai, Budapest, MTA Zenetudományi Intézet.

2. kotta – b) és cseremisiz párhuzama (Vikár-Berezcki 1971, No. 258)

A 2. kottában csak a csuvas és a cseremisiz stílus egy-egy dallamát látjuk, magáról a kvintváltásról és annak magyar vonatkozásáról később lesz részletesebben szó.

Bartók Béla 1936-os anatóliai gyűjtése, majd Vikár László és Berezcki Gábor 1958–1977 közötti Volga-Káma vidéki kutatása

JEGYZETEK

1. Magyar gyűjtéseinek kívül Bartók román, szerb-horvát, arab és török gyűjtéseket is végzett. L. Bartók 1920; 1923; 1934; 1935; 1937; 1959; 1976; 1991.
2. L. a magyar népzene osztályozására vonatkozó fejezeteket pl. Bartók 1924, Kodály 1937-1976, Dobszay-Szendrei 1988 és Vargyas 2002.
3. Belső Mongóliában élő mongol és evenki népek vagy éppen a dakota indiánok is élnek ezzel a zenei formával.
4. A török út előzményei, a török gyűjtés és a kiadásra tett próbálkozások megismerhetők Bartók leveleiből valamint a Népdalgyűjtés Törökországban című úti beszámolójából. Mindezeket túl az amerikai kiadás előszavában B. Suchoff elsősorban a fent említett dokumentumokra támaszkodva élvezetes stílusban megírta az ide vágó események sorozatát (Bartók 1976).
5. November 19-20-án faluból behozott énekesekkel nagyon hatékony gyűjtést végeztek Adanában. November 21-én Tarsuszba majd Mersinbe mentek, kis eredménnyel. November 23-án egy közeli faluba, Csardakba utaztak, ahol az énekelt dallamok mellett hangszeres darabokat is tudtak gyűjteni. November 24-én a tedzsirli nomád törzs téli szálláshelyén végeztek sikeres gyűjtést, majd munkájukat 25-én Adanában fejezték be.
6. Saygun 1939. március 19-i levele, l. Saygun 1976, 417.
7. NYBA (New York-i Bartók Archívum) levelezési dosszié, 1943 július 31-re datált levél Ralph Hawkes-nek.
8. Saygun 1976, Bartók 1976; 1991.
9. Bartók 1937; 1976; 1991 és Saygun 1976.
10. Saygun 1976, No. 8a dallam.
11. A cikkben szereplő dallamok gyűjtését, elemzését, kottagrafikáját magam készítettem.
12. Néhány fontosabb mű: Bartók 1931; 1976, Dobszay-Szendrei 1988, Kodály 1937-1976, Paksa 1999, Saygun 1976, Szabolcsi 1933; 1935; 1936; 1940 és 1956.
13. Vikár-Berezcki 1971; 1979; 1989; 1999. A gyűjtött dallamok: mordvin (157), votják (686), cseremisiz (944), csuvas (651), tatár (580) és baskír (634).
14. Pl. Sipos 1994; 1995; 2000; 2001; 2002; 2004; 2006a; 2006b.

után török népek közötti összehasonlító népzenei terepmunka a magam 1987-ben kezdődő, és a mai napig folytatódó expedícióimmal indult újra.

Mint láttuk, jelentős erőfeszítések történtek a Volga-Káma vidék és Anatólia népzenejének feltárására. Mivel e két terület között is élnek török népek, felmerült a kutatás kiterjesztése egy nagyobb területre. A szóban forgó hatalmas terület török nyelvű lakói, északról dél felé sorolva, a csuvasok, tatárok, baskírok, kazakok, türkmének, azerik, anatóliai törökök, ezen kívül a Kaukázusban élő karacsajok, balkárok, kumükök, nogajok, továbbá a Balkán török kisebbségei. Jelenleg ezen az óriási területen, valamint alkalmasint keletebbre és nyugatabbra is folytatom a kutatást, melynek fő célja összekötni a zeneileg már feltárt Volga-Káma vidéket Anatóliával, hogy végül elkészülhessen a terület összehasonlító zenei térképe.

Anatólián kívül, ahová az 1987–1993 közötti folyamatos ott tartózkodás után is gyakran visszajárok, expedíciókat vezettem Trákiába, Kazakisztánba, Mongóliába, Azerbajdzsánba, Kirgizisztánba, és gyűjtöttem a Kaukázusban élő karacsajok-balkárok, valamint Törökországba menekült törzsek között. Eddig több mint 7000 dallamot vettem fel, és jegyeztem le anatóliai és tráki törököktől, azeriktől, a mangislaki és mongóliai kazakoktól, kirgizektől, kaukázusi és törökországi karacsáj-balkároktól, valamint nahvo és sziú indiánoktól.

Noha kutatásaim főként török és mongol népekre koncentrálnak, ez valójában nem jelent faji megszorítást. A mai török népek ugyanis nem egyetlen faj vérségi utódai; a különböző török komponenseken kívül kisebb-nagyobb részben más, eltörökösödött népekből formálódtak ki. Így az eredeti cél, a magyarok őshazájának megtalálása alatt fokozatosan egy török és finnugor népek lakta nagy területen lakó összetett etnikumú, de rokon nyelveket beszélő népesség népzenejének összehasonlító kutatásává változott. A kezdeti eredmények egy részét eddig megjelent nyolc könyvemben és számos cikkemben ismerttettem.¹⁴

A cikksorozat következő részében elkezdem kutatásaim ismeretetését, először az 1987 és 1993 között végzett törökországi gyűjtőútjaimról és annak eredményeiről számolok be.

Sipos János

NYÁRI NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK

FELHÍVJUK TISZTELT OLVASÓINK FIGYELMÉT,
HOGY A NYÁRI NÉPMŰVÉSZETI TÁBOROK LISTÁ-
JÁT AZ ITT KÖZÖLTNÉL RÉSZLETESEBBEN MEGJE-
LENTETJÜK A WWW.TANCHAZ.HU HONLAPON.

Radírpók tábor

2007. június 2-6.
6-10 éveseknek, 9-13 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820; www.marcsi.hu

V. Tekerős szaktábor Szentesen

(a szentesi strandon)
2007. június 16-21.
Jelentkezés: teka@mail.datanet.hu
Puskás Gabriella
Tel.: 30-940-1242; 30-475-3161

Tücsök-zeneóvoda tábor

2007. június 18-22., 9-13 óráig
További információ:
Fenyvesi Szilvia
Tel.: 30-4090-225

Selyemfestő tábor

2007. június 18-22.
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820; www.marcsi.hu

Táncos tehetségek tábora

2007. június 24-29., Kiscsős
Információ: Kovács Norbert
Tel.: 20-378-6459
cimbi34@invitel.hu

Tűzzománckészítő tábor

2007. június 25-29.
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820
www.marcsi.hu

XXVI. Mezőhegyesi Gyermektábor

2007. június 25. - július 1.
József Attila Általános Művelődési Központ
5820 Mezőhegyes, Béke park 1.
Információ: Gergely Erzsébet
gepotyi@freemail.hu
Tel., fax: 60-466-103

Betyártábor Galgahévízen

2007. június 25. - július 1.
Információ: Balla Tímea és Balla Zoltán
2193 Galgahévíz, Hunyadi u. 53.
Tel.: 28-460-179; 20-313-5419; 20-467-0578

Ékszerkészítő tábor

2007. június 25-29.
10 éves kortól, 9-13 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820; www.marcsi.hu

Dudaiskola

Somogyi népzenei, néptánc és kézműves tábor
Szena, 2007. június 27- július 1.
Információ: Lázidombi Kulturális Egyesület
Tel.: 20-584-5507
brigi@kapos-net.hu
www.wallinger.tar.hu

Első Dél-alföldi népzenei tábor Ópusztaszeren

2007. június 27. - július 2.
Jelentkezési határidő: 2007. június 1.
Információ: Tóth Antal
Tel.: 30-984-7082
totha@opusztaszer.hu
6767 Ópusztaszer, Szoborkert 68.
Tel.: 62-275-133; fax.: 62-275-007
www.opusztaszer.hu

XI. Kétegyházi Néptánc tábor

2007. június 28. - július 4.
Információ: Halmi Zoltán
Tel.: 20-468-2131
halmiz@invitel.hu

Falukutató tábor

2007. június 30. - július 13.
Szépkenyérúszentmárton
Jelentkezés, részletes információk:
Tel.: 20-916-2982; 30-634-6770;
0040-744-783-809; 0040-742-496-348
E-mail: szt.marton@freemail.hu
kutiera@freemail.hu
ildimiko@yahoo.com
Szépkenyérúszentmárton Mezőségi Alapítvány
407520 Sanmartin, nr. 100, Jud. Cluj, RO

Válaszúti kézműves és néptánc tábor

gyerekeknek és ifjaknak
Válaszút, 2007. július 1-8.
Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány
Információ: Barta Magdi
Tel.: 0040-748-111-236
magdi@kallos.org.ro

XVII. Suvadás kézműves tábor és folklórtalálkozó

Arló, 2007. július 1-7.
További információk: Polgármesteri Hivatal
3663 Arló, Ady Endre út 162.
Tel.: 48-544-520, fax: 48-544-540
tajhazeskonyvtar@freemail.hu;
www.arlo.hu

VIII. Palóc tánc- és kézművestábor

Hollókö, 2007. július 1-7. és július 8-14.
Jelentkezési határidő: 2007. árpilis 30.
Információ: Gyebnár László
Tel.: 20-399-4644
gyebnarok@t-online.hu; nte@profinter.hu

Betyártábor Galgahévízen

2006. július 2-8.
Információ: Balla Tímea és Balla Zoltán
2193 Galgahévíz, Hunyadi u. 53.
Tel.: 28-460-179; 20-313-5419; 20-467-0578

XI. Moldvai csángó tánc tábor Tiszadobon

2007. július 2-8.
Jelentkezés és információ:
Gyepük Népe Alapítvány,
Tündik Tamás
2040 Budaörs Szivárvány u. 8. X/59.
Tel.: 20-422-019, 30-260-9467, 20-662-6667
tundik@t-online.hu; www.gyepuk.hu

IV. Népművészeti és Gyermeknéptánc tábor

Hajdúböszörmény, 2007. július 2-8.
Jelentkezési határidő: 2007. június 1.
Érdeklődés:
A Hajdúság Népi Kultúrájáért Alapítvány
4220 Hajdúböszörmény, Bocskai tér 4.
bocskaineptanc@freemail.hu
Szűcs János: 70-330-6805
Török Péter: 20-446-2507

Történeti tábor Döbröntén

2007. július 3. - augusztus 5.
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820
www.marcsi.hu

„Méta” Népzenei és Néptánc Tábor

Karád, Művelődési Ház
2007. július 7-15.
Jelentkezési határidő: 2006. június 10.
Információ:
Almásy Zsuzsanna: 30-6394-219
Pajor János: 30-377-3537
2601 Vác, Pf. 342
ald-fa@invitel.hu

Ifjúsági alkotótábor

2007. július 7-14.
Szépkenyérúszentmárton
Jelentkezés, részletes információk:
Tel.: 20-916-2982; 30-634-6770;
0040-744-783-809; 0040-742-496-348
szt.marton@freemail.hu
kutiera@freemail.hu
ildimiko@yahoo.com
Szépkenyérúszentmárton Mezőségi Alapítvány
407520 Sanmartin, nr. 100, Jud. Cluj, RO

V. Aranyosszéki tábor

2007. július 8-15.
Várfalva (Moldovenesti, Torda mellett)
Információ: Kolozsi Ernő
Tel.: 0040-744-208-765
ernokolozsi@yahoo.com
Szalma Anca: szalmaanca@yahoo.hu

A IX. Marosszéki Népzene és Néptánc tábor

2007. július 8-15.
Szervező:
Folk Center Alapítvány
Társzervező:
Hodosi Polgármesteri Hivatal
Információ: Ferencz Zsolt
Tel.: 0040-722-318-035; 0040-723-185-718;
0040-744-699-915

IV. Pásztortábor

Balmazújváros, Koroknai tanya
2007. július 8-15.
Jelentkezési határidő: 2007. június 1.
Érdeklődés:
A Hajdúság Népi Kultúrájáért Alapítvány
4220 Hajdúböszörmény, Bocskai tér 4.
bocskaineptanc@freemail.hu
www.pasztortabor.uw.hu
Szűcs János: 70-330-6805
Török Péter: 20-446-2507

Bábos tábor

2007. július 9-13-ig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820
www.marczi.hu

Tükrös Ifjúsági és Felnőtt Népművészeti Tábor

Tata, 2007. július 10-15.
Információ:
Tata, Öreg-tó Club Hotel és Ifjúsági Tábor
(www.oregtohotel.hu)
Szervezi a Fórum a Népművészetért Közhasznú
Alapítvány (www.folkeuropa.hu)
Kapcsolat: Verbőczy Krisztina
Tel.: 20-202-64-38
folkeuro@t-online.hu

XVI. Egyszólam Népzenei Tábor

Váralja, 2007. július 12-19.
Jelentkezési határidő: 2007. május 25.
Programfelelős: Ötvös Györgyi
orvosgy@freemail.hu
Aranytíz Művelődési Központ
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 354-3400; 30-975-4011
www.aranytiz.hu

III. Kiscsősi Pajtafesztivál

2007. július 12-15.
Információ: Kovács Norbert
Tel.: 20-378-6459
cimbi34@invitel.hu

Gyermektábor

2007. július 14-22.
Szépkényerűszentmárton
Jelentkezni június 30-ig ajánlatos!
Jelentkezés, részletes információk:
Tel.: 20-916-2982; 30-634-6770;
0040-744-783-809; 0040-742-496-348
szt.marton@freemail.hu
kutiera@freemail.hu
ildimiko@yahoo.com
Szépkényerűszentmárton Mezőségi Alapítvány
407520 Sanmartin, nr. 100, Jud. Cluj, RO

XXIII. Nyári Népzenei- és Néptánc Tábor,

Sima, 2007. július 15-22.
Tisza-Folk Alapítvány - Koncz László
6060 Tiszakécske, Tisza u. 13.
Tel.: 30-261-2795
www.tiszafolk.hu; tabor@tiszafolk.hu

**Nyári táborozási- és szálláslehetőségek
a Szamosújvári Téka Művelődési és Oktatási Központban**

Jelentkezés:
Tel/fax: 0040/(0)64-243-198; 0723-575-099
E-mail: teka@teka.ro

*

III. Mézes mázas pünkösöd

2007. május 27-28.

A XVI. kerületi Erzsébet-liget zöldövezeti fás, árnyas sétányain kézműves kirakodóvásárral, műsorrall és muzsikával, étellel-itallal fűszerezett sokadalmunk autentikus vásári hangulatot nyújt. Színes családi programok keretében mesterség bemutatók, (fazekas, mézeskalácsos, bútorfestő, dúcfaragó, hímző, türelemüveg-készítő), hagyományörző csoportok bemutatói, egész napos színpadi műsor, táncbemutatók, fazekas inas verseny és népművészeti kiállítás az Erzsébetligeti Színházban.

Az egészen kicsiny gyermekektől az örök gyermekekig mindenkit várunk: ügyeseknek és még ügyesebbeknek kézműves játszóházak, fejtörők, kéz- és lábtörők és sok más színes program áll rendelkezésére.

*

Kresz Mária Fazekasközpont

Táborok 2007 nyarán

Játszóházvezető-képző tanfolyam táborai: max. 15 fő
hétfőtől szombatig 8.30-17.30-ig
- június 18-23. (1 tábor)
- június 25-30. (2 tábor, egyik Szentendrén)
- július 23-27. (2 tábor, az egyik a „Gyógyító hagyomány” tervezett program tábora)

Fazekas táborok: max. 13 fő
hétfőtől péntekig 8.30-17.30-ig
Ár: 36.000,- Ft (5 nap, 40 óra, étkezés és anyagköltség nélkül)
- június 18-23. Szakvezető: Farkas Judit
- június 25-30. Szakvezető: Hadikfalvi Andrea
- július 2-6. Szakvezető: Borbás Irma
- július 9-13. Szakvezető: Rónai Ágnes
- július 30. - augusztus 3. Szakvezető: Angyal Zsuzsa

Mesterkurzus tábora

Téma: Hódmezővásárhely
Ár: 43.200,- Ft (6 nap, 48 óra, étkezés és anyagköltség nélkül)
- július 23-27. Szakvezető: Rónai Ágnes

Gyerektáborok: max. 15 fő

Ár: 23.000,- Ft (háromszori étkezés, táborvezető és anyagköltség díja)
hétfőtől péntekig 9-16 óráig
június 18-22., június 25-29., július 2-6., július 9-13.
július 16-20., július 23-27., július 30.- augusztus 3.
augusztus 6-10., augusztus 27-31.

Kézműves táborok:

Ár: 14.000,- Ft (20 órás, étkezés és anyagköltség nélkül)
A kézműves táborok 6 jelentkező alatt nem indulnak!
- Nemezeli tábor június 25-30. - Jaskó Boró
- Fafaragó tábor: június 25-30. - Kövér György
- Kosárfonó tábor: augusztus 6-10. - Laukóné Solawa Éva
- Hímző tábor: augusztus 6-10. - Dulai Sándorné Éva
- Gyöngyfüző tábor: augusztus 6-10. - Szupper Krisztina

Dr. Kresz Mária Alapítvány Fazekas Központ

1165 Budapest, Csinszka u. 27.

Tel./fax: 407-15-02; fazekaskozpont@mail.datanet.hu; kma.uw.hu

XIII. Székelyföldi Tánc Tábor

Felsősófalva, 2007. július 15-22.
A jelentkezéseket a következő címre kérjük:
László Csaba
537323 Rugănesti 82, Románia
Tel.: 0040-266-242-927; 0040-744-632-669;
0040-740-354-949; 0040-266-242-004
laszlo.csa@freemail.hu
www.pipacsok.home.ro

Kőketánc tábor 5-8 éves korig

2007. július 16-20-ig, 9-13 óráig
További információ:
Halmos Kata: 20-222-8111
Részvételi díj: 13.000,- Ft

Gyermektábor Röszkén

2007. július 16-22.
Bővebb felvilágosítás:
6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.
Tel./fax.: 62-422-251
sztaami@t-online.hu

A Hagyományok Háza néptáncos, népzenei, kézműves tábora

2007. július 16-22.
Városldön, a Bakony szívében
Jelentkezési határidő: 2007. április 30.
Információ:
Hagyományok Háza Népművészeti Műhely
Tel.: 225-6065; 225-6066; 225-6087;
225-6067; 225-6080
tabor@hagyomanyokhaza.hu
www.hagyomanyokhaza.hu

Tücsök-zeneóvoda tábor

2007. július 16-20., 9-13 óráig
További információ:
Fenyvesi Szilvia
Tel.: 30-4090-225

Nemezelős tábor

2007. július 16-20.
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820; www.marczi.hu

VI. Magyar Vár Tábor

2007. július 21-29-ig.
Jelentkezés: izenet@mv.hu; www.mv.hu
További tájékoztatás: Vincze Csillától
Tel.: 70-451-3500; 26-50-56-56;
30-99-64-520

Két hét Gyimesben és Moldvában

Kéthetes buszos kirándulás
2007. július 21. - augusztus 6.
Indulás 2007. július 21-én szombaton délután
Jelentkezés és információk:
rundik@t-online.hu
honlap: www.gyepuk.hu
Postacím: Gyepúk Népe Alapítvány
Tündik Tamás
2040 Budaörs, Szivárvány u. 8. X/59.
Tel.: 20-422-019; 30-260-9467; 20-662-6667

Ifjúsági és felnőtt tábor

2007. július 21- 30.
Szépkényerűszentmárton
Jelentkezni július 07-ig ajánlatos!
Jelentkezés, részletes információk:
Tel.: 20-916-2982; 30-634-6770;
0040-744-783-809; 0040-742-496-348
szt.marton@freemail.hu
kutiera@freemail.hu
ildimiko@yahoo.com

Szépkényerűszentmárton Mezőségi Alapítvány
407520 Sanmartin, nr. 100, Jud. Cluj, RO

Téka Népművészeti Tábor

Nagykálló-Harangod
2007. július 21-29.
Információ:
II. Rákóczi Ferenc Művelődési Központ
Gelsiné Uri Valéria mb. igazgató
4320 Nagykálló, Bátori u. 1.
Tel.: 0642- 263-141
Tel./fax: 0642-263-173

XI. Gyimesi Tánc Tábor

2007. július 22-29.
Gyimesközéplek
Jelentkezési határidő: 2007. július 15.
Információ:
Bodó-Bán János
2038 Sósút, Hegy u. 45.
Tel.: 23-348-036; 30-952-9761
bodoban@soskut.net
Szalay Zoltán
530213 Miercurea-Ciuc, str.
Revolutiei din Decembrie nr. 34A/B/10,
Románia
Tel.: 0040-266-372681, 0040-744-306806
zsalay@hr.astral.ro
www.gyimesitabor.nextra.ro

IX. Kommandói cigányfolklor tábor

2007. július 22-29.
Jelentkezési határidő: 2007. június 30.
A tábort a Lajtha László Alapítvány szervezi
Kapcsolat:
Deák Gyula Levente: gyuszi@hte.ro
520059 Sf. Gheorghe, str. Stadionului nr. 15,
bl. 19, ap. 34, Románia
Tel.: 0040-744-307027, 0040-267-315418

Kézműves és néptánc tábor családok számára

Válaszút, 2007. július 22-29.
Szervező:
Kallós Zoltán Alapítvány
Információ:
Barta Magdi
Tel.: 0040-748-111-236
magdi@kallós.org.ro

Kerámia tábor

2007. július 23-27.
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 061- 212-2820
www.marczi.hu

Ékszerkészítő tábor

2007. július 23-27.
10 éves kortól, 9-13 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820
www.marczi.hu

XXVI. Nemzetközi Táncház és Zenésztábor

Jászberény, 2007. július 28. - augusztus 4.
Levél cím: Jászság Népi Együttes
5100 Jászberény, Pf. 116
Tel./fax: 57-503-265,
Tel.: 57-411-294; 57-503-266
jne@jne.hu
www.jne.hu; www.csangofesztival.hu

XI. „Lábad ide ne oda” szatmári néptánc tábor

Mezőpetri (Petrești) Szatmár megye, Románia
2007. július 29. - augusztus 5.
Jelentkezés, információ:
madisz@datec.ro, janko@cjsm.ro
Tel.: 0040-261-710810

XI. Vajdaszentiványi tánc-és zenei tábor

2007. július 29. - augusztus 5.
Jelentkezési határidő: 2007. július 20.
Házigazda: Vajdaszentiványi Hagyományörző
Táncgyüttes és a Zalai Táncgyüttes
Jelentkezni lehet (információk kérhetők):
Magyarországon a Zalai Táncgyüttesnél
Tel.: 92-596-482
www.zalaite.hu
zalaite@freemail.hu
Varga János, 9400 Sopron, Ötvös u. 6.
Tel.: 20-326-4339
Rác Petra: 70-454-6594,
Antal Áron: 20-339-1818,
Hajdú Flórián 20-557-3431
Romániában: Madarasán Judit
Tel.: 0040-741-077-023

Folkológia Népzenei Tábor 2007

Taliándörög, Művészetek Völgye
2007. július 29. - augusztus 4.
Apte Művészeti Egyesület
Néptáncosok Baráti Köre
8451 Ajka, Iparos u. 5.
Tel/Fax: 88-243125
apte@netelek.hu, cimbi34@invitel.hu
További információ:
Kovács Norbert „Cimbi”
Tel.: 20-378-6459,
Unger Balázs
Tel.: 20-823-1180
www.aptegyesulet.hu

XVII. Kalotaszegi népzene és néptánc tábor

felnőtteknek
Kalotaszentkirály
2007. július 29. - augusztus 5.
www.optimustrans.ro
Információ: Vincze Kecskés Istvánnál
Tel.: 0040-264-257-580; 0040-745-637-352
davincze@clicknet.ro

Magyarországon: Ötvös Györgyi
otvosgy@citromail.hu
Aranytíz Művelődési Központ
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 354-3400; 30-975-4011
www.aranytiz.hu

Külsőrekecsini Faluhét

2007. július 29. - augusztus 5.
Külsőrekecsin (Funda Racaciuni)
Bákó megye, Moldva, Románia
Jelentkezési határidő: 2007. július 20.
Jelentkezés és információ:
Külsőrekecsin (Románia)
Szarka Felicsia
Tel.: 0040-234-251-904 (vezetkes)
0040-720-241-988 (mobil)
szarkafelicsia@yahoo.com
szarkafelicsia@csango.ro
Magyarország: Tündik Tamás
Tel.: 30-260-9467; 20-662-6667; 23-422-019
tundik@t-online.hu
www.gyepuk.hu
Gyepük Népe Alapítvány
2040 Budaörs Szivárvány u. 8. X/59.

Margitai tábor

2007. július 30. - augusztus 4.
Margita (Bihar megye, Románia)
Bővebb felvilágosítás:
6722-Szeged, Kálvária sgt. 14.
Tel./Fax.: 0662-422-251
E-mail: sztaami@t-online.hu

PRO FOLK

**HANGSZEREK, TOKOK,
KELLÉKEK, JAVÍTÁS**

Népzenei CD-k teljes választéka

**ÓVODÁKNAK, ISKOLÁKNAK
KEDVEZMÉNY**

**Cím: 1074 Budapest, Dohány u. 84.
(bejárat az Almássy utcából)**

Nyitva: 10-17h, pénteken 10-14h

Tel.: 06.30.9549-903

Tel./fax: 351-3341

E-mail: profolk@tla.hu

Honlap: www.datanet.hu/profolk-bt

XVII. Csángó Fesztivál

Kisebbségek Folklor Fesztiválja – Jászberény
2007. augusztus 1-5.
Levélcím: Jászság Népi Együttes
5100 Jászberény, Pf. 116
Tel./fax: 57-503-265, tel.: 57-411-294;
57-503-266
ne@jne.hu
www.jne.hu; www.csangofesztival.hu

**XVI. Mezőségi Népzene és Néptánc-tábor
felnőtteknek**

Választ, 2007. augusztus 5-12.
Szervező: Kallós Zoltán Alapítvány
Tel.: 0040-748-111-236
magdi@kallos.org.ro
Magyarországon:
Ötvös Györgyi
otvosgy@citromail.hu
Aranytíz Művelődési Központ
1051 Budapest, Arany J. u. 10.
Tel.: 354-3400; 30-975-4011
www.aranytiz.hu

**XXII. Csutorás Nemzetközi Népzenei- és
Néptánc-tábor**

2007. augusztus 5-12.
Lajosmizse, Diákotthon 6050 Ceglédi u. 1.
Jelentkezési határidő: 2007. június 16.
Tradíció Stúdió
1024 Budapest, Keleti Károly u. 8.
Tel.: 315-1322; 316-0592; 20-9346032
Fax: 438-0250
csutoras@tradicio.hu

Végvári tábor

2007. augusztus 06-11.
Végvár (Temes megye, Románia)
Bővebb felvilágosítás:
6722-Szeged, Kálvária sgt. 14.
Tel./fax.: 62-422-251
sztaami@t-online.hu

Kőketánc tábor 5-8 éves korig

2007. augusztus 6-10., 9-13 óráig
További információ:
Halmos Kata: 20-222-8111
Részvételi díj: 13.000 Ft

Széki gyermek néptánc-tábor

Szék, 2007. augusztus 6-10.
Rendező: Pro Urbe Szék Alapítvány
Információ, jelentkezés:
Filep Sándor (Románia)
Levélcím: Ro-407540, Sic, Str. I. No. 275.
Tel.: 0040-264-228-14; 0040-721-795-372
filep_sandor@yahoo.com

X. Ördögös Népzenei Tábor Gyerekeknek

Kiskunhalas, 2007. augusztus 12-18.
Érdeklődés:
Maruzsenszki Endre: 30-486-6165
Maruzsenszki Andor: 30-370-6260
maruzsenszki@emitelnet.hu
www.fondor.hu

Lovas- és kézművestábor Lovason

*Egész nyáron egyhetes turnusokban,
előzetes megbeszélés alapján.
Jelentkezni lehet Eredics Eszternél
Tel.: 87-447-210; 30-247 0720
8228 Lovas, Malomvölgy u. 35.
csidere@freemali.hu
marffy.bence@lovasivendeghaz.hu
www.lovasivendeghaz.hu*

Bábos tábor

2007. augusztus 13-17.
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820
www.marcsi.hu

VIII. Széki Napok

Szék, 2007. augusztus 13-18.
Információ, jelentkezés:
Tel.: 2030-200
Filep Sándor (Románia)
Tel.: 0040-264-228-149; 0040-721-795-372
Farkas Csilla (Magyarország)
Tel.: 20-998-1627
info@szekvarosert.com
www.szekvarosert.com

Szamoskér-Liget tábor

2007. augusztus 13-19.
Bővebb felvilágosítás:
Tel.: 70-33-81-773; 70-33-81-774
ligetami@t-online.hu

Élesdi tábor

2007. augusztus 13-18.
Élesd (Bihar megye, Románia)
Bővebb felvilágosítás:
6722 Szeged, Kálvária sgt. 14.
Tel./fax.: 62-422-251
sztaami@t-online.hu

VIII. Tekerő és Duda szaktábor

Pál István szülőfalujában, Kétdobonyban
2007. augusztus 21-25.
Jelentkezés:
Tel.: 30-940-1242; 30-970-1547
teka@mail.datanet.hu
w3.datanet.hu/~teka

**V. „Szűcs Béla” gyermek
és ifjúsági tánc-tábor Tordason**

2007. augusztus 22-26.
Információ: Németh Ildikó
Tel.: 22-668-033; 70-221-7199, 22-467-303
muveszeti@sajnovics-tordas.sulinet.hu,
szszni01@t-online.hu

Radírpók tábor

Augusztus 27-31., 7-12 éveseknek, 9-16 óráig
Marczibányi Téri Művelődési Központ
1022 Budapest, Marczibányi tér 5/a.
Tel.: 212-2820
www.marcsi.hu

AJDE BRÁČO
www.ajdebraco.hu

Bakony Népművészeti Találkozó

2007. május 26., Magyarpolány

Várhatóan 10-12 felnőtt és 5-6 gyermek táncegyüttes részvételével kerül megrendezésre. A táncsoportok műsorát zsűri értékeli, de verseny nincs. Este Gálaműsor és táncház zárja a programot.

Információ: Kovács Norbert

Tel.: 20-378-6459

cimbi34@invitel.hu

Fonogram-díjas a Csík Zenekar

A MAHASZ idén is megrendezte az ország legrangosabb zenei díjának ünnepélyes átadó gáláját. A 2007. év zenei albuma kitüntető díjat világszene kategóriában egy magyar népzenei együttes, a Csík Zenekar „Senki nem ért semmit” című lemeze nyerte el.

Ez sokféle szempontból meglepetés és tiszteletre méltó is egyben. Azért is talán, mert egy autentikus magyar népzenei játszó zenekarról van szó, másrészt a műfaj ilyenfajta elismerése elfogadása miatt is.

Sokféle vita zajlik a hagyományápolás megfelelő módjairól, szintjéről, s arról, hogy a változó korunk józan megítélése mellett miként lehet bölcsen, tisztelettel, alázattal továbbvinni, megőrizni népi hagyományaink értékeit.

Jómagam sok vélekedést hallgatva, ezeknek hol igazat adtam, hol valamilyen irányban túlzásnak éreztem. Úgy vélem, hogy miközben hála istennek sokan vagyunk, akik szinte az életüket rátéve, hittel, őszinte szeretettel, odaadással végezzük a néha kilátástalannak tűnő munkát, a magyar kultúra gyöngyszemeinek tekinthető népi kultúra átadását, talán érdemes megadni a lehetőséget, kinyitni az ajtót azoknak is, akiknek nem tartozik az életükbe ez az életézés, de nyitottak és kíváncsiak.

Sokféle módon történtek már ilyen próbálkozások, vagy jól és szépen, vagy rosszul és öncélúan, de mindegyik valahogyan a népi kultúra átadását, megismerését szolgálta.

Sokat lehetne erről még írni, de ezt már igencsak sokan megtették, okos, bölcs gondolatokat tolmácsolva.

Fogadjuk el ezt a lemezt – a maga kis megbocsátható hiányosságai mellett – egy jó gondolatnak, amit érdemes tovább vinni, és hagyni, hogy kellemes perceket adjon még a gondok közepe is.

Csík János zenekarvezető

Internetes szaktanácsadás

SZABADTÉRI NÉPRAJZI MÚZEUM, SZENTENDRE

Népi építmények karbantartása, felújítása

Öreg épülete van? Épülete vizesedik, repedések találhatók rajta, korszerűsíteni szeretné? Nem tudja kikez forduljon, hogy az öreg szerkezetekhez illő műszaki megoldással kezeljék a problémát vagy nem talál mestert, aki kemencét építene, nádtetőt javítana? A Szabadtéri Néprajzi Múzeum Műtermének mérnökei évtizedes tapasztalataikat adják át a XIX. század végi, XX. század eleji szerkezetekről, legyen szó akár karbantartási tanácsokról, akár felújítási kérdésekről. Keresse dolgozóinkat a muterem@szm.hu címen. Kollégáink 3 munkanapon belül válaszolnak levelére.

2007. június 16-17. – Építészeti Napok

A múzeum munkatársai (ácsok, kőművesek, építésszek, muzeológusok) állnak a gerendák, szalmakötegek mögé, s a népi építészeti technikák bemutatásával és ismertetésével adják át tudásukat, tapasztalataikat, a terepmunkák alkalmával szerzett élményeiket az érdeklődőknek. Az építészeti szakkiállításon hagyományos, bontott és újrafelhasználható építőanyagokkal, környezettudatos technológiákkal foglalkozó cégekkel ismerkedhetnek meg, valamint (népi) építészeti témájú könyveket lehet vásárolni. A népi építészeti műhely keretében lehet vályogot vetni és földfalat készíteni, tetőt fedni zsindellyel, szalmával, gerendát bárdolni, sövényfalú és boronafalú házat összeállítani. A kétnapos fesztivál játszóházzal várja a gyerekeket, akik természetes alapanyagokból egyszerűbb építmények – magas les, függőhíd, tutaj, kunyhó – makettjeit készíthetik el.

Szabó Dániel: Egetverő

A cimbalom sajátos módon jelent meg a magyar népi kultúrában évszázadokon keresztül. A Kárpát-medence bizonyos területein alig, vagy nem is használták, de néhány faluval odébb már szervezen beépült a helyi közösséget kiszolgáló zenészek együttesébe. Néhol több száz éves udvari tánczenei hagyományt vélünk felfedezni, máshol vitathatatlan a rádió által sugárzott cigányzene hatása. Míg Székelyföldön a virtuóz, dallamorientált játékmód hódított teret, addig Mezőföldön a cimbalmosok visszafogottabb harmóniakísérettel tették teljessé a zenekari hangzást.

A hangszer felépítésétől, sokoldalúságától, egy-egy falusi cigányzenész kvalitásától, találékonyaságától függően számos játékmód, „stílus” kialakult.

A célom az, hogy a cimbalomjáték e sokszínűségét megőrizve végigkialauzoljam a hallgatót a magyar nyelvterület azon tájegységein, helységein, ahol e hangszernek kiemelkedő szerepe illetve művelője volt.

Álljon itt a nevük azoknak a cimbalmosoknak, akik segítségemre voltak az egyes „stílusok” elsajátításában: Tóni Árpád (Marosvécs), Bóné Sándor (Vajdaszentivány), Márton Károly (Rozsály), Berki Sándor (Balassagyarmat), Czankó Károly (Bonchida), Csizmadia Illés (Gyulakuta), Tendl Pál (Körmend), Mészáros László (Perkáta), Horváth Kálmán (Perkáta).

Zenei archívumok mélyén meglapuló viaszhengereken, magnetofonszalagokon, kazettákon megszólaló csengő-bongó cimbalomjáték minden alkalommal meggyönyörködtet, mikor hallom. Egy-egy kiváló cimbalmos, de akár csak egy hangfelvétel meghallgatása is egy lelkiállapotot tükröz, hangulatot közvetít felém. Ehhez hasonló élményt kívánok mindenkinek, aki kezébe veszi ezt a kiadványt!

Szabó Dániel

Khamoro

Lingara (FA236-2)

A borítót is rajzoló Szentandrassy István festőművész írja a nagyszerű roma zenekar lemezéhez: „A fény gyermekei vagyunk, vagytok. A nap zenéje, fénydallam, ritmus és szenvedély, bánat, bú és út, a nap felé. Ritmus, kham, szeretni, szeretettni, énekelni az esőben, a szivárvány alatt. A zenét, ami egyetemes, mint az óceánok hullámai, szívetekig ér és hallgatjuk – hallgatjátok – Nagyecsed, Mátészalka, Nyíregyháza, Balogh Béla, az erdélyi romák csingeráló ritmusában, azt a szívdobbanást, tűzritmust, ami hiányzik a város árnyékvilágában...”

Csobánok Nótái

(FA238-2)

A felvételek Bálványosváraival és szásznyírési furulyásokkal és énekesekkel, helyszíni gyűjtéseken készültek, 1983 és 2000 között. Szerkesztette Juhász Zoltán, aki többek között ezt írja: „A lemez szerkesztésekor kettős cél vezetett. A népdaléneklést és furulyajátékot tanulóknak olyan közös példátartat kívántam összeállítani, melyben az énekes és hangszeres változatok egymást értelmezve segítenek eljutni a vidékre jellemző közös zenei lényeg megértéséig. A közös értelmezés és dallamkincs aztán a közös zenélésben válhat élménnyé.”

Tavaszwáró Bonyhádon

Március 14-én Bonyhádon tizenegyedik alkalommal rendezték meg a gyermektáncosok Tolna megyei találkozóját, amin nyolc együttes tizenhárom csoportja vett részt. A legkisebb korosztálynak Tolna megyében ez az egyetlen lehetősége, hogy szakmai zsűri előtt szerepeljen és sikerélményt szerezzen magának.

A Vörösmarty Mihály Ifjúsági és Művelődési Központ színházterme zsúfólásig megtelt a rendkívül hálás közönséggel, amely szinte minden produkciót vastapsal jutalmazott. A műsor után, amíg a szakmai értékelés tartott, a gyerekek az előtéri táncszobákban szórakozhattak, a Bartina zenekar és Radák János néptánc-oktató segítségével.

A zsűri hat produkciót jutalmazott. A Szekszárdi Bartina Néptánc Egyesület két csoportja, a Dombóvári Belvárosi Általános Iskola, a Bogyiszlói Örökség Néptánc csoport, a Madocsai Hagyományörző Egyesület utánpótláscsoportja, és a Bonyhádi Völgyesség Néptánc Egyesület gyermekcsoportja képviselheti a megyét a síófoki régiós fesztiválon. Sok sikert nekik!

ifj. Szabadi Mihály

Nótás Szilágy

Fondor zenekar (FA235-2)

Eddig példa nélkül álló kezdeményezést tarthat kezében a zenekedvelő. Egy lemezt, amely a szilágysági falusi zene gyöngyszemeit fűzi láncra, az ottani zene tiszta, egyszerű mivoltát emeli ki. Szilágyság a mai Erdély észak-nyugati területén helyezkedik el, nevét a Szilágy nevű patakról kapta. Történeti szempontból Erdély ezen részét Partiumnak nevezik, amely a török hódítás után Erdély és a Királyi Magyarország határán terült el. Dél-keletről a Meszes és az Almáspatak, Dél-nyugatról a Réz hegység, Észak-keletről a Bükk, a Szamos, Észak-nyugatról pedig az Érmellék határolja, így a terület az Alföld és a hegyvidék összekapcsolódásánál található, ezért fontos kulturális-gazdasági közvetítő szerepet töltött be a történelem során. Ez a közvetítő szerep Szilágyság zenéjében is nyomon követhető: bár egyértelműen az erdélyi dialektushoz tartozik, de Szatmár, Bihar és az Alföld zenei vonásai is megtalálhatóak benne.

A Fondor zenekar az autentikus népzenei játékos együttesek fiatal vonulatához tartozik. Tagjai huszonevesek, akiket összeköt a magyar népzene feltétlen szeretete, tisztelete és hű tolmácsolása. A zenekar a táncházakban felbukkanó muzsikák mellett elkötelezett híve a táncházmozgalom perifériáján lévő, méltatlanul elhanyagolt tájegységek nagyközönség elé állításának, ez volt a vezérelv a Nótás Szilágy lemez készítésekor is. A lemez átfogó képet ad a Szilágyságban élő vagy egykor ott élt (magyar, román, cigány, zsidó) etnikumok zenéjéről, szem előtt tartva a zenék táncrendben betöltött funkcióját. A felhasznált gyűjtések közül a szilágynagyfalusi, selymesilosvai bandák és a kárásztelki énekesek nótái állnak a középpontban, az autentikusan és a feldolgozott formában megszólaló daloknál egyaránt. Reméljük, hogy a felvételekkel ösztönözni tudjuk a táncházmozgalomhoz közelálló táncosokat, zenészeket, hogy nagyobb gonddal és érdeklődéssel forduljanak Szilágyság felé, hiszen a legfőbb cél minden egyéb mellett mégis az, hogy ez a partiumi tájegység a megérdemelt helyére kerüljön a táncházas zenék Pantheonjában.

Fondor Zenekar: Krámlí Kinga – ének, Csernók Klára – hegedű, Maruzsenszki Andor – hegedű, Papp Endre – 4 húros brácsa, Bobár Zoltán „Boby” – 3 és 4 húros brácsa, harmonika, Prihoda István – nagybőgő

Közreműködik: Szabó Dániel – cimbalom, ének, Patonai Zsolt „Tüske” és Csernók Gabriella – tánc, csujogató

SÓVIDÉKI ZENEKAR

Bál Felsősfalván

1980. december 26.

Fekete Antal gyűjtéseiből 6.

FECD 031

Archív felvételeink soron következő, 1980-ban készült darabján Sóvidék legkiemelkedőbb zenekara, az eredetileg Korondon élő és muzsikáló felsősfalvi banda muzsikál. Reméljük Fekete Antal e gyűjtése tovább árnyalja a Tamási Áron szülőföldjéről alkotott képünket.

1. Marosszéki

2. Marosszéki és szöktető 3. Verbunk

4. Csárdás és szöktető 5. Marosszéki

6. Marosszéki 7. Marosszéki

8. Szöktető

9. Csárdás, cigánycsárdás és marosszéki

10. Verbunk 11. Verbunk és marosszéki

Paradica Mihály (1925) – hegedű

Paradica János (1953) – akkordeon

Paradica János (1928) – cimbalom

Rácz Béla (1955) – bőgő

VAJDASZENTIVÁNYI

ZENEKAR

Éljen a Magyar!

Fekete Antal gyűjtéseiből 7.

FECD 032

Kiváló muzikusokat bemutató sorozatunk e darabján az erdélyi Marosmentegy egyik legkiválóbb zenekara, a vajdaszentiványi zenekar muzsikál. A modern kor hatása nemcsak a basszusgitáron, hanem a repertoáron is tetten érhető. Jó szórakozást!

1. Sebes forduló 2. Lassú 3. Korcsos

4. Cigánycsárdás 5. Verbunk

6. Sebes forduló 7. Csárdás és korcsos

8. Lassú 9. Korcsos 10. Cigánycsárdás

11. Keringő 12. Tangó 13. Dzsessz

14. Cigánycsárdás 15. Batuka

16. Verbunk 17. Sebes forduló

18. Lassú 19. Korcsos

20. Cigánycsárdás 21. Batuka

Horváth Elek (1935) – prímás

Bóné Sándor (1940) – harmónika

Bóné Ferenc (1949) – harmónika

Horváth Mihály (1930) – brácsa

Tóni Árpád (1928) – cimbalom

Demeter György (1940) – bőgő

ifj. Demeter György (1965) – bőgő

Page 3 Kiss Ferenc: Pávaének [Peacock Song] – a concert in honour of Kodály Zoltán on 2007 March 19th with Bognár Szilvia, Herczku Ágnes, Szalóki Ági and others. Report by Henics Tamás

Page 8 Interview with Kóka Rozália – recent recipient of the Hungarian Heritage Award. A frequent contributor to FolkMagazin, Kóka Rózália is the daughter of Bukovina Székely father and Bácska Hungarian mother. When she was in high school she met ethnographer Andrásfalvy Bertalan who ignited her relentless, life-long quest of collecting the tales, songs and folklore of the Bukovina Székely people. She founded a chorus in the Bukovina Székely community in the town of Érd in 1971. She is also recognized for her collection work amongst the Csángó Hungarians. Interview by Sándor Ildikó

Page 14 Budapest's Kertész Folk Dance Group has spent New Years for the last 3 years in the village of Inaktelke [Inucu] in the Kalotaszeg region of Transylvania. This group, like other dance groups, has organized trips for the whole group to visit dance events in villages of dances they have been studying and/or performing. The Kertész Ensemble took it upon themselves to actually organize New Years balls for three years now in this famous (in the dance house movement anyway) village in Kalotaszeg. This is an account describing some of their failures and successes in this endeavor – for example the conflicts which arose because the local youth actually prefer pop music, their quest to find the people of the village who still enjoy a ball with traditional dance and music and the success of the ball this past New Years where many dancers and musicians from the neighboring villages came. By Eplényi Anna

Page 18 A showcase of tradition preserving groups from all over Hungary took place in Budapest on January 27th, 2007 at the Thalia Theatre. 7 groups performed choreographies of their local dances and traditions. The groups were rated beforehand and chosen for this performance on the basis of authenticity of traditional material and performance, staging, costume, etc. Antal László offers his critique on each of the groups.

Page 20 The Jászság Folk Ensemble celebrates 35th anniversary Started in 1971 by Papp Imre (who at the time was a chemistry-biology High School teacher), the ensemble has been going strong ever since; as one of Hungary's best and most well-known amateur folk dance ensembles. Papp Imre was director until 1996 when he handed the job over to his students, Szűcs Gábor and wife Urbán Mária. A well-known international folk dance and music camp grew out of the work of this ensemble; it was started in 1981 and then expanded in 1991 to include the Csángó Festival. Many of Hungary's most sought-after choreographers have worked with the group over the years. Many dancers have gone on from here to dance professionally or lead other ensembles. On November 25 and 26, 2006 there was a gala performance in Jászberény in celebration. Article by former dancer H. Báthó Edit

Page 20 In celebration of its 35th anniversary, the **Jászság Folk Dance Ensemble** will perform at the Festival Theatre at the **Palace of the Arts** in Budapest on **April 15, 2007**.

Page 22 Young Master of Folk Arts – Nationally recognized title of excellence in performing and handcrafted folk arts. Detailed conditions and prerequisites for application. In competition for this title, contestants must submit requested materials, which are then rated by juries. Deadline for application is May 7, 2007 to Hungarian Heritage House. Announcement by Hiller István, Ministry of Education and Culture

Page 22 New CD: Hegyközi Lakodalmas - Traditional wedding music from Hungary's Hegyköz region. This recording is the result of research and collection work done in the villages of Mikóháza, Pálháza, Füzér and Pusztafalu; located along the Hungarian-Slovak border in Borsod-Abaúj-Zemplén County. The Szeredás Band, several traditional musicians from the region and several good singers from some of the villages are heard on the recording. The record has been supported by the National Cultural Foundation, Sárospatak Cultural House and local governments of the villages. 2007. Announcement by Darnos István

Page 23 CD review: Gömbszörp Band – 'Music of the future' Having tried this recording out on her children (who, she believes, with their exposure to music are a good barometer), Sándor Ildikó reports on their reaction to this CD: positive; listenable. Ildikó recommends it.

Page 24 Bartók Béla - the folk music researcher Part 2. Letters and other documents related to Bartók's collection work in Kalotaszeg region of Transylvania and amongst Moldavian Csángó Hungarians. From the exhibition in the foyer on the first floor of the Hungarian Heritage House at Corvin tér in Budapest.

Page 26 Széki Soós János – another great story about **real life in Szék** in about the 1960's, '70s, '80s.

Page 28 'We are your grandchildren...' was the name of the full length performance by the **Nyírség Folk Dance Ensemble** from the town of Nyíregyháza in Northeastern Hungary. The performance was at the Hungarian Heritage House in Budapest on December 1, 2006. The Babszem and Margareta Ensembles, also from Nyíregyháza, performed as well; all were accompanied by the Szikes Band. The performance was staged by Demarcsek György (director), Kácsor Ignác Gabriella, Kácsor István. The Nyírség has a long-standing reputation in Hungary as an amateur ensemble that presents authentic folk dance at a very high level of expertise. Report by Vörös Árpád

Page 33 The 18th National Solo Dance Festival in Békecsaba, Eastern Hungary Interview with Felföldi László – dance researcher and president of the jury An in-depth conversation about many, many aspects of this dance competition, the compulsory dance material, the approach members of the jury use for rating the dancers, including mention of the changes that this competition has seen over the 33 years it has been going on. In this competition, the dancers are expected to improvise for a certain portion of the dance. Professional and amateur dancers alike must be able to show a deeper knowledge and understanding of a particular dance from a particular location

ENGLISH TABLE OF CONTENTS

– a knowledge which goes on-beyond dancing a sequence of steps on stage to please an audience. By Dr. Nagy Zoltán
Page 36 Kozak József was apparently in the Bretagne region of France for a one day **traditional Bretagne music and dance festival** known as 'Fest Noz'. He performed on Hungarian bagpipe and shepherd's flute to a luke-warm welcome by the local people. He also gave demonstrations in Hungarian to the local French children about his instruments. Neither the date, nor the exact location of the festival are mentioned in his article. S.F.

Page 37 Announcement: the Hungarian Heritage House is sponsoring a **competition for amateur and professional revival folk bands**. Three bands selected by a jury will win a maximum of 50 hours of studio recording time towards production of CD. See announcement in Hungarian for contact information.
 By Mohácsy Albert

Page 38 **Series of round table discussions** on directions and issues of the **dance house as revival movement** and related areas of research. The first round table discussion brought a group of Hungarian researchers together from various areas of ethnography. The idea for this series has come out of a growing sense of importance of this movement which over thirty years has become institutionalized - though in the process, a certain intellectual support and back up seem to have gone by the wayside. The hope is to spark an intellectual exchange on themes important to the movement - in an effort to consciously move the movement in new directions toward more modern ways of preserving tradition. Excerpts from the January 2007 meeting will be published in the next issue of folkMAGazin. The next round table is planned for September 15th, 2007.
 Report by Eredics Júlia

Page 38 Announcement:
21st Kecskemét Folk Music Festival
 This year's festival is to be held on **September 20-23, 2007** with an emphasis on celebration of the 125th anniversary of Kodály Zoltán's birth. The festival is to include concerts, youth fiddling competition, photo exhibition,

dance houses, films, and much more. Contact information in announcement in Hungarian. By Hungarian Heritage House, the Kecskemét Erdei Ferenc Cultural Center.

Page 38 **Photography Exhibition in Székelyudvárhely** [Odorheiu Secuiesc], Transylvania.
 In this Transylvanian town, there is a photograph studio at Kossuth utca 21, which has been run for three generations now by the Kováts family. From March 20th – September 30, 2007 there is an exhibition of 100 years of photographs by this family: an exhibition of both photography and local history.

Page 39 **Csernavec Misi - the Técső Band's cymbalom player has died**
 The Técső Band is from the town of Técső in an area of Southwestern Ukraine inhabited by Ruthenians, Romanians, Hungarians, Slovaks and Gypsies. The town is on the banks of the Tisza River, which in that area forms the border between Ukraine and the Maramures region of Romania. Misi would have been 60 years old this year, he died in February, 2007. His cymbalom was the 'old' type which hangs from the neck, has no pedals and is tuned differently from the more common large cymbalom. Misi was brother of accordionist in the band (Joska) and member of a family dynasty of musicians. He began playing music in the band as a child when his father was the fiddler. The Técső Band has been to Hungary to perform many, many times since its first trip here in the 1990's to record for the Final Hour collection project. Keszthelyi Imre's thoughts in farewell to this quiet, humble musician.

Page 40 **Vas János 'Panyiga' – historian, folklorist, musician**, employee of the Néptáncosok Szakmai Háza (Folkdancer's Resource Center) for 25 years, aged 54. Due to budget cuts at the Hungarian Heritage House, Panyiga was laid off in February, 2007. „Because of my age and long history of work in this very specialized area of activity, there is little or no chance of finding work through traditional avenues of employment search...” Anyone with any ideas for his further employment please refer to contact information in the Hungarian announcement.

Page 40 „Roots and Routes”
 Announcement for **master workshop in dance for youngsters** aged 15-25, to be held May 1-4, 2007. Auditions will be held to select the participants on April 14, 2007 at Almássy tér Recreation Center in Budapest's 7th district. Areas of dance focus: **folk dance, 'contemporary dance' (called modern dance in USA), hip-hop; this is to be an experiment in stretching the borders between these dance types**. See announcement in Hungarian for further contact information / names of teachers. Announced as a part of an international talent development program by the Sziget Cultural Mangement Office and the Hungarian Music Export Office.

Page 40 New CD:
The Morotva Band: Szerelem [Love]
 Arrangements of Hungarian folk music on the theme of love. With guest Fejér Noémi – voice. By Rác Gyula

Page 41 Budapest's **Marczibányi tér Cultural Center: Gyimes and Moldavian Csángó Dance House**. After several monthes break while Marcibányi tér's cultural center was closed for rennovation, the Guzsalyas Dance House is going again on Wednesdays since February, 2007. For 18 years now, this has been the best place in Budapest to find the music and dances of these ethnic groups. The Somos and Szigony bands provide live music. There are teachers to lead the dancing. Gyimes dance house will be every other week, with Moldavian on alternate weeks. Announcement by Sándor Ildikó

Page 42 Zahonyi András reports on Hungarian dance groups, choreographies, a Hungarian language pre-school, also mentioning events which occurred in the recent past in **Hungarian communities** called: Őrvidék, Őrsziget, Alsóőr and Felsőőr. Making inferences from the report, one can surmise that these places must be in a region of Austria known as **Burgenland**. The report assumes that all readers know where these communities are; so apparently all Hungarians know where these communities are. Unfortunately I was not able to locate them on my maps of Hungary or Austria. They are probably somewhere on the Austrian side of the border with Hungary, near Southwestern Hungary. Sue Foy

Page 42 10th Verbunk Competition to be held in Zalaegerszeg (in Southwestern Hungary).

The compulsory material to be performed by competitors is the verbunk from Szék [Sic] (Transylvania) – specifically Szabó István „Kiscijozsipista” and Zsoldos István „Segges”.

Date of the competition: May 12th, 2007. First prize is 70,000. HUF. For further contact information, see announcement in Hungarian. By Zala Dance Ensemble Association

Page 43 December 16, 2006 – an evening of folk dance and music celebrating **Takács András' 75th birthday**. Takács András, originally from the Gömör region of Southern Central Slovakia, has been a **key figure in the Hungarian folk dance movement in Slovakia** for many, many decades. He was dancer and founder of the Népes Ensemble, and has been a tireless organizer, researcher, consultant and supporter of traditional dance in Hungarian communities in Slovakia. Report by Kövesdi Károly, first published in 'Új szó' on December 22nd, 2006.

Page 44 Part 4: Discussion on folk music arrangements

The point of departure here is **musical accompaniment for stage productions of traditional folk dance**.

In preparing the music for a folk dance choreography the music director must deal with questions on authentic instrumentation, choice of melody from available authentic melodic vocabulary, key, etc. Questions arise on whether or not the piece of music prepared for a given choreography can be considered a separate work, which should then be subject to copyright laws and royalties.

Also discussion of questions and arguments of ethics and taste when taking the liberty to depart from the totally authentic - as played by the traditional musicians in their own environment. As usual, these questions are laced with the arguments on authenticity that so often arise in a revival movement.

By Kiss Ferenc

Page 46 Part I.

Research on **Eastern Folk Music**: history of research

A review of the reasons for and previous collection work done on **folk music amongst Turkik and Finnougrik peoples from Mongolia and the Volga River to Anatolia in Turkey**.

Hungarians have done collection and analysis of traditional music from these areas mainly in search of the roots of Hungarian music.

Bartók did important collection work in Turkey in 1936 before he emigrated to the USA in 1940. Other Hungarians who have contributed to work in this area from 1956 to the present are Vikár László, Bereczki Gábor, Szabolcsi Bence, Vargyas Lajos, Dobzsay László, Szendrei Janka and the author of this study, Sipos János (musicologist and researcher at the Hungarian Academy of Sciences). Article includes bibliography.

Page 54 Szentendre Village Museum

2007 calendar of special programs and announcement for new service offering special advice on location on traditional peasant building methods and structural questions.

See announcement in Hungarian for dates of special programs.

Page 54 The Csík Band's new recording

'*Senki nem ért semmit*' [No one understands anything] recently won Hungary's 2007 MAHASZ Fonogram music award in the 'world music' category. This band, based in the town of Kecskemét, is actually dedicated to 'passing on [musical] pearls of authentic Hungarian folk culture'.

By Csík János – fiddler and director of the band

Page 55 Record label, FolkEuropa Kft announces two new CDs:

Sóvidék Band – From Fekete Antal 'Puma's collection of field recordings (number 6) from a ball on December 26, 1980 in the Székelyföld region of Transylvania.

FECD 031 FolkEuropa, distributed by Hangvető

Page 55 Vajadaszentivány [Voivodeni] Band – original field recordings of Transylvanian village music from Fekete Antal 'Puma's collection (number 7). FECD 032 FolkEuropa, distributed by Hangvető [www.hangveto.hu]

Page 55 New CD:

Fondor Band – Authentic Hungarian Folk Music from Szilágyság region of Transylvania

This is a young band of revival musicians who have researched the music from this lesser-known region of western Transylvania which is also called Partium. The music of Szilágyság belongs to the Transylvanian dialect, but characteristics of music from Szatmár, Bihar and Alföld regions are also present.

Recorded at Hungarian Heritage House's Ethnic Studio, Budapest, November-2006.

Sue Foy

folkMAGazin

2007/2, XIV. évfolyam, 2. szám
Megjelenik évente hat alkalommal
Kiadja a Táncház Alapítvány
Alapítványi gondnok: Nagy Zoltán
Kuratóriumi tagok: Sándor Ildikó, P. Vas János

Felelős szerkesztő: K. Tóth László
Tervező-szerkesztő: Berán István

Munkatársak:

Eredics Júlia, Gősi Anett,
Havasréti Pál, Kőrösi Katalin
MAGTÁR – Széki Soós János

Budapest, I. ker., Szilágyi Dezső tér 6.

Levél cím: 1255 Budapest, Pf. 153.

Tel./fax: (36.1) 214-3521

folkmagazin@mail.datanet.hu

www.folkmagazin.hu

Porszinter Nyomda

Tel.: 1/388-7632

ISSN - 1218 - 912X

Bankszámla szám: 11701004-20171625

Külföldről: OTP I. ker. fiók,

1013 Budapest, Alagút u. 3. Hungary

Táncház Alapítvány

B.I.C. OTPVHUHB 11701004-20171625

Támogatónk a Nemzeti Kulturális Alap
Népművészeti Szakmai Kollégiuma

nka

Nemzeti Kulturális Alap

A hátsó borítón szereplő kiadványok ismertetőjét lásd az 54-55. oldalon.

TÁNCHÁZ – NÉPZENE

HUNGARIAN DANCE HOUSE – FOLK MUSIC

TÁNCHÁZ – NÉPZENE 2007

Szerkesztette: Árendás Péter

1. Suttyomba zenekar
Friss, csárdás és hallgató (Bogyiszló)
2. Hetényi Milán – Dóra Áron – Legeza Márton
Zalavégi nóták
3. Zimber Ferenc – Soós László – Horváth Dávid
Nyugat-dunántúli cimbalomzene
4. Agárdi Éva
Hajdú-bihari katonadalok
5. Cserta Balázs – Varró János
Hallgató és csárdás (Szentes)
6. Pikéthy Tibor Zeneművészeti Szakközépiskola Kamaragyüttese
„Este későn...” (Galgamenti muzsika)
7. Kovács Nóri és a Matokabinde zenekar
Feketelaki táncok
8. Bivaly zenekar
Ritka magyar és sűrű csárdás (Magyarnemegye)
9. Enyedi Ágnes
„Babám, ha Tericén túlmész...” (Gyimes)
10. Csordás „Csocsó” Gábor
Juhok keserve és sebes (Gyimesbükk)
11. Míves zenekar
Kalotaszegi táncmuzsika
12. Berki Lilla
„Addig rózsám, szerettelek...” (Magyarlapád)
13. Szabó Dániel – Orsós Tamás – Domonkos Balázs
Asztali nóta és forduló (Magyarpéterlaka)
14. Gera A. – Herczku Á. – Kosina M. – Molnár A. – Nemes Sz.
Kijói ruszin dalok (Sáros m.)
15. Török Tilla – Zimber Ferenc
Moldvai tánczene
16. Fondor zenekar
Szilágysági román tánczene

HHCD0106

www.hagyományokhaza.hu

ÚJ ÉLŐ NÉPZENE 13

Szerkesztette: Havasréti Pál

1. Boglya együttes: *Ritka és sűrű magyar (Bonchida)*
2. Lőrinczi Zsuzsanna (ének):
Virágok vetélkedése (Istensegíts, Bukovina)
3. Szücs Bálint (koboz): *Ruszászka (Moldva)*
4. Guessous Majda Mária (ének): *Gyimesi keserves*
5. Antal Károly „Gyica” (ének),
Dóra Áron (furulya), Palics Katalin (gardon):
Lassú és sebes magyaros (Gyimesbükk)
6. Ábrahám Brigitta (ének): *Elveszett hat ökröm (Somogy)*
7. Nádasy Énekegyüttes: *Szüreti dalok (Somogy)*
8. Ferenczi István (duda): *Pál István dudanótái (Tereske, Nógrád)*
9. Hortobágyi Ivett (ének): *Rábaközi dudanóták*
10. Csevergő Énekegyüttes: *Tardoskeddi dudanóták*
11. Nagy Gábor (duda): *Kukucska Ernő dudanótái (Nógrád)*
12. Míves zenekar: *Verbunk, csárdás és friss (Gömör)*
13. Radics Máté (tekerő), Szücs Szilárd (duda, klarinét)
Szentesi képeslap
14. Zombori Györgyi (ének), Tóth Antal (tekerő):
Névnapköszöntő (Tápe)
15. Csőke Renáta (ének):
Itt a szarvas az ablakban (Püspökladány)
16. Zimber Ferenc (cimbalom),
Soós László (brácsa), Horváth Dávid (bögő):
Szatmári verbunk, csárdás és friss
17. Csőke Renáta (ének):
Fagyos király ballada (Püspökladány)
18. Bara zenekar: *Hallgató és oláhos (Szatmár)*
19. Kovács Nóri (ének) és a Matokabinde zenekar:
Mákófalvi menyasszony-búcsúztató (Kalotaszeg)

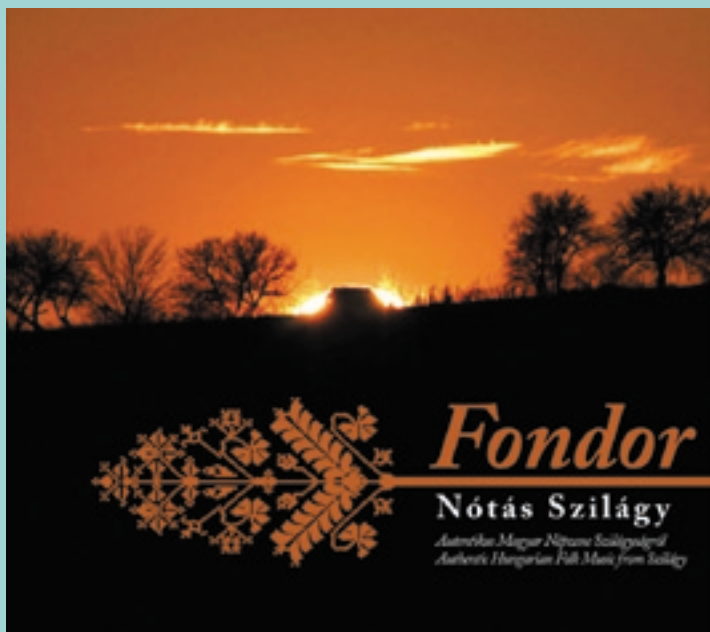
FMVMCD 013 • Táncház Egyesület
www.tanchaz.hu • www.hangveto.hu

FA238-2

TIM Produkció • www.hangveto.hu

FA235-2 • www.fono.hu • FA236-2

FECD 031 • FolkEurópa • www.hangveto.hu • FECD 032

